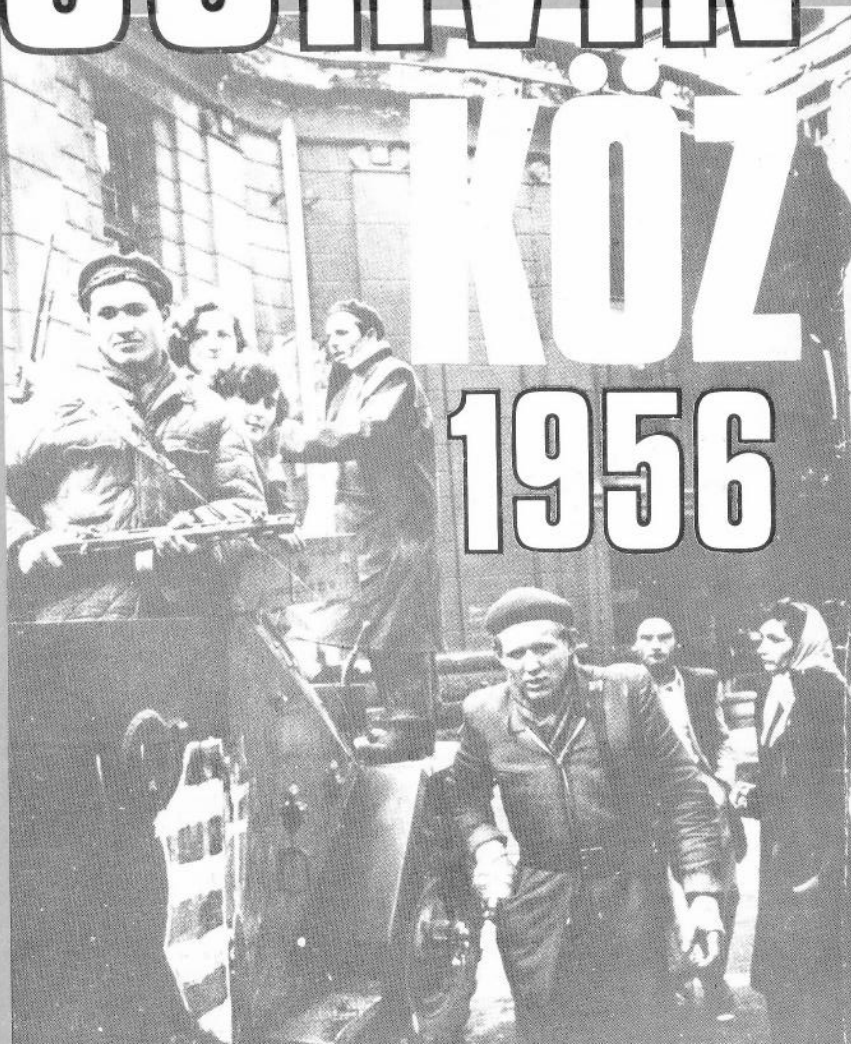

Pongrátz Gergely

CORVIN

KÖZ

1956

Pongrátz Gergely

CORVIN KÖZ — 1956

Botos László
családiának tisztelettel,
Pongrátz Gergely
jan. 30. 1999.

A SZERZŐ KIADÁSA
1982 – 1992

A borítólapot Gerebenics Antal (Chicago) tervezte.

© Pongrátz Gergely, 1982

ISBN 963 04 0003 0

Felelős kiadó: Pongrátz Gergely

Készült a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat nyomdájában.

Felelős vezető: Nyíró András

92.0018 – TIT-Nyomda, Budapest

Formátum: A/5 – Terjedelem: 16 (A/5) ív

5. átdolgozott kiadás.

Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc során a budapesti utcákon mellettem elesett bajtársaimnak és a későbbi mártíroknak, akik a legtöbbet, életüket áldozták a Magyar Nemzet szabadságáért és forradalmunk eszméiért.

Könyvem megírásának története

1981 szeptember 12-én chicagói bajtársaim meghívtak egy előadás megtartására, melynek témája a Corvin köz és az 1956-os magyar forradalom volt. Boldogan fogadtam el meghívásukat, annál is inkább, mert ez volt az első eset, amikor a Corvin köz volt főparancsnokát hívták meg beszélni és nem a Szabadságharcos Világszövetség elnökét. Ez volt az alkalom arra, hogy végre, közel 25 éves hallgatás után nyilvánosságra hozzam azokat az eseményeket, melyek 1956-ban lejátszódtak a Corvin közben és elmondjam, hogy milyen szerepük volt a Corvinistáknak a magyar forradalomban.

25 éves hallgatásomnak oka, egyszerű. 1957-ben nyilvánosságra akartam hozni azokat a történeteket, melyeket könyvemben leírtam. Azonban Király Béla, a Szabadságharcos Világszövetség akkori elnöke lebeszélt szándékomról és azt meg is indokolta:

— Gergely, a magyar forradalomnak és szabadságharenek olyan elismerést szereztünk szerte a világon, amit most nem szabad lerombolni azokkal az eseményekkel, amikről te beszélsz. Várjál. Még nem jött el az ideje annak, hogy a teljes igazság napvilágra kerüljön. Azt se felejtsd el, hogy az otthoni kommunista diktatúra egy erősebb retorziót használna a magyar nép és az otthonmaradt bajtársaink ellen. Az események igaz történetét ki kell hozni, de nem most. Néhány év múlva ennek is eljön az ideje.

1957-ben Király Bélának igaza volt és akár milyen nehezemre is esett, hallgattam. Hallgatásomat azonban mások kihasználták. Olyan könyvek, tanulmányok és újságcikkek jelentek meg, melyek az igazságnak pontosan az ellenkezőjét tudatják a közönséggel. Szellemi agymosást végeztek úgy a kommunista diktatúra propa-

gandistái, mint a nyugaton élő írók és történészek legnagyobb része. Íme egy példa:

1968 nyarán Madridban éltem, ahol meglátogatott Dr. Gosztonyi Péter történészünk és akivel három napon keresztül a Corvin közről és a magyar forradalomról beszélgettünk. Egy „interjút” készített velem és jegyzetelt. Megigérte, hogy mielőtt a cikket leközli elküldi nekem jóváhagyás végett, ami szeptember utolsó napjaiban meg is érkezett. Azonnal válaszoltam Gosztonyi Péternek és közöltem vele, hogy nem járulok hozzá ennek a cikknek a közléséhez, mert a legfontosabb részeit azoknak az eseményeknek amiket elmondtam, kihagyta; s más részeket kicsavart és az igazságnak az ellenkezőjét tudatja az olvasóval. Mindezt az én nevemben teszi és ezért nem járulok hozzá ennek az irománynak a közléséhez.

Gosztonyi Péter válaszában arról értesít, hogy a kézirat már a nyomdában van és késő, hogy megállítsa. A cikk az Új Látóhatár 1968 november-decemberi számában jelent meg, vigyázva arra, hogy jó benyomást keltsen az olvasóra. „DOKUMENTUM. A Corvin-köz 1956-ban. Beszélgetés Pongrátz Gergellyel.”

Tehát Gosztonyinak azt kellett volna leírnia, amit én elmondtam. A legfontosabb részek kihagyását azonban így indokolja meg: „A részletekre egyszer még ki fogok térni. Most ez nem időszerű.”

Azok a részletek, melyeket könyvemben leírtam, sok embernek sohasem voltak és sohasem lesznek időszerűek. A Corvinistáknak, a Szénatérieknek, a Baross-térieknek és mindazoknak akik életüket tették fel a magyar forradalom kockájára, ezek az események sohasem veszítették el időszerűségüket. Mi ezzel élünk immár 26 esztendeje. Azok, akiknek az írás a mesterségük vagy meg sem kérdezték a szabadságharcosokat, vagy elferdítették, meghamisították azt, amit hallottak. Mellébeszéltek!

Chicagói beszédem alkalmával, mely Bocskay József bajtársam kitűnő éttermében, az Arany Bikában lett megtartva, ismét ostrom alá vettek régi bajtársaim és új barátaim. Harmath István, akinek könyvtárában megtalálható majdnem minden írás, amely a magyar forradalommal és szabadságharccal foglalkozik, igen nagy hatással volt rám. Azt mondta, hogy beszédem olyan, mint a cigarettafüst. Néhány percig zavarja a mellettem lévő nem dohányzókat, utána

eloszlik és senki sem gondol rá többet. Azonban ha leírom és egy könyv formájában kiadom a Corvin köz történetét és szerepét a magyar forradalomban, akkor az történelemmé válik. Ezzel tartozom az utókornak és a magyar történelemnek.

Harmath István szavai hetekig bántottak és állandóan visszaszálltak gondolataimba. Hozzáfogtam az íráshoz és abbahagytam. Azonban tudtam, hogy Pistának tökéletesen igaza van. Sőt! Azt is tudtam, hogy az események leírását, azoknak a történelmi hűségükben való nyilvánosságra hozatalát senki más nem teheti meg, csakis a Corvin köz választott főparancsnoka, aki átélte nagyrészt azoknak az eseményeknek, melyek most ebben a könyvben megjelennek.

A forradalom 25. évfordulója alkalmával történt események, a 25 év alatt felgyülemlett hazugságok és a történelem hamisítás is bántott. Úgy éreztem, hogy hallgatásommal én is részesevé válok annak az agymosásnak, amelyik ellenkező előjelre próbálja átírni a magyar forradalom történetét.

Az írás annyira nem az én szakmám, hogy sok baráttal és bajtárssal azért szakadt meg a kapcsolatom, mert nem válaszoltam a leveleikre. Most azonban sokkal többről volt szó, mint a baráti, vagy bajtársi kapcsolatok megtartásáról. Arról volt szó, hogy 25 év után nemcsak hogy elérkezett az ideje a leírt események nyilvánosságra hozatalának, hanem bűnnek és hazaárulásnak tartom azokat magammal vinni a sírba. Az is eszembe jutott, hogy talán azért nem estem el a Corvin közben 1956-ban, azért tartott meg életben az Úristen mostanáig, mert még egy feladat várt rám. Ennek a könyvnek a megírása és kiadása.

Tehát ismét nekiültem az írásnak és elhatároztam, hogy úgy, ahogy tudom, leírom az eseményeket. Ez nemcsak egy óriási anyagi áldozatot követelt, hiszen egy éven keresztül semmi mással nem foglalkozhattam csak az írással, a könyv összeállításával. Ami az anyagi áldozatnál sokkal keservesebb számomra az az volt, hogy 25 év távlatából ismét át kellett élnem az eseményeket. Egyes részek leírása nagyon lassan ment, mert napokig, hetekig elhomályosították szemeimet a könnyek. Nem szégyeltem bevallani, hogy sokat, nagyon sokat sírtam. Hála Istennek, túl vagyok rajta.

Nem mulaszthatom el azt sem, hogy ez alkalommal megköszönjem barátainak, bajtársaimnak és testvéreimnek azt az erkölcsi és anyagi támogatást, amiben részesítettek. Sokszor éjfélkor szólt a telefon, New Yorkból, Albanyból, Buffalóból, Chicagóból és Amerika különböző városaiból hívtak, hogy egy kis lelkierőt, buzdítást adjanak. Egyik bajtársam, akinek a könyv kiadásának anyagi problémáit hoztam fel, a következőket mondta: Gergely, ha le kell vegyem a kalapomat és úgy kiállni az utcárokra koldulni, akkor is összeszedjük azt a pénzt, ami a kiadáshoz szükséges. Ez ne okozzon gondot neked.

Másik bajtársam, Csongor Feri, egy vasárnap délelőtt hívott fel és a következő beszélgetés folyt le közöttünk:

— Azt hallottam Gergely, hogy írod a könyved. Igaz ez?

— Igaz — válaszoltam.

— Az első könyv az enyém! Ezer dollárt fizetek érte!

— Ferikém, még nem tudom biztosan, de azt hiszem, hogy a könyv ára 18 dollár körül lesz.

— Rendben van. 18 dollárt fizetek a könyvért, a többi vedd adományként.

Sehogy sem tudtam megszerezni bizonyos könyveket, tanulmányokat, melyeket Kádár propagandistái adtak ki Magyarországon. Király Bélától kértem segítséget, aki megígérte, hogy egy-két héten belül küld anyagot. Harmadnapra meg is érkezett.

Gosztonyi Péter küldött egy tiszteletpéldányt az 1981-ben megjelent „A magyar forradalom története” című könyvéből. Amikor megköszöntem figyelmességét azt is megírtam neki, hogy erősen dolgozom a Corvin köz történetén, amit szeretnék a 26. évfordulóra kihozni. A közöttünk lévő elvi nézeteltérések ellenére ismét kialakult egy levelezési kapcsolat, melynek során sok anyagot kaptam tőle, amiket könyvemben idézek, vagy említek. Köszönöm Péter!

A kézirat lektorainak is hálás köszönet, akik hetekig ingyen dolgoztak. Azzal is megnehezítettem munkájukat, hogy semmit sem engedtem változtatni a kéziratban. Pista, Feri az isten áldjon meg érte! Tollfegyvertársaim vagytok! Tettetekkel tiszteletbeli corvinistákká léptetek elő!

Szilágyi Bélának, Frank Pistának, Bohacsek Máriának, Mihály Klárának, Bocskay Jósának és számtalan bajtársnak és barátának, akik könyvem megjelentetésében erkölcsileg, vagy anyagilag segítettek, ez alkalommal mondok hálás köszönetet.

A Corvin köz történetét és szerepét a magyar forradalomban elsősorban azért írtam meg, hogy anyagot és egy kiindulási pontot szolgáltatassak a jövő magyar történészeinek, akiknek egy összetekeeredett gordiuszi csomóból kell majd kibogozni az igazságot. Amikor majd eljön az idő, hogy a népbírók jegyzőkönyvei, a vallomások és a megjelent irodalom alapján, elfogulatlan emberek összeállítsák az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc igaz történetét, legyen a kezükben egy olyan „vallomás” is, melyet egy szabadságharcos írt le. Most azonban ki kell hangsúlyoznom a szabadságharcos kifejezést! Nem állítom magamról, hogy elfogulatlan vagyok, hiszen nem is lehetek az! Résztvevője voltam azoknak a harcoknak, melyekben bajtársaim életüket áldozták hazánkért és naponta, tucatjával estek el mellettem. Ez a tény igazolja és nagyon is indokolja elfogultságomat a forradalom szelleme és hősi halált halt bajtársaim emléke mellett. Diplomata sem vagyok, hogy szép és semmitmondó szavakkal körülírjam az eseményeket. Nem is ez volt a szándékom! El akartam kerülni a lehetőségét a félremagyarázásnak. Remélem, hogy célomat elértem.

Tudom, hogy sok honfitársam és talán néhány nyugati politikus is, szívja majd a fogát könyvem elolvasása után. Részemről sokkal többről van szó ebben a könyvben, mint politikáról. Hősi halált halt bajtársaim emléke részemre nem politika, hanem ma is siralmas, szomorú valóság! Már eddig is többen, akik a kéziratot elolvasták kértek, hogy változtassak, enyhítsek a Maléterre vonatkozó részen, hiszen Kádár János hóhérjai őt is felakasztották. Halálával megfizetett azokért a bűnökért, amiket ellenünk követett el.

Válaszom a következő: 1956 november első napjától kezdve, a Kilián laktanyában szolgálatot teljesítő Gosztonyi Péter alhadnagy kezdeményezésére, Maléter a forradalom hőseként került bele a forradalom történetébe. Kivégzése után mártírt csináltak belőle, pedig a forradalomnak sem hőse, sem mártírja nem volt. Ezt bi-

zonyítom tőlem telhetően és remélem, hogy a jövő „elfogulatlan” történései több bizonyítékot is találnak majd erre! Kivégzése sem sorolja a mártírok közé, mert mint ahogy azt már leírtam, maga a halál, még nem avat valakit mártírrá. Mártírrá csakis az eszme avat, melyért valaki az életét áldozza! Maléter nem a forradalom eszméinek, hanem saját karrierjének lett az áldozata.

Könyvem bevezetője is okot adhat a fogszívásra. Ennek a változtatására, enyhítésére is felhívták a figyelmem. Ebben az esetben egy kérdés vetődik fel. Ki a bűnös? Aki a bűnt elkövette, vagy aki azt nyilvánosságra hozta? Nem tettem egyebet, mint összeraktam a szana-szét heverő mozaikokat, hogy egy világos képet alkossanak. Elengedhetetlenül szükséges, mert amellet, hogy ez a kép bizonyítja a magyar forradalom leverésének okát, egyben megcáfolja azokat a hamis elméleteket, melyek a Köztársaság téren történt kivégzéseknek tulajdonítják a második szovjet beavatkozást.

Tudom, hogy könyvem nem nyeri el az irodalmi Nobel díjat, de nem is pályáztam rá. Azonban a nyers őszinteséggel leírt események remélem, hogy megfékezik azokat, akik a magyar forradalommal foglalkoznak, egymással vetélkednek a történelemhamisításban és elesett bajtársaim emlékének bemocskolásában! Vezérelvem az volt, hogy vagy az igazat írjam meg, vagy semmit, még akkor is, ha az nekem, vagy bárki másnak fáj. Egyben emlékeztetni akarom azokat, akiknek fogfájást okoztam, egy régi magyar közmondásra: Hamarabb utolérlek a hazug embert, mint a szánta kutyát! Tehát legalább ezután ne hazudjanak!

1982. október 23-án

Toussaint Koussé

Bevezető

Sok könyv és tanulmány jelent meg az elmúlt 25 év alatt, amely az 1956-os magyar forradalommal és szabadságharcral foglalkozik. Ez nem csoda, mert az események olyan témát adnak az író tollának, amely megérdemli a központosított figyelmet. Ezek a könyvek és tanulmányok azonban nagyon eltérnek egymástól, mert minden író a saját politikai felfogását igyekszik az olvasó elé tárni. Azt az elméletet vallják, hogy történelem nincs, csak történész van, s ennek alapján jogot formálnak ahhoz, hogy elferdítsék, meghamisítsák az eseményeket. Természetesen ehhez az is hozzájárul, hogy azok, akik ezeket a könyveket és tanulmányokat írták vagy nem voltak fegyveres résztvevői az 1956-os magyar forradalomnak, vagy ha igen, a bariád másik oldalán harcoltak.

Bajtársaim és barátaim má régóta kérnek könyvem megírására. Olyan levelet is kaptam, amelyben arra kér valaki, hogy ne „hungaro-centrikus” alapon írjam le a Corvin köz és a magyar forradalom történetét. Szerintem 1956 magyar eseményeihez nem is lehet más alapon hozzányúl, mint „hungaro-centrikus” alapon. Ezt maga a téma bizonyítja.

Az 1956-os magyar forradalomnak és szabadságharcnak úgy katonai, mint politikai jelentőségét csak a történelem fogja teljes egészében felmérni. Hatását azonban, mely a világ népeinek sorsát formálja, már most is, az elmúlt 25 év alatt láthattuk. Ez egy olyan jelenség volt, mely mint derült égből a villámcsapás érte az emberiséget és a XX. század egyik legkiemelkedőbb történelmi mozzanatai közé tartozik.

1956-ban volt az első forradalom, amely egy kommunista rendszer ellen ragadott fegyvert. Éppen ezért, amikor elérkezik annak az ideje, hogy a kommunizmus bukásának kezdetét dátumhoz és helyhez kössék a történészek, elkerülhetetlenül 1956. október 23-át és

Magyarországot kell, hogy megemlítsék. A magyar ifjúság ismét történelmet, sőt világtörténelmet formált!

Az 1956-os magyar forradalom rövid öt nap alatt szétverte a belső karhatalmat, azokkal a megszálló és az országban tartózkodó szovjet csapatokkal együtt, melyek páncélosokkal biztosították annak az embertelen rendszernek a fennmaradását. Az első fegyverek az ifjúság kezében bicskák voltak, amiket az utcán lévő rendőrök oldalához szegeztek és megkérdezték: „Ide adod a pisztolyt, vagy nyomjam meg a bicskát?” Fegyverek hiányában köveket dobáltak a Budapestre bevonuló T-34-es páncélosokra. Tehát a budapesti ifjúság kövekkel és bicskákkal kezdte el a harcot egy olyan rendszer és hatalom ellen, melytől az egész világ akkor is és ma is retteg.

Ez azonban csak az első lépés volt. A kezdet. Az ellenség, a megszálló szovjet csapatok és a belső karhatalom, az ÁVH kezében volt fegyver bőven. A rendszer raktárai is tele voltak fegyverekkel, csak meg kellett szerezni ezeket. A magyar ifjúságra jellemző leleményességgel, azok a fegyverek amelyekkel támadásra indultak, védekezésre lettek fordítva. A Pesti Srácok az ellenségtől szereztek fegyvert, vagy a raktárakból, vagy a támadások visszaverése során. Kialakult egy olyan nézet, hogy „ha nincs fegyvered várj, majd hoz az ellenség”. És hozott! Hozott a T-34-es páncélostól kezdve a 9 milliméteres pisztolyig mindenféle és fajta fegyvert. Sőt a fegyverekhez még lőszert is hoztak nekünk olyan mennyiségben, hogy nemcsak a forradalmat nyertük meg, hanem az ellenség hét teherautóra becsüli, csak a Corvin közben megmaradt lőszert, amit a szabadságharc leverése után hordtak el onnan.¹ Tehát ők, a megszálló szovjet hadsereg látott el bennünket megfelelő mennyiségű és minőségű fegyverrel és lőszerral.

Nemcsak, hogy Dávid ismét leterítette Góliátot, hanem Góliát hozta Dávidnak azt a követ, mely a halálos sebet okozta. Öt nap alatt a magyar ifjúság elképzelhetetlen eredményt ért el. Megdöntötte a fennálló társadalmi rendszert. Az a forradalom, amely a kommunista diktatúra ellen kezdődött október 23-án, október 28-án győzött.

Megbukott a fennálló kommunista társadalmi rendszer és a szovjet kormány Budapestre küldte két legmegbízhatóbb emberét, hogy mentse meg legalább a veszett fejsze nyelét. Próbálják megtartani Magyarországot, ha nem is „testvéri”, de legalább baráti országgént a Szovjetunió mellett. Ez a két ember Mikoján és Szuszlov volt.

Mikoján, a Szovjetunió külügyminisztere, egy furfangos örömeny, az akkori szovjet kormány legokosabb embere volt. Amikor október 30-án a Parlament épületében találkozott Kopácsi Sándor rendőrezredessel, Budapest rendőrfőkapitányával, aki másnap a Nemzetőrség főparancsnokának, Király Bélának lett a helyettese, könnyekkel a szemében a következőket mondta: „Nekünk most el kell hagynunk a maguk országát. Kérem, segítsék amennyire csak tudják Nagy elvtársat”.²

A szovjet kormánynyilatkozat azonban még jobban bizonyítja az ötnapos magyar forradalom győzelmét: „Az események azt mutatják, hogy a magyar dolgozók, akik említésre méltó előrehaladást értek el a népi demokratikus rendszeren belül, jogosan vetik fel azt a kérdést, hogy a gazdasági együttműködés terén ki kell küszöbölni a meglévő komoly hibákat; hogy tovább kell fokozni a lakosság anyagi jólétét; hogy harcolni kell az államaparátusban megmutatkozó bürokratikus eltévelyedések ellen... A szovjet kormány az egész szovjet néppel együtt mélységesen sajnálja, hogy a magyarországi események vérontáshoz vezettek.

A szovjet kormány szem előtt tartva, hogy a szovjet alakulatok további magyarországi tartózkodása ürügyül szolgálhat a helyzet fokozottabb kiélesedésére, utasítást adott a katonai parancsnokságnak, hogy vonja ki a szovjet katonai alakulatokat Budapestről, mielőtt ezt a magyar kormány jónak látja.

Ugyanakkor a szovjet kormány kész tárgyalásokba bocsátkozni a Magyar Népköztársaság kormányával és a Varsói Szerződésben résztvevő más államok kormányaival, a szovjet csapatok magyarországi tartózkodásáról.”³

Tehát annak a diktatúrának, amely a szovjet szuronyok által a magyar nemzetre volt ráerőszakolva, süllyedt a hajója. És ahogy minden süllyedő hajóról menekülnek a patkányok, úgy október utolsó napjaiban ennek a süllyedő szovjet hajónak a magyar patkányai is menekültek.

„Gerő Ernőt, Hegedűs Andrást, Piros Lászlót, Bata Istvánt és másokat, szovjet páncélosok vittek családostól a tököli szovjet támaszpontra, hogy onnan még aznap délután repülőgép szállítsa őket Moszkvába, ideiglenes emigrációba.”⁴

1. Fehér könyv, III. 84, 2

2. Gosztynyi Péter, a Magyar forradalom története, 130, 4

3. U.o.

4. U.o. 108, 3

„November 2-án a nemzetőrök két országosan ismert rákosista funkcionáriust, Berei Andort a tervhivatal elnökét és feleségét Andics Erzsébet történészt, saját kérésükre őrizetbe vették. Budai lakásukban mindketten a környék lakóitól fenyegetve érezték magukat. Ezért kérték a nemzetőröket, hogy kísérjék be őket a budapesti Rendőr Főkapitányságra. Ott a Berei házaspár útlevéllel igazolta, hogy ők nem magyar, hanem szovjet állampolgárok és így őket a külföldieknek kijáró bánásmód illeti meg. A rendőrség elfogadta érvelésüket, s a házaspárt a Bajza utcai szovjet követségre kísérték, hogy ott biztonságban készülhessenek 'hazautazásukra'.⁵

Ödön bátyám, mint a Forradalmi Karhatalmi Bizottság tagja, ott volt, amikor ez a jelenet lejátszódott. Azt mondta nekik, hogy égesse a talpukat minden lépésüknél ez a sok vérrel áztatott magyar föld.

A szovjet csapatok október 29-én Nagy Imre miniszterelnök kérésére elhagyták Budapestet és megkezdődtek a tárgyalások Magyarországról való kivonulásukról is. Az új magyar kormány feloszlatta az ÁVH-t és a rendfenntartás biztosítására létrehozta a nemzetőrséget. Megindult a munka a rend helyreállítására, amely a győztes forradalom után ugyancsak csodaszámba ment. Néhány nap alatt a fővárosban teljes rend uralkodott. A forradalmárok századokba, ezredekbe lettek beosztva, s ezek az egységek maguk választották meg parancsnokaikat, saját maguk közül.

Egy új, szebb és boldogabb Magyarországot teremtettünk meg. Nem akartunk a múltból visszahozni egyetlen társadalmi rendszert sem, hanem kiválasztani mindazt, ami a nemzet érdekeit és javát szolgálja. A szocializmust teljes értelmében, eredeti formájában akartuk megvalósítani. Egy olyan szocialista Magyarországot akartunk létrehozni, ahol a bányák és a bankok kivételével minden termelőeszköz az állami tulajdonból a köztulajdonba megy át. A munkás legyen „résztvényese” annak a gyárnak, vagy üzemnek, ahol dolgozik. A hasznát a munkások között osszák szét, szakképzettségük és termelésük arányában. Tiszteletben tartani a magántulajdont és az egyéni kezdeményezést, aminek meg kellett volna szabni a felső határát. A munkástanácsok vették volna át a szakszervezetek szerepét, melyeknek tagjait maguk a munkások választják meg. Ez a selekció kizárólag a munkások és nem a mindenható kommunista párt érdekeit szolgálta volna, mint ahogy azt a szakszervezetek a kommunista országokban teszik. Az államot a dolgozó nép tartotta volna el, a bányák és a bankok hasznán kívül minden gyár és üzem

egy meghatározott %-os adó befizetésével, a haszonrészesedés kifizetése előtt. És nem fordítva, ahogy a kommunista, vagy állami kapitalista rendszer (ami a gyakorlatban ugyanaz), gyakorolta a hatalmát a dolgozó nép felett. Éhezette a nemzetet. Ha valaki szólni mert, azt internálták, deportálták, börtönbe vetették lázítás címén vagy egyszerűen felakasztották, mert úgy biztosan, örökre befogták a száját.

A többpártrendszeres választásokkal a nemzet biztosította volna, hogy az államapparátusba is olyan emberek kerüljenek, akik élvezik a lakosság többségének a bizalmát. Akik kizárólag a nemzet érdekeit tartják szem előtt és akik tudják, hogy a nép helyezte őket arra a tisztségre, ahol vannak. Ezzel élnek és nem visszaélnek. Meg akartuk szüntetni, hogy egy idegen hatalom nevezze ki helytartóit a nép nyakára, akiknek működését és az idegen hatalom érdekeinek képviseletét, tanácsadókkal biztosították. Ezek a helytartók tudták, hogy csak addig gyakorolhatják hivatalaikat, ameddig gazdái, az idegen nagyhatalom azt megengedi és ezért mindenben és teljes egészében kiszolgálták gazdáikat. Olyan terror rendszert vezettek be, ahol a népnek csak kötelessége volt. A jogot kizárólag az állam bitorolta és azzal állandóan visszaélt. Választás nem volt, csak szavazás. És aki szavazott, az csak egy emberre szavazhatott. Ez azonban kötelező volt. Ennek tulajdonítható, hogy egy szavazás eredménye 99.6 %-os győzelemmel végződött. Az a tény, hogy az ország lakosságának 95 %-a nem akart szavazni, mert ellene volt az idegen hatalom helytartójának, nem is érdekelte őket és erről nem is beszéltek. Azonban a „népi demokráciát” hangoztatták akkor, amikor a népnek hallgatnia kellett. Aki szólt, az fasiszta, sovinszta, uszító, kém, a dolgozó nép ellensége és számtalan más, hasonló vádak alapján került börtönbe és akasztófára. Kiírtották az ellenzékét, mindazokat, akik a nemzet érdekeiért szólni mertek. Akinek szerencséje volt és börtönnel megúszta, az büntetett előéletű lett, s ezeket, még a „politikai jogok gyakorlásától” is felfüggesztették. Ez nem vicc volt, hanem szomorú valóság. Arról nem beszél a kommunista propaganda, hogy 1945 után hány embert börtönöztek be és akasztottak fel ilyen vádak alapján. Arról beszélnek és azt kürtölik a világnak, hogy a Corvin közben, vagy más forradalmi csoportban milyen %-ban vettek részt „büntetett előéletű” elemek, akiknek a magyar nemzet szempontjából érdemük volt és nem bűnük. Mert hazájukat és népüket védték.

5. Gosztonyi Péter, a Magyar forradalom története, 127, 6

A „szólásszabadság” csakis azokra vonatkozott, akik helyeselték, támogatták ezt az embertelen rendszert, és az idegen hatalom érdekeit. Akik „keletről várták a feltámadást”. Az elején, még a múltjuk sem számított ezeknek az embereknek, ha szívvel és lélekkel kiszolgálták a rendszert. Később azonban, amikor kinevelték saját „kádereiket”, vagy a régi bűnök miatt, vagy azért, mert nem jól tolták a rendszer szekerét, őket is elérte sorsuk. Börtönbe kerültek, vagy a jeltelen sírba, ahová ők juttattak előzően gerinces hazafiakat. Saját karrierjük érdekében elárulták népüket, tehát megérdemelték a sorsukat. Az új káderek viszont átvették szerepüket és teljesítették feladatukat. Ezek között is voltak olyanok, akik a nemzet agymosása és a hazudozások közben megéreztek a nép elkecseregedett hangulatát. Ha szóltak, volt még börtön és kötél is bőven. Ők is odakerültek. Akik meg akarták tartani a pozíciójukat, azok úgy kellett, hogy előremenjenek mint a mozdony. Csakis a kommunista rendszer vágányain, amiről nem lehetett letérni.

Ezek a tények készítették elő az 1956-os magyar forradalmat és ezt nem vitathatják Kádár Jánosnak sem a hazai, sem az emigrációban lévő ügynökei. Ha elolvassuk az egyetemisták követeléseit, ezekre a kérdésekre kapunk választ. Az egyetemisták 16 pontban foglalták össze a magyar nemzet követeléseit, amit a rádióban is fel akartak olvasatni, hogy azon keresztül tudassák azt az egész nemzettel. Ezt azonban a rendszernek minden áron meg kellett akadályoznia, mert amit a 16 pont tartalmazott, biztos bukásukat jelentette. Amikor a rádiónál a politikai rendőrségnek (amit ők karhatalomnak” neveztek) eldördültek a fegyverei, a forradalom első lövései hangzottak el. Megkapták rá a választ az egységes magyar nemzettől. Attól a 95 %-tól, akik nem akartak, de kényszerítve voltak szavazni. Akiknek most, 1956. október utolsó napjaiban jött el az idejük, hogy „szabadon szavazzanak”! És olyan hangosan szavaztak, hogy az egész világ meghallotta.

A világ urainak azonban nem tetszett az, ami Magyarországon történik. A magyar forradalom győzött ahol valóban megvalósítanának egy igazi szocialista rendszert és az nem szolgálta érdekeit. Attól talán jogosan féltek, hogy a Magyar Október szelleme példa lesz a világ többi népeinek és majd követni akarják. Tehát halálra ítélték azt a szellemet, amely megváltoztathatta volna a világ képét. A szép és a nagy szavakat, a csodálatot és az elismerést, amivel a magyar ifjúságot elárasztották, lepelnek használták, ami alatt nyugodtan elvégezhették hóhér munkájukat. November 4-én került

sor a kivégzésre, amit olyan dolgok előztek meg, amiről senki nem beszél. Vagy ha igen, kicsavarják, elferdítik és tudatosan meghamisítják azok az ügynökök, vagy ügynökségek, melyek bizonyos politikai csoportokhoz vagy gazdasági érdekeltségekhez tartoznak. Azt az agymosást amit végeznek, főleg a világ szabadságszerető nemzetein gyakorolják, eredményesen.

A vasfüggönyt nem az oroszok hozták létre, hanem azt Jaltában és Teheránban Churchill hiábavaló tiltakozása ellenére Sztálin és Rooseveltt húzták meg a térképen. Amikor Patton tábornok megkapta az utasítást, hogy ennél a demarkációs vonalnál álljon meg csapataival és engedje a Vörös Hadsereget addig a vonalig jönni, ellenszegült. Azt mondta, hogy egy katona kötelessége; addig ütni az ellenséget, ameddig előtte van. Ezért a második világháború egyik legkiválóbb tábornokát meggyilkolták. A vasfüggöny megépítése, létrehozása tehát elsősorban Rooseveltnak köszönhető, aki mindenben Sztálin kedvébe akart járni. Ezzel osztották meg és tartották a világot egyensúlyban a világ urai. A magyar forradalom győzelme ezt az egyensúlyt veszélyeztette, mert tudták azt, hogy a magyar példa ragadós lesz a többi rabnemzetre is, akik szintén le akarnák rázni bilincseiket. Ettől féltek és ezért ítélték halálra a már győztes és dicsőséges magyar forradalmat.

Amikor a világsajtó 1956. októberének utolsó napjaiban a magyar hősokról, a magyar nemzet szabadságáról és a forradalom történelmet formáló erejéről beszélt, szép és nagy szavakat használt. Dicsőítette a szabadságharcosokat és azokat az eszméket, amikért a magyar ifjúság feláldozta magát. Segítséget azonban nem küldhettek, mert veszélyeztették volna a világ békét a harmadik világháború kirobbantásával. Ezt hazudták a világnak, de elsősorban az amerikai népnek, amelynek haderejétől akkor még félt a szovjet kormány. És hogy mennyire félt, arra bizonyíték Radványi Jánosnak, Magyarország washingtoni követének (1962-67) „Hungary and the Superpowers — The 1956 Revolution and Realpolitics”-ban közölt visszaemlékezése:

„A forradalom kitörése Hruscsovot nemcsak meglepte, de bizonyos értelemben pánikba ejtette. Legfőbb gondja Amerika várható magatartása volt. Moszkvában nagyon is ismerték a korábbi amerikai elnökök és külügyminiszterek nagyhangú kijelentéseit, amelyek segítséget és támogatást ígértek a „vasfüggöny mögötti rabnemzeteknek”, — ha az első lépést szabadságuk elnyerése érdekében maguk teszik meg! Ez az „első lépés” Budapest utcáin most

adva volt! Vajon bekövetkezik-e az U.S.A. „lépése”, azaz a nyugati katonai intervenció?”

Nevesítéses lenne elhinni, hogy csakis a Pesti Srácok hősiessége,

önfeláldozása kényszerítette a Szovjet Kommunista Párt Központi Vezetőségét a Kremben azokra az engedményekre, amelyekkel Mikoján és Szuszlov személyesen, a Szovjetunio kormánya pedig a már említett nyilatkozattal biztosította a magyar nemzet szabadságát és függetlenségét. Ez a szovjet kormánynyilatkozat csakis azért jöhetett létre, mert a szovjet kormány tartott az amerikai haderő beavatkozásától. Ugyan már a második világháború befejezése óta készültek a harmadik világháborúra, de még nem voltak teljesen felkészültek. Hajlandók voltak inkább feladni Magyarországot, mint elhamarkodni és Magyarországot miatt belemenni a harmadik világháborúba, mely akkor a végüket jelenthette volna.

Hogy a magyar felkelők mennyire nem jelentettek problémát a Szovjetunio kormányának, azt a november 4-e utáni események bizonyítják. Valóban, néhány nap alatt véget vetettek a magyarországi felkelésnek, s nem számított, hogy ez mibe kerül. A felkelők hiába verték szét a belső karhatalmat, hiába verték meg a Vörös Hadsereg akkor Magyarországon tartózkodó egységeit, magát a Vörös Hadsereget megverni természetesen nem tudták. Ez már erő és nem bátorság kérdése volt.

Azonban, hogy a szovjet gőzhenger meginduljon, arról gondoskodott az amerikai külügyminisztérium, amikor a Moszkvában lévő követének elküldte azt a táviratot, melyet mélyen elhallgatnak úgy keleten, mint nyugaton. Charles Bohlen éppen úgy elkésztette ennek a táviratnak a közlésével, mint ahogy a japánok amerikai követet elkésztett a hadüzenettel 1941-ben. Amikor az amerikai követnek sikerült a távirat lényegét közölni a szovjet vezetéssel, a szovjet kormánynyilatkozat már megjelent. Ezzel a távirattal biztosították a Szovjet kormányt arról, hogy:

„Az Egyesült Államok kormánya nem tekinti Magyarországot, vagy a szovjet blokk bármely tagját potenciális katonai szövet-ségesnek.”⁷

Ez a távirat egyesítette azokat a véleményeket, amelyek Hrus-csov többszöri bevallása szerint megosztottak a szovjet kommunista párt központi vezetőségében és amely véleménymegosztás következtében a szovjet kormánynyilatkozat megszületett. Most már nem kellett félni az amerikai hadigépezetektől, hiszen ez a távirat és az Egyesült Államok moszkvai nagykövete biztosította őket

arról, hogy bármit csinálhatnak Magyarországgal, mert az Ame-

rikában.

A Szovjet Kommunista Párt központi bizottságában még ezek után is voltak olyanok, akik nem hittek, akiket még meg kellett győzni. Akik valamilyen cselől, csapdától tartottak, hiszen a józan ész, a logika ellene van ennek a táviratnak a mondandójával. Nem akarták elhinni, hogy Amerika szabad prédának dobta oda nekik Magyarországot. És ha mégis így van, miért? Hiába keresiek, nem találják rá magyarázatot.

Az előkészületeket azonban megtették, 200.000 katonára és 3.000 tank elegendő, hogy véget vessen ennek a helyzetnek Magyarországon. Vártak. De mire?

Az amerikai külügyminisztériumban tudhatták, hogy november 2-án Hruscsov és Malenkov, Tironál lesz Jugoszláviában. Ők is idegesek voltak és türelmetlenül várták a szovjet támadást. A második táviratot Titónak küldték, hogy ezzel is időt nyerjenek és biztosítsák a szovjet vezetéssel arról, hogy az első távirat, melyt az amerikai nagykövet adott át nem tévedés, nem félreértés és nem csapda. Nem Magyarországot, hanem a szovjet blokk egy-ségét féltik, amelynek egészben kell maradnia.

„Az Egyesült Államok kormánya nem tekinti jó szemmel azokat a kormányokat, amelyek barátságátalan viszonyban vannak a Szovjetunióval...”⁸

6. Gosztonyi Péter, a Magyar forradalom története, 131. 3

7. Charles Bohlen, az Egyesült Államok moszkvai nagykövete, emlékirataiban (Witness to History) a 413. oldalon, a következőket írja:

„black Zislimousines were seen entering the Kremlin on October 29, indicating that the full Presidium was meeting or had met, and officials were being instructed on carrying out the plans. I had just received a cable from Dulles, who urgently wanted to get a message to the Soviet leaders that the United States did not look on Hungary or any of the Soviet satellites as potential military allies. The cable quoted a paragraph from a Dulles speech at Dallas to that effect, and emphasized that it had been written after intensive consideration at the “highest level” — an obvious reference to President Eisenhower.”

8. Brian McCauley, Hungary and Suez, 1956, Journal of Contemporary History, 1981 volume 16, 777-800 oldalak.

Brian McCauley

is a Soviet foreign policy analyst with the US Central Intelligence Agency's Office of Political Analysis. He is currently working on his doctoral dissertation, from which this article was derived, at Georgetown University.

But the Krushchev-Malenkov visit to Yugoslavia may have had an even larger

Hruscsov azt mondta Titonak, hogy egy-két nap alatt elintézik az egészséget. November 4-én hajnalban azonban a vörös elefánt nem bolhára, hanem viperára lépett. A szovjet hadvezetőség nem számított arra az ellenállásra, amivel szembe találta magát. A Pesti Srácok ismét magukra maradva, elárulva, úgy harcolták végig a szabadságharcot, hogy nagyrészüket inkább meghalt, mint-hogy továbbra is rabságban éljen.

Az amerikai kormány és a világsajtó, soha nem közölte a fenti táviratok szövegét, azoknak előzményeit és elküldésüknek okát. Hazudtak az amerikai és a világ szabadságszerető népeinek. Ők is sikeresen végezték el az agymosást.

Az arcátlanságnak és a pimaszságnak azonban úgy látszik, hogy még Amerikában sincs határa. Mindezekután, november 14-én, amikor a Corvinisták még harcoltak az orosz katonákkal Budapest utcáin, Egy fehérházi sajtókonferencián Eisenhower elnök a következő nyilatkozatot tette:

„Szívünk mélyéig együtt érzünk a magyarokkal és minden lehetőséget megtevéünk a szenvedők gyámolítására. De az Egyesült Államok kormánya nem javasolja és soha nem is javasolta azt, hogy egy védtelen lakosság nyílt forradalmat kezdjen egy olyan hatalom ellen, amit legyőzni nem képes.”⁹

significance. In August 1960, Congressman Michael A. Feighan claimed that the State Department sent the following telegram to Tito on 2 November 1956: 'The Government of the United States does not look with favor upon governments unfriendly to the Soviet Union on the borders of the Soviet Union'.⁴⁶ This alleged telegram, which the author has reason to believe is authentic,⁴⁷ would undoubtedly have been intended for Khrushchev's ears. The United States may have become aware of the secret Khrushchev-Malenkov visit through its intelligence and have taken this opportunity to give the Soviet leaders one last reassurance of American non-involvement.⁴⁸ The wording of the alleged telegram gave Khrushchev full sanction to act as he saw fit to end the crisis. Of course, the decision to crush the revolt had already been made by this time,⁴⁹ but the American message, if it was sent, would have solidified Soviet resolve to act with impudence.”

46. Congressional Record, Volume 106, Part 14, Eighty-sixth Congress, Second Session, 31 August 1960, 18783-18790.

47. The author had the opportunity to speak with Congressman Feighan briefly in 1977. After a letter to him failed to elicit a response, he was contacted by phone. Mr. Feighan was adamant about not discussing the incident or revealing his source for the alleged telegram. But he strongly defended the validity of his claim and assured the author that such a cable was, indeed, sent.

As of this writing, the State Department, although providing voluminous detail to the author on other aspects of the Hungarian and Suez crises, has failed

A magyar forradalom és szabadságharc vérbefojtása óta eltelt 25 esztendő bizonyítja, hogy ismét hazudtak ennek a nyilatkozatnak a kiadásával. Vagy ha igaz, akkor ez csakis a kommunista ellenes forradalmakra vonatkozik. Ha kommunista forradalom tör ki a világ bármely részén, az megkapja az amerikai külügyminisztérium támogatását, mint ahogy alig két évvel később az Egyesült Államoknak ugyanaz a kormánya, a külügyminisztériumban lévő ugyanazok az alkalmazottak azzal, hogy megvonták Battista támogatását, uralomra juttatták Kubában Fidel Castrot, akiről 1947 óta tudták, hogy kommunista. Ő is a szovjet mintára készült módszerekkel kezdte meg uralkodását, amit később az amerikai külügyminisztérium hozzájárulásával Iránban, Afganisztánban és a világ különböző országaiban követtek. Bebörtönözték és kivégezték az összes politikai ellenfeleiket.

Az 1956-os magyar forradalom jó lecke volt a világ urainak, de úgy látszik, nem tanultak belőle semmit. Azzal, hogy elárulták, halálra ítélték a magyar forradalmat, megtartották ugyan az egyensúlyt a két részre megosztott világban, de csak késleltették és nem állították meg saját rendszerük és a kommunista rendszer bukását.

A világ népei, szociális reformokat követelnek mindenhol. Nemcsak az állami kapitalista, vagyis kommunista rendszerben éheznek az emberek, hanem a kapitalis rendszerben is. A forra-

to indicate whether it sent a cable to Tito on either 1,2 or 3 November 1956.

48. Khrushchev and Malenkov stopped off in Brest on the Soviet-Polish border to meet with the Polish leaders, in Bucharest to meet with the leaders of Romania and Czechoslovakia and Sofia to confer with the Bulgarians before heading to Brioni. It seems highly unlikely that the movements of such a high number of Communist leaders in at least four countries could have gone undetected by Western intelligence. Staubinger confirms that Tito received a cable from Khrushchev on 1 November concerning Khrushchev's and Malenkov's arrival at Brioni the next day. This cable conceivably could have been intercepted by American intelligence to tip off Washington. The American leaders were at least definitely aware of the fact that Khrushchev and Malenkov were absent from Moscow during this period from the reports of Ambassador Bohlen. US Department of State, Incoming Telegram No. 1044, 2 November 1956 and *ibid.*, Incoming Telegram No. 1057, 3 November 1956.

49. Khrushchev implies in his memoirs that the decision to reintervene was made on 31 October or 1 November. He is not entirely clear; pp. 418-420. Micunovic writes that Khrushchev appeared confident that the West would not respond to a Soviet attack on Hungary. The Western powers would only protest verbally, said the Soviet leader, because 'they are bogged down there (Egypt) and we are stuck in Hungary', 134.

⁹ Irodalmi Újság, 1981 július-október, M-14

dalom következtében Magyarországon határozottan emelkedett az életszínvonal, s állítólag a csatlós országok közül jelenleg a magyar nép él a legjobban. Azonban nemcsak a kommunista propaganda, hanem a nyugati hírügynökségek közül is sokan ezt az életszínvonal emelkedést nem a magyar forradalomnak, hanem egyenesen a jószágos Kádár Jánosnak és a kommunista rendszer fejlődésének tulajdonítják. Úgy állítják be a helyzetet, hogy a magyar nép hálás kell, hogy legyen Kádárnak és a kommunista rendszernek a néplőjét emelkedéséért. Ebben a szellemben emlékezett meg a forradalomról a 25-éves évforduló alkalmával sok újságíró a világsajtóban. Az amerikai nép agymosása azonban a televízió 4-es csatornájának Magyarországon készített riportjában csúcsosodott ki. Mutatták a megelégedést, a jólétet, a tele üzleteket és Kádár Jánost a nép között, aki mindezt megteremtette. Azt még csak meg sem említették, hogy ugyanaz a Kádár János százával ítélte halálra a 13, 14, 15 éves gyerekeket. Fiúkat és lányokat egyaránt, akiknek a siralomházban kellett megvárni, hogy megérjenek a kötélre. A 18. születésnapukon akasztották fel őket.

Gerald Ford, amerikai elnöknek a televízióban elhangzott kijelentését is felháborodással fogadták az Amerikában élő nemzetiségi csoportok. Szerinte, a csatlós államok szabad, független, önkormányzattal rendelkező országok és ezért írta alá a Helsinkii nyilatkozatot. Az, hogy ez a kijelentése az elnökségébe került, nem sokat változtatott a helyzeten, mert Jimmy Carter, az Egyesült Államok következő elnöke megjutalmazta Kádár Jánost nemcsak azzal, hogy visszaküldte Szent István koronáját a szovjet páncélosok által biztosított magyar kommunista bábkormányának, hanem annak nyilvánosságra hozatalát november 4-ére tette. A második szovjet intervenció évfordulójára! Arra a napra, amelyiken megindult a szovjet hadigépezet, hogy eltapossa szabadságunkat. Ezzel a tettel ő is jóváhagyta és helyeselte a magyar forradalom vérbefojtását, azét a forradalomét, amely szociális reformokat követelt.

Szociális reformokat követelnek a középamerikai országok is, ahol a nép szintén éhezik. Ahelyett, hogy hathatós segítséget kapnának az Egyesült Államoktól, ami megoldaná szociális problémájukat, a világ urai az Egyesült Államok kormányán keresztül a másik oldalra, a kommunista táborba kényszeríti ezeket a nemzeteket, annak ellenére, hogy ők nem akarnak kommunisták lenni. Az amerikai kormány, miután elkövette azt a helyrehozhatatlan

hibát, hogy megtagadta a kubai cukor átvételét, megjelentek az oroszok, akik világpiaci ár fölött fizettek érte. Eredmény: Kuba kommunista lett annak ellenére, hogy a kubai nép nem akart kommunista lenni. Azonban nem maradt más megoldásuk. Fidel Castro személyében már megtörtént az „élreállítás”, aki csak okot keresett a kommunizmus bevezetésére. Az ürügyet szívesen szolgáltatott a világ urai azzal, hogy lemondták a cukor átvételét, mert sokkal inkább megfelel az érdekeiknek az állami kapitalista rendszer, mint egy szocialista, melynek fogalmát lejáratták a tömegek előtt. A kommunizmus és a kapitalizmus között a legnagyobb különbség az, hogy a termelőeszközök állami, vagy magán kézben vannak. A magánkézben lévő tőke azonban olyan méreteket ölt, mint Nicaraguában, ahol 25-30 személy tulajdonában volt az ország 90%-a, és akik éhbérért dolgoztatták a tömegeket. Ott is éppen úgy, mint a kommunista rendszerben, ha valaki szólni mert a szociális reformok mellett, börtönt, vagy golyót kapott. Ez volt Guatemalában is és most El Salvador van a soron.

A nép, ezekben az országokban sem akar kommunista lenni. Azonban itt is megtörténik a kommunista életörés, és a világ urai majd adnak okot, hogy ezek az országok is az állami kapitalista országok közé kerüljenek. Ha nem akarnak a vonal jobb oldalán, a kapitalista rendszerben élni, mehetnek a bal oldalra, a kommunista rendszerbe. Középen, egy szocialista társadalomban, sincs megállás, mert ez a vonal nem egyenes, hanem addig görbül, amíg egy kört alkot. Ahol összeér, egy csoportba szedi össze a kapitalizmust és az állami kapitalizmust, illetve a kommunizmust. Ezért kellett a magyar forradalomnak is elvéreznie és ezért segítik elő az egymás után születő kommunista rendszereket, melyeket ők, a világ urai, szocialistáknak neveznek. Csakis így tudják biztosítani hatalmukat a tömegek felett. Egy valóban szocialista társadalom megengedhetetlen, bárhol is próbáljon az létrejönni. Bizonyíték erre a magyar forradalom elárulása, amely nem egy kapitalista, hanem egy állami kapitalista, vagyis kommunista rendszer ellen fogott fegyvert és egy igazi szocialista rendszert akart létrehozni. Ahol a nép, a nemzet érdekeit helyezi előtérbe és nem az államét, vagy a kapitalistákét. A világ urainak teljesen mindegy, hogy kinek a tulajdonában vannak a termelő eszközök. Nekik csak az a fontos, hogy köztulajdonban ne legyenek sehol. 1956-ban Magyarországon a kommunista társadalmi rendszerből akartunk egy igazi szocialista társadalmi rendszert létrehozni. A világ

dalom következtében Magyarországon határozottan emelkedett az életszínvonal, s állítólag a csatlós országok közül jelenleg a magyar nép él a legjobban. Azonban nemcsak a kommunista propaganda, hanem a nyugati hírügynökségek közül is sokan ezt az életszínvonal emelkedést nem a magyar forradalomnak, hanem egyenesen a jószágos Kádár Jánosnak és a kommunista rendszernek a néplőjét emelkedéséért. Ebben a szellemben emlékezett meg a forradalomról a 25-éves évforduló alkalmával sok újságcikk a világsajtóban. Az amerikai nép agymosása azonban a televízió 4-es csatornájának Magyarországon készített riportjában csúcsosodott ki. Mutatták a megelégedést, a jólétet, a tele üzleteket és Kádár Jánost a nép között, aki mindezt megteremtette. Azt még csak meg sem említették, hogy ugyanaz a Kádár János százával íteltette halálra a 13, 14, 15 éves gyerekeket. Fiúkat és lányokat egyaránt, akiknek a síralomházban kellett megvárni, hogy megjelenjenek a kötélre. A 18. születésnapukon akasztották fel őket.

Gerald Ford, amerikai elnöknek a televízióban elhangzott kijelentését is felháborodással fogadták az Amerikában élő nemzetiségi csoportok. Szerinte, a csatlós államok szabad, független, önkormányzattal rendelkező országok és ezért írta alá a Helsinkii nyilatkozatot. Az, hogy ez a kijelentése az elnökségébe került, nem sokat változtatott a helyzeten, mert Jimmy Carter, az Egyesült Államok következő elnöke megjutalmazta Kádár Jánost nemcsak azzal, hogy visszaküldte Szent István koronáját a szovjet páncélosok által biztosított magyar kommunista bábkormánynak, hanem annak nyilvánosságra hozatalát november 4-ére tette. A második szovjet intervenció évfordulójára! Arra a napra, amelyiken megindult a szovjet hadigépezet, hogy eltapossa szabadságunkat. Ezzel a tettel ő is jóváhagyta és helyeselte a magyar forradalom vérbefojtását, azét a forradalomét, amely szociális reformokat követelt.

Szociális reformokat követelnek a középamerikai országok is, ahol a nép szintén éhezik. Ahelyett, hogy hathatós segítséget kapnának az Egyesült Államoktól, ami megoldaná szociális problémájukat, a világ urai az Egyesült Államok kormányán keresztül a másik oldalra, a kommunista táborba kényszeríti ezeket a nemzeteket, annak ellenére, hogy ők nem akarnak kommunisták lenni. Az amerikai kormány, miután elkövette azt a helyrehozhatatlan

hibát, hogy megtagadta a kubai cukor átvételét, megjelentek az oroszok, akik világpiaci ár fölött fizettek érte. Eredmény: Kuba kommunista lett annak ellenére, hogy a kubai nép nem akart kommunista lenni. Azonban nem maradt más megoldásuk. Fidel Castro személyében már megtörtént az „élreállítás”, aki csak okot keresett a kommunizmus bevezetésére. Az ürügyet szívesen szolgáltatott a világ urai azzal, hogy lemondták a cukor átvételét, mert sokkal inkább megfelel az érdekeiknek az állami kapitalista rendszer, mint egy szocialista, melynek fogalmát lejáratják a tömegek előtt. A kommunizmus és a kapitalizmus között a legnagyobb különbség az, hogy a termelőeszközök állami, vagy magán kézben vannak. A magánkézben lévő tőke azonban olyan méreteket ölt, mint Nicaraguában, ahol 25-30 személy tulajdonában volt az ország 90%-a, és akik éhbérért dolgoztatták a tömegeket. Ott is éppen úgy, mint a kommunista rendszerben, ha valaki szólni mert a szociális reformok mellett, börtönt, vagy golyót kapott. Ez volt Guatemalában is és most El Salvador van a soron.

A nép, ezekben az országokban sem akar kommunista lenni. Azonban itt is megtörténik a kommunista életörés, és a világ urai majd adnak okot, hogy ezek az országok is az állami kapitalista országok közé kerüljenek. Ha nem akarnak a vonal jobb oldalán, a kapitalista rendszerben élni, mehetnek a bal oldalra, a kommunista rendszerbe. Középen, egy szocialista társadalomban, sincs megállás, mert ez a vonal nem egyenes, hanem addig görbül, amíg egy kört alkot. Ahol összeér, egy csoportba szedi össze a kapitalizmust és az állami kapitalizmust, illetve a kommunizmust. Ezért kellett a magyar forradalomnak is elvéreznie és ezért segítik elő az egymás után születő kommunista rendszereket, melyeket ők, a világ urai, szocialistáknak neveznek. Csakis így tudják biztosítani hatalmukat a tömegek felett. Egy valóban szocialista társadalom megengedhetetlen, bárhol is próbáljon az létrejönni. Bizonyíték erre a magyar forradalom elárulása, amely nem egy kapitalista, hanem egy állami kapitalista, vagyis kommunista rendszer ellen fogott fegyvert és egy igazi szocialista rendszert akart létrehozni. Ahol a nép, a nemzet érdekeit helyezik előtérbe és nem az államét, vagy a kapitalistákét. A világ urainak teljesen mindegy, hogy kinek a tulajdonában vannak a termelő eszközök. Nekik csak az a fontos, hogy köztulajdonban ne legyenek sehol. 1956-ban Magyarországon a kommunista társadalmi rendszerből akartunk egy igazi szocialista társadalmi rendszert létrehozni. A világ

urainak ez éppen annyira nem felelt meg, mint ahogy ellene vannak egy kapitalista rendszerből születendő szocialista rendszernek is. Ezért támogatják, segítik a születendő kommunista rendszereket, s ahol már az megvan, arra vigyáznak, hogy meg is maradjon.

Az 1956-os magyar forradalom politikai jelentősége ebben mutatkozik legjobban. Megerősíti azt a tényt, hogy nincsen harmadik út, a kommunizmuson és a kapitalizmuson kívül. A kommunista országokban azokat, akik szociális reformokat követelnek fasisztáknak, imperialista ügynököknek nevezik, börtön és kötél jár érte, pedig csak a népnek kérnek emberi jogokat és emberi megélhetést. Ha a kapitalista rendszerben említi valaki a szociális reformokat, azt kommunistának nevezik, s mint Közép Amerikában, egyszerűen agyonlövik őket. Hát mi a különbség?

Petőfi Sándor szavai talán most, ezekben a napokban a legaktuálisabbak, amikor a kommunista Lengyelországban és a kapitalista középamerikai országokban hasonló szociális reformokat akarnak: „Még kér a nép, most adjatok neki”!

Mire várnak a világ urai? Világforradalomra? Miért nem akarják a világ szociális helyzetét békésen, vér nélkül megoldani? Vagy így, vagy úgy, de előbb utóbb úgyis megoldódik. A fejlődés elkerülhetetlenné teszi.

Magamról

„... Pongrátz Gergely. Hat Pongrátz fiú tevékenykedett a Corvin közben. Apjuk Pongrátz Simon kúriai bíró volt Szamosújváron, (Erdélyben). A Pongrátzok az októberi események során nyíltan hirdették fasiszta és sovinszta nézeteiket.

Az október 23-ai éjszakai harcokban a Pongrátz testvérek tevékenyen részt vettek. Az egyik Pongrátz a lámpagyárból fegyvert szerző csoport parancsnoka volt. Az összetartó testvéreknek végül sikerült a Corvin köz vezetését a kezükbe kaparintaniuk.

November 1-én Pongrátz Gergelyt választották meg a Corvin közti „nemzetőr ezred parancsnokává”. Néhány nappal később valamennyi Pongrátz nyugatra szökött. Pongrátz Gergelyt társa, Iván-Kovács László így jellemzi:

„...Eleinte önzetlen hazafinak és jó bajtársnak tartottam, de rájöttem, hogy önző, karrierista és nagyképű. Parancsolással, erőszakos úton akart mindent megoldani, lemállott róla a hazafias máz, meglátszott, hogy csak egyéni érvényesülése érdekében harcolt. Gyűlölte a fennálló rendszert... ugyanúgy gyűlölte az oroszokat és az egész kommunizmust. Ő is a nyugattal való szorosabb együttműködés híve volt...”.

Ezek a sorok a híres — vagy hírhedt — „Fehér Könyv”-ben jelentek meg. Úgy érzem, hogy nekem nem kell védekeznem. Mégis, ha már a Magyar Népköztársaság minisztertanácsának a Tájékoztatási Hivatala ezt leírta, akkor nekem is el kell mondanom néhány dolgot magamról és családomról.

Őseim a XIV. században kerültek Erdélybe. Örményországból menekültek, ahol a törökök évszázadokon keresztül mészárolták őket. Alapítói voltak Szamosújvár városának, mely egy völgykatlanban terül el a Szamos partján, és annak területét megvették az akkori magyar királytól.

A szamosújvári örmények teljes mértékben magyarokká váltak, s ez a magyarságuk az évszázadok folyamán csak erősödött. A magyar történelemben kis létszámukhoz viszonyítva, igen komoly szerepet játszottak. A kivégzett 13 aradi vértanú között kettő volt örmény. Kiss Ernő és Lázár Vilmos. A harmadik örmény tábornoka az 1848-as szabadságharcnak Cecz János volt, aki nem hitt Haynaunak és elmenekült. Argentínában megalapította az első katonai akadémiát. Családi vonatkozásban, egyik dédnagyapámat a szamosújvári Novák Tivadart, 1849-ben Haynauék agyonlőtték.

Büszke vagyok örmény származásomra, melyet csak a vallásban tartottunk meg. Vérünk és vallásunk az évszázadok folyamán megmaradt örménynek. Szívünk azonban magyarrá vált. Most, hogy az emigráció Amerikába kényszerített bennünket, felvettük az amerikai állampolgárságot, amely csakis útlevelünkön változtatott. Szívünk és vérünk megmaradt az, ami volt.

Édesapám az első világháborút, mint tartalékos hadnagy harcolta végig. Brussilov tábornok offenzívájának feltartóztatásáért a harmadosztályú katonai érdemkeresztet kapta, a kardokkal díszítve, később pedig vitézzé avatták. Az első világháborúban végzett tevékenységének elismeréséül, 19 éremmel tüntették ki.

A háború befejezése után Kolozsvárott, állam és jogtudományi doktorátust szerzett. Diplomáját azonban Erdély román megszállása miatt, sohasem használta. Tehát sem kúriai, sem másfajta bíró soha nem volt. (Ez is jellemző a Fehér Könyv hitelességére.) Édesapám, az erdélyi magyar párton kívül, soha semmilyen pártnak a tagja nem volt és ebben a szellemben nevelte fel kilenc gyermekét is, akik közül én vagyok a hatodik. Egyikünk sem volt soha semmiféle pártnak a tagja és ez igazolja, hogy nem voltak politikai ambícióink. Nekünk mindig elég volt magyarnak lenni. Kicsi gyermekkorunktól szüleink belénk nevelték és Erdélyben a harmincas években, a román gyerekek pedig sokszor belénk verték a magyarságot és a hazaszeretetet. Nálunk március 15-e mindig kokárdás ünnep volt, még akkor is, amikor a mellünkre tűzött kokárdát nem vihettük ki az utcára. Mint kicsi gyermek emlékszem, amikor a városból 10-15 magyar eljött hozzánk, becsukták a spalettákat, összehúzták a függönyöket és „őrséget” állítottak a kapuba idősebb testvéreimből. Édesanyám leült a zongora mellé és saját szerzeményeit kezdte énekelni.

„A keblünkről letépdesték, leszaggatták a három színt
Keblünkről beljebb vándorolt, s befogadták a szíveink”

Egy másik ének szövegét Édesapám írta, még a huszas évek végén. Ezt is, egy kis változattal, sokszor énekeltük a Corvin közben:

„Megszólt a harci kürt a Királyhágón túl,
A kürtös nem riadót, csak ébresztőt fúj.
Ébredjetek Erdély, s Bánát magyarjai
Nem leszünk már soká a bocskor rabjai

Bár fegyverünk nincs, az ököl acéllá izmosul
Azzal törni, zúzni mindnyájan jól tudunk
Az erdélyi magyar életét áldozni kész,
Csak te, szép magyar hazám légy szabad és egész.”

Reményik Sándor versének a refrénjét is sokszor énekeltük a Corvinban, s főleg az utolsó sorát, majdnem mindenki emlegette:

„Inkább vesszen el hát szívünk drága vére,
Meghalunk, de előbb megfizetünk érte.”

1940-ben, Észak-Erdély felszabadulása után, Édesapám Szamosújvár polgármestere lett. Később bevonult és mint tartalékos főhadnagy, majd százados az apahidai vasúti csomópontnak lett a katonai parancsnoka. A második világháborúban apám, négy idősebb testvérem és sógorom vett részt. Legidősebb bátyám, Simon hatszor sebesült és ő is megszerezte magának a vitézséget.

A háború befejeztével először Mátészalkára költözött a család, majd amikor apám hazajött, Soroksárra kerültünk, ahol Édesapám kilenc gyermeke után 13 hold földet kapott és azon gazdálkodott.

„Büntetett előéletű” csak Ernő bátyám volt, aki 1951-ben egyik napról a másikra eltűnt. Hiába kerestük, a hatóságok sem tudtak róla semmit. Hónapokkal később azonban egy rongyos, éhes, piszkos látogató jött hozzánk, aki elmondta, hogy most szabadult a Mosonyi utcai internálótáborból, ahol Ernő megkérte, hogy jöjjön el hozzánk és tudassa a családdal, hogy él. Ernőt 16 hónapi internálás után engedték szabadon és csak akkor indokolták meg fogvatartásának okát: „Tiltott határátlépés kísérletének a gyanúja”... 54 kilóval jött haza. Utána hónapokig rendőri felügyelet alá helyezték az egész családot. Bíróság elé, soha nem állították.

Én agronómus lettem és csakis őrzőangyalomnak köszönhettem, hogy börtön nélkül megúsztam a közel 12 éves kommunista rendszert. Az első munkám csupán 3 hétig tartott egy 8.000 holdas állami gazdaságban, ahol a tehenészetet vezettem. Az egyik hozzám beosztott idősebb, sokgyermekes munkás védelmében olyan összeszólalkozásom volt a gazdaság igazgatójával (akinek a tanult mestersége cipész volt), hogy az íróasztalt ráborítottam. Azonnal távoznom kellett.

A második munkám sem tartott sokkal tovább. A Seregélyesi gépállomáson lettem agronómus, melynek igazgatója, amit csak később tudtam meg, valamikor Soroksáron volt napszámos. Röviddel munkába állásom után, az igazgató elment néhány napos szabadságra. Amikor visszajött, behívatott az irodába és azt kérdezte:

— Miért hazudott az önéletrajzában?

— Én nem hazudtam sem az önéletrajzomban, sem máshol. De minek köszönhetem a faggatást?

— Miért nem írta bele az önéletrajzába, hogy az apja doktor?

— Azért, mert nem az Apám önéletrajzát írtam, hanem az enyémet.

— Szedje a sátorfáját és takarodjon innen. Nem akarom itt látni többet!

Elkeseredve mentem haza Soroksárra. Néhány nap múlva bementem a Pestmegyei Tanács mezőgazdasági osztályára, ahol az állattenyésztési csoport vezetőjének, mindent őszintén elmondtam. Felvett és a Szobi Járási Tanács mezőgazdasági osztályán takarmánygazdálkodási előadó lettem. Nagyon szerettem munkámat, mert sokszor, sok helyen és sokat segíthettem. Néhány hónap után azonban behívtak katonának. Először a Kossuth Akadémia őrszázadában, majd a dombovári tüzéreknel, végül pedig a mezőtúri gyalogosoknál „húztam le” a két évet. Kétszer voltam örvezető és ezzel a rendfokozattal szereltem le. Egyszer lefokoztak s az alábbiakban leírom, hogy miért:

Dombováron rajparancsnok voltam, amikor láttam, hogy az egyik katona a rajomból nagyon el van keseredve. Faggatásomra átadta azt a levelet, amelyet a feleségétől kapott, hogy olvassam el. A levél végtelenül elkeseredett hangja nagyon megrázó volt. Két hold földjük után az asszony nem tudta kifizetni az adót, mert a férje katona volt, s alig keresett. Kislányát és magát abból tartotta el, hogy a szomszédoknak varrt. A ki nem fizetett adó miatt

azonban elvitték a varrógépét és így nem tudta, hogy miből fognak megélni.

Politikai foglalkozás következett és amikor a főhadnagy bejött, felnyújtottam a kezem. Megkérdeztem, hogy mi a különbség a kommunizmus és a kapitalizmus között? Egy egész óras magyarázás után megkérdezte a főhadnagy, hogy értem-e a különbséget?!

— Érteni értem főhadnagy elvtárs, de én másképpen látom. A kapitalista rendszerről tudom, hogy ha a munkás nem tudja fizetni a tartozását, még a párnát is kihúzzák a feje alól. A kommunista rendszerben minden termelőeszköz az állam tulajdonában van. Az állam viszont a kommunista rendszerben is épp oly kegyetlenül behajtja a munkás tartozását, mint a kapitalista a kapitalista rendszerben. Tehát a kommunizmust nem nézhetem másnak, mint állami kapitalizmusnak.

A főhadnagy felugrott, egy szót sem szólt, hanem elment. Egy órára beidéztek az ezredparancsnok irodájába. Egy tucat tiszt és főtiszt az ezredparancsnok íróasztala mögött, a szoba közepén pedig egy szék, amire engem ültettek. Szívem a torkomban dobogott.

— Hogyan képzelte el az állami kapitalizmust? — kérdezte az ezredes.

— Ezredes elvtárs, én egy kérdést intéztem a főhadnagy elvtárshoz, amire nem kaptam kielégítő választ. Ezt a kérdést most is megismétlem, de azt kérem, hogy aki válaszol, az ennek a levélnek az elolvasása után válaszoljon. Odaadtam a zsebemben lévő levelet.

Az ezredparancsnok elolvasása után egy őrnagynak, az ezred politikai tisztjének nyújtotta át a levelet és azt mondta, hogy az őrnagy elvtárs majd válaszol. Azonban nem kaptam választ. Elküldtek.

Másnap reggel az ezred eligazítás alatt kihívtak, letépték örvezetői rendfokozatomat és elvették a derékszíjamat. Kétszer 15 napi szigorított fogdát kaptam. Ebből a büntetésből 15 nap volt a maximum. Minden másnap kaptam enni és kínóztak. Tehát nem 30 napot kaptam, mert az szabályzatellenes volt. A kétszer 15 nap viszont nem volt szabályzatellenes. Ennek a 30 napnak a borzalmaim álmaimban még ma is gyakran átélem.

Amikor kijöttem a fogdából az őrnagy (az ezredpolitikai tiszt) várt az őrszoba előtt. Végtelenül kedves volt, később tudtam meg, hogy ezzel a büntetéssel ő mentett meg a hadbíróaságtól, ami 15 évi

kényszermunkát jelenthetett volna. Katonatársam azt is elmondta, hogy az őrnagy az ő jelenlétében felhívta telefonon a faluja tanácselnökét 24 órát adva neki, hogy a varrógépet visszavigyék a feleségének és bocsánatot kérjenek tőle. Ha nem intézkedik azonnal, két teherautó katonával száll ki a helyszínre és rendet teremt a faluban.

Még aznap délután találkoztam az őrnaggal a laktanya udvarán, megköszöntem az intézkedéseit és biztosítottam, hogy bármilyen borzalmas is volt a 30 nap, megérte. Nagyon jó barátok lettünk és sok esetben megvédett. Ő intézte el a Mezőtúrra való áthelyezésem, ismét azért, hogy megmentsen a hadbírószágtól.

Mezőtúron századírnok, szakaszparancsnok helyettes, majd a tartalékosok kiképzője voltam, megint örvezetői rendfokozattal. Innen szereltem le 1955-ben.

Ceglédre kerültem, ahol a Városi Tanács mezőgazdasági osztályának a főállattenyésztője lettem. Nem a fizetésért dolgoztam, hanem azért, mert szerettem a munkámat. Egy 125 cm³-es Csepel motorkerékpárt utalt ki részemre a Városi Tanács, amely megoldotta a közlekedési nehézségeimet. Havi fizetésem 964 forint volt (Két pár közepes minőségű cipőnek az ára.), ami csak a létminimumot biztosította.

A kommunista rendszerben szinte minden termelés normában, vagy versenyben folyik. Amikor elfoglaltam új munkahelyem, Cegléd a Pest megyében lévő 17 járás és város között a 16. helyen állt. Egy évvel később a 4. helyre került, ami részemről napi 15-16 órai munkát igényelt.

A járási tanács főállattenyésztőjének, aki egy 6 hónapos gyors-talpaló tanfolyam után foglalta el munkahelyét és tagja volt a kommunista pártnak, 5.680 forint volt a havi fizetése. Biztatott engem is, hogy lépjek be a kommunista pártba, ha azt akarom, hogy az én fizetésem is arra a szintre emelkedjék. Egy alkalommal mondtam apámnak, hogy nincs más megoldásom, ha emberi megélhetést akarok, be kell hogy lépjek a kommunista pártba. Édesapám válasza rövid és egyszerű volt:

— Nézd fiam, az én derekamat eltörhették, de nem tudták meggömbíteni. Te azonban már nagy fiú vagy, azt csinálsz, amit akarsz. Arra azonban megkérlek, hogy attól a naptól kezdve, amikor tagja leszel a kommunista pártnak, az én házam küszöbét ne lépd át, és az én nevemet ne viseld. Megértetted?

— Meg Édesapám. Tökéletesen megértettem — feleltem.

Ezzel meghalt bennem annak a gondolata is, hogy a kommunista párt tagja legyek. Azokban az években sokszor feküdtem le azzal a kissé önsajnáló gondolattal, hogy amíg alszom, nem érzem, hogy éhes vagyok.

Munkám javarésze a ceglédi Városi Tanácshoz tartozó 14 termelőszövetkezeti csoport állattenyésztésének fejlesztése volt. Szaporulat, termelés, takarmány ellátás, stb. Sokszor már reggel 4 órakor kint voltam valamelyik termelőszövetkezetben és volt alkalmam megismerni a magyar paraszt szomorú sorsát, hiszen majdnem állandóan együtt voltam velük. Ahol tudtam segítettem, és így sok barátot szereztem. Egy alkalommal a „Nagy Sztalin” T.Sz.-ben nagyon szomorú esetet mondtak el:

„.... A múlt héten az ÁVO elvitte az egyik tehenészt. Amikor Magyarország 1945-ben „felszabadult” egy kis tanyának volt a tulajdonosa. Egyik reggel, amikor az istállóban az állatokat látta el, a feleségét hallotta a házban sikoltani. Vasvillával a kezében beszaladt. Az asszonyt székhez kötözve találta, egy orosz katona pedig a 14 éves kislányát erőszakolta. Az orosz katona a géppisztolyáért ugrott, de a vasvilla gyorsabb volt. Egyik szomszédja és jó barátja segítségével a trágyadomb alá temették el, jó mélyen. Most azonban a két barát valamin összeveszett és a veszekedés vége feljelentés lett. Csak négy napig volt a tehenész letartóztatva. Tegnapelőtt felakasztották.”

Bálint öcsém a pestmegyei növényvédő állomáson dolgozott, mint traktoros. Túlórakkal, kiszállásokkal 2.500-3.000 forintot keresett havonta. Főnöke, az állomás főagronómusa sokszor jött be a mezőgazdasági osztályra olyankor, amikor a mi területünkön dolgoztak. Jó barátok lettünk. Egyszer megkérdeztem tőle, hogy felvenne-e engem is traktorosnak?

— Gyere hozzánk agronómusnak, — válaszolta.

— Igen, de a munkakönyvembe, ha ki is adják, azt fogják beleírni, hogy önkényesen távozott.

— Ne törődj te a munkakönyvvel. Azt én elintézem. Az ajtó nyitva van. Ha komoly az elhatározásod, jöhetsz amikor akarsz és aminek akarsz.

— Még nem Jóska. Azonban ha sor kerül rá, jelentkezem. Még van munkám, amit be akarok fejezni, mielőtt itthagynom a Városi Tanácsot.

Fizetésem, mint főállattenyésztő nemhogy nőtt volna, hanem fogyott. Az 1956 januári földrengés károsultjainak egy hónapi

fizetésem „kellett” hogy felajánljam, amit egy éven keresztül minden hónapban levontak. Volt egy szép beosztásom és éheztem.

Egyszer a főnököm, a mezőgazdasági osztály vezetője mondja, hogy a jövő héten a járási pártbizottság ülésére kell mennem és beszámolót kell tartanom a város állattenyésztési helyzetéről. Készüljek fel rá. Hiába próbáltam kibújni a feladat alól, nem lehetett. Tehát elmentem és megtartottam a beszámolót.

Mondanivalóm végeztével, a járási párttitkártól utasításokat kaptam a jövőre nézve. Mondtam, hogy ezeket az utasításokat az utódomnak adják, mert én a hónap végén elmegyek. Ismét a járási párttitkár válaszolt:

— Pongrátz elvtárs, ha valakinek fáj valamije, az elmegy az orvoshoz, hogy meggyógyítsa. Ha magának valamilyen sérelme van, azt adja elő itt, mert csak úgy tudunk segíteni a helyzeten. A munkájával nagyon meg vagyunk elégedve és nem akarjuk elveszíteni, mint főállattenyésztőt.

Nem akartam beszélni, mert féltem, hogy olyat mondok, amiért bajba kerülök. De többen is biztattak, hogy mondjam el sérelmemet, hát elmondtam:

— Havi fizetésem 964 forint, amiből nemcsak, hogy a családomat nem tudom támogatni, hanem én magam is éhezem. Gyűjtést csináltak a földrengés károsultjainak, egyhavi fizetésemet kellett jegyezni. Apám 90%-os földrengés károsult volt és amikor segélyért folyamodott, 4%-os kamatra akartak neki kölcsönt adni. Mi lett azzal a pénzzel, amit a dolgozók milliói kötelesek voltak jegyezni? Kölcsön formájában adják ki a károsultaknak, 4%-os kamattal? Márciusban Édesapám meghalt. Benyújtottam a kérvényt a temetkezési segélyre, amit azzal az indoklással utasítottak vissza, hogy nem vagyok két éve tagja a szakszervezetnek. Az, hogy katona voltam s a hazámmal szembeni kötelességem teljesítettem, nem érdekelt senkit. A segélyt nem kaptam meg. Ezek és még sok más ok kényszerít arra, hogy munkát cseréljek. Elegem volt az éhezésből.

— Pongrátz elvtárs, — válaszolt megint a párttitkár — a járási DISz bizottságnak szüksége van egy sportfelelősre. Szombatonként 2-3 óra elfoglaltságot jelent és 3.600 forint fizetést. Ezzel meg van oldva a probléma. A beosztás a magáé.

— Köszönöm a sérelmem orvoslását, de nem hiszem, hogy ez lenne rá a helyes megoldás. Hat évig tanultam a szakmámat és 15-16 órát dolgozom naponta, havi 964 forint fizetésért. Tehát

ez azt bizonyítja, hogy nem a fizetésemnek, hanem a büszkeségemnek köszönhető az elért eredmények. A lelkiismeretemmel összeférhetetlennek tartom, hogy egy olyan munkáért, amihez semmiféle szakképzettség nem szükséges és havi 10-12 óra elfoglaltságot jelent, a városi főállattenyésztői fizetésem több mint három és félszeresét kapjam. Ha mint agronómus nem tudok megélni, szakmát kell hogy változtassak. Lehet, hogy sportfelelős leszek, mert az amint látom, jobban fizet.

Arra kértek, hogy gondoljam meg a dolgot. Az ajánlat nyitva áll, ha maradok.

Június 1-én azonban a pestmegyei növényvédő állomásra mentem dolgozni. Még aznap Biatorbágyra küldtek, ahol elvégeztem egy 6 hetes traktorvezetői tanfolyamot. Beosztásom azonban agronómus lett és különböző T.Sz.Cs.-khez és Állami Gazdaságokhoz küldtek ki hosszabb-rövidebb időre. Két hétig dolgoztam a Henyelpusztai Állami Gazdaságban, amikor kitört a forradalom.

Nem sokan voltak Soroksáron, akiknek 1956-ban saját telefonjuk volt, mert ehhez jó kapcsolatokkal kellett rendelkezni párt vonalon. A mi kapcsolatainkat azonban egyáltalán nem lehetett jónak nevezni a kommunista párttal. Kértünk ugyan telefont, de megmondták a soroksári telefonközpontban, hogy legalább két évet kell várjunk, amíg ránk kerül a sor, mert olyan sok a kérelem. A sors azonban másképp rendelkezett.

Egyik vasárnap reggel, a telefonközpont vezetője jött hozzánk azzal, hogy a lakásán történő építkezéshez egy fuvar homokra lenne szüksége sürgősen, mert a köműves már ott van és várja a homokot. Előző nap, szombaton már megpróbált találni valakit, aki leszállítja a homokot, de nem járt eredménnyel. Hozzánk irányították, hogy mi talán tudunk segíteni.

Kristóf bátyám (a továbbiakban Bandi, mert így hívtuk), mondta neki, hogy a homok nem probléma, egy órán belül meglesz. Ami probléma, az a telefon, amire 2 évet kell várunk. A telefonközpont vezetője megígérte, hogy az első szabad vonal a miénk lesz és néhány nap múlva szavának is állt. A telefont 1956 tavaszán beszerelték.

Ödön és Bandi maradtak otthon, ők vezették a gazdaságot, azt a 13 hold földet, amit Édesapám mint sokgyermekes családapa 1946-ban a földreform során kapott. Ezt a 13 holdat a T.Sz.Cs.-k szervezése során sokszor kicserélték. Elvettek 2 holdat itt, s adtak helyette 2 holdat ott. Ezt addig csinálták, amíg 13 hold

homok maradt a föld helyett. Sokszor megtörtént, hogy a már bevetett homokot, magostól együtt elfújta a szél. A beszolgáltatásoknak azonban eleget kellett tenni. 1955-ben az egész termés sem volt elég ahhoz, hogy azt a mennyiségű búzát beszolgáltassuk, ami ki volt vetve reánk. Ahhoz viszont, hogy a szabad piacon 640 forintos áron megvegye apám, (aki már három éve feküdt a szívbajával) és 54 forint hatósági áron beszolgáltassa, nem volt pénz. Ödön és Bandi még az 50-es évek elején építettek egy gumikerekes „stráfkocsit”, amivel a helyi földművesszövetkezetnek és a Soroksári Állami Tangazdaságnak fuvaroztak. Amire azonban össze tudták gyűjteni a pénzt, hogy a szabad piacon megvegyék a búzát és beszolgáltassák, három hónappal elkésték a kiszabott határidőt.

1956 januárjában és februárjában, kétszer jött idézés a Pest-erzsébeti Bíróságról apámnak és mind a két esetben Ödön ment el orvosi igazolással, hogy apám ágyban fekvő beteg. Ödön azonban mondta, hogy ő a legidősebb gyermek a családban, s mint ilyen mindenért, ami a családban történik, ő a felelős. Áll a bíróság rendelkezésére. Mind a két esetben hazaküldték.

Március 27-én azonban öt személy kopogtatott a házunk ajtaján, akik az erzsébeti bíróságról szálltak ki. Körülülték apám ágyát és megtartották a tárgyalást. Édesapám, akinek állami és jogi doktorátusa volt, a vád elhangzása után belekezdett egy beszédbe, azonban a második mondat után az ügyész közbevágott:

— Ne sokat dumáljon öreg, mert nincs időnk. Hallgassa meg az ítéletet.

A bíró elővett egy papírt és felolvasta az ítéletet. 7.000 forint pénzbüntetés és 2 évi börtön, a közellátás érdekeit veszélyeztető büntetés miatt.

Édesapám el kezdett ordítani felháborodásában:

— Gazemberek, gyilkosok, takarodjanak ki a házból. Ezt nevezik maguk jognak? Meg sem hallgatják a vádlottat, de az ítéletet kihirdetik? Sem felmentő, sem enyhítő körülmény nem érdeklí magukat, mert nincs idejük azt meghallgatni?

Ödön és Bandi azt mondták a már szedelőzködő bíróságnak, hogy ha apámnak valami baja történik, őket is csak koporsókban fogják kivinni ebből a házból. Olyan gyorsan mentek el, hogy sietőségükben a bíró ott felejtette a nagykabátját. Néhány perc múlva azonban visszajött és a kapuból kiabált Ödönnek, hogy vigye ki neki. Amikor Ödön átadta a nagykabátot, a bíró bocsánatot kért

Ödöntől és azt mondta, hogy nem rajta múlt. Ő már a bíróságon megkapta az ítéletet, az ő munkája csak annyi volt, hogy felolvassa. A börtönbüntetés azonban fel van függesztve.

Másnap, 1956 március 28-án reggel 8 óra 20 perckor, apánk szíve örökre felmondta a szolgálatot. Április 2-án temettük el a larkasréti temetőben, ahol hat fia vállán vitte a koporsót.

Marika és András még iskolába jártak. Marika a soroksári általánosba, András az erzsébeti gimnáziumba. Bálint már érettségizett és a Pestmegyei Növényvédő Állomáson dolgozott, mint traktoros. Az én munkám a ceglédi városi tanács mezőgazdasági osztályán volt, ahol az állattenyésztési csoportot vezettem. Ernő egy erzsébeti üzemben dolgozott mint segédmunkás és ugyanakkor a jogi egyetem utolsó éves hallgatója volt, Panni nővérem még a háború alatt férjhez ment és Erdélyben, Aradon élt. Simon, a legidősebb bátyám súlyosan megsebesült a fronton és a háború vége Németországban, egy hadikórházban érte. Onnan nem is jött haza. Mi csak anyit tudtunk róla, hogy Braziliában él, megnősült és van egy kisfia.

Marika, 1944 július 4-én született, amikor Simon bátyám sebesülésével kórházban volt. Tehát ők nem is látták egymást. A kilenc testvér először, az Édesanyám koporsója mellett volt együtt, 1975-ben, Bostonban. Ehhez is az amerikai külügyminisztérium segítsége kellett, ugyanis a románok nem akartak útlevelet adni Panninak. Simon bátyámat már 1963-ban, Andris nászútja alkalmával, Braziliában sikerült rávenni, hogy telepedjen át Amerikába feleségével és ekkor már három gyermekével.

A sors iróniája, hogy a kilenc testvér egyszer volt együtt, ugyanis 1978-ban Ernő bátyámat is elvitte a szíve. 1956-ban az otthon lévő hét testvér közül csak Ernő volt nő. Feleségével, anyósával és két kisfiával Pesterzsébeten élt. A hat másik testvér Soroksáron, Édesanyám házáat nevezte otthonának, ahol 1956 őszén Ödön és Bandi cserépkályhát építettek, esténként, amikor a napi munkát befejezték.

Október 23

Október 23-án délután hozzáfogtak a cserépkálya befejezéséhez, ugyanis már csak az utolsó simítások hiányoztak. Két óra körül lehetett, amikor a délután folyamán először megszólalt a telefon. Ernő hívott Budapestről és kérte anyánkat, hogy küldjön át valakit Magdihoz Erzsébetre és mondják meg a feleségének, hogy ő is részt vesz a tüntetésen, és ha későn jönne haza, ne aggódjanak érte. Azt is mondta, hogy kapcsolják be a rádiót, mert nagy dolgok történnek Budapesten.

Ödön és Bandi a rádióból értesültek az eseményekről. Először letiltották, majd engedélyezték a felvonulást. Valójában nem tulajdonítottak nagy fontosságot a dolognak, mert amit a rádió mondott, az nem volt sok. Később azonban, úgy 6 óra körül ismét megszólalt a telefon. Andris volt, akit Erzsébetre küldtek, hogy adja át Magdinak, Ernő üzenetét. Nagyon izgatott hangon, szinte kiabálva mondta:

— Anyukám, itt vagyok a Hősök terén. Most jöttem le a posztarablóról, egy hosszú drótkötelet tettem a nyakába, és le akarjuk húzni. Olyan biztosan áll, hogy három teherautó is húzza, mégsem lehet megmozdítani. Most mentek a munkások autogén hegesztőért. Vagy 10.000 ember van itt és mindenki hórukkra húzza a drótkötelet. Az orosz tanárom is itt van. Ő is húzza. Azt mondta, hogy az idén kitűnőt kapok oroszból, ha ez a gazember lezuhan.

— Andris, miről beszélsz? — kérdezte anyám. Nem értek egy szót sem abból, amit elhadartál.

— Hát a Sztálin szoborról, amelyik a Városligetben áll.

— Jézus Mária! Mit csináltok Andris? Ennek börtön lesz a vége!

— Ne féljen Édesanyám, mert az egész országnak nincsen annyi börtöne, hogy ezt a sok embert, aki itt van be tudnák zárni. Hát azt a 40.000 embert, aki a Bem szoborhoz vonult fel délután és

mind azt kiabálták, hogy „Ruszkik haza”, kivágták az orosz címert a zászlókból és mindenfelé osztogatják az egyetemisták 16 pontos követeléseit, hová zárják? Hacsak nem csinálnak az egész országból egy börtönt. Most mindenki énekel és boldog.

— Várjál Andris! Itt van Ödön, beszélj vele is.

Ödön átvette a telefont és Andris elmondta a budapesti híreket neki is. Először történt, hogy Ödön, még csak tanácsot sem tudott adni, hiszen azok a dolgok, amiket Andris elmondott, lehetetlennek tűntek. Egy olyan helyzettel találta magát szemben, aminek megértéséhez idő kellett. Andris megígérte, hogy később ismét telefonál és elmondja az újabb fejleményeket.

Izgatottan beszéltek meg Bandival azokat a híreket, amiket Andris elmondott és azt, hogy mi lesz ebből. Lehet, hogy elindult a lavina? Az ÁVO biztosan megállítja. És ha az ÁVO nem lesz képes megállítani, forradalom lesz belőle? Lehetetlen! A kommunisták csinálnak forradalmakat, de a kommunisták ellen még nem volt forradalom. A Sztálin szobor ledöntése, az orosz címer kivágása a nemzeti zászlóból, a tömeg ordítozása, meg a ruszkik haza, az egyetemisták 16 pontos követelése, melyet az utcákon osztogatnak mindenkinek, ez mind azt jelenti, hogy valami hatalmas, eddig elképzelhetetlen változás lesz a magyar nemzet jövőjének alakulásában. Mit akarhatnak az egyetemisták? Mi lehet a 16 pontban, ami az egész fővárost lázba hozta? Este 8 órakor Gerő Ernő az MDP első titkára beszél a rádióban. Talán majd ő rávilágít azokra a kérdésekre, melyek most még homályosak.

Ismét csörgött a telefon. Hét óra lehetett és a feszült, izgatott hangulatban Ödön ugrott a készülékhez. Ernő hívott, Ő is izgatott, lázas hangon, szinte kiabálva mondta:

— Itt vagyok a Parlamentben, aminek a környékén most történelmet írunk. 200.000 ember van a téren és Nagy Imrét követelik. Az óriási tömeg sodródásával oda kerültem a Parlament bejáratához, Veres Péter és Déry Tibor társaságában. Rugdostuk, dörömböltünk a kapun, mert eloltották a villanyokat a téren és a tömeg sötétben maradt. Amikor kinyitották a kaput, egy ór azt mondta, hogy a miniszter elvtársak két embert fogadnak a tüntetők közül. Biztattuk Veres Pétert és Déry Tibort, de ők nem akartak bemenni. Azt mondták, hogy menjünk be mi, s ha később szükség lesz rájuk, akkor hívják be őket is. Gyorsan kellett cselekedni. Megkérdeztem, hogy ki jön velem? Egy közigazdász csatlakozott hozzám és felvezettek az emeletre, ahol Hidas, Mekis és

Erdei fogadtak minket. Az a félelem, ami erőt vett rajtam amikor a lépcsőkön mentünk fel, egyszerre eltűnt, amikor Erdei megkérdezte, hogy mit akarunk.

— Először: Gyűjtsák meg a villanyokat a téren és világítsák ki a parlament épületét.

A három miniszter összenézett, Erdei csengetett és egy altisztnek kiadta az utasítást. A villanyok kigyultak.

— Másodszor: Oltsák el a vörös csillagot a parlament tetején, és tegyenek ki egy címer nélküli nemzeti zászlót.

A vörös csillagot eloltották, aminek kialvását a téren lévő emberek üdvívalgása követte. Címer nélküli nemzeti zászlót azonban csak hosszú keresés után, a padlásról hoztak egyet. Öreg zászló volt, de kitették.

— Harmadszor: Hívják be Nagy Imrét, mert a tömeg őt akarja hallani.

Egyikük sem tudta Nagy Imre telefonszámát és ez komoly problémát okozott. Nyilvánvaló volt, hogy a tömeg őt akarja hallani, hiszen kórusban kiabálták Nagy Imre nevét. Végül is sikerült rávennem őket, hogy kocsit küldjenek Nagy Imre lakására és hozzák a parlamentbe. Nekem is rendelkezésemre bocsátottak egy kocsit, hogy a rádióból hozzak egy magnetofont, mert olyan történelmi esemény játszódik itt most le, amit hangszalagon meg kell örökíteni.

Menjen át valaki Magdihoz és mondja meg, hogy ne aggódjon. Lehetséges, hogy ma éjjel nem megyek haza. — fejezte be Ernő bátyám a beszélgetést.

Ödön Bandival vitatta meg a történeteket és várták, hogy a rádióból is kapjanak újabb információkat. A rádió azonban csak a 8 órai Gerő beszédet ismételte és egyáltalán semmit nem mondott arról, hogy mi történik Budapesten. Édesanyám a kezét tördelte és csak annyit mondott: „Meglátjátok gyerekek, itt a világ vége.”

Bandi a rádiót csavargatta és kiáltva mondja: Figyelj!

„Az egyetemisták kérik a Kossuth címer visszaállítását, március 15 és október 6 munkaszüneti nappá való nyilvánítását”.

„Volt olyan egyetem, ahol 12 pontban, volt olyan, ahol 20 pontban foglalták össze követeléseiket, de mindenütt tiszta fejjel és meleg szívvel tették.”

„Budapest egyetemistái pedig ma közösen tüntettek. Ma délben ugyan a belügyminiszter betiltott mindenfajta felvonulást,

de a Magyar Dolgozók Pártjának politikai bizottsága megváltoztatta ezt a határozatot. Orvosok, műszaki egyetemisták, bölcsészek, jogászok, közgazdászok és a többi karok diákjai vonulnak fel, élükön professzoraikkal és az M.D.P. szervezeteinek vezetőivel.”

„Először csak ezek voltak, de hozzájuk csatlakoztak ifjú munkások, járőkelők, katonák, öregek, középiskolások, kalauzok, tízezrekké nőtt a hatalmas emberfolyam. Jelszavaktól zengtek az utcák. Bem apó és Kossuth népe ment együtt, kéz a kézben.”

„Új vezetést akarunk, Nagy Imrében bizalmunk, éljen a népi hadsereg, stb. Zeng, zúg a kiáltás. Lobognak a háromszínű zászlók, kinyílnak a házak ablakai, Budapest utcáit új, szabadabb szellő járja át. Mit is írt Petőfi 1848 március 15-ének jelentőségéről? Kezdetnek nagyszerű és dicső, mert nehezebb a gyermeknek az első lépést megtenni, mint mérföldeket gyalogolni a meglett embernek.”¹⁰

„Igen, csak hogy ma nem 1848 március 15-e van, hanem 1956 október 23-a”, mondta Ödön. Bandi azonban úgy értelmezte a bemondó szavait, hogy amit Petőfi mondott, az ma is fennáll. Édesanyáknak mondta, hogy ő nem hiszi, hogy itt a világ vége. Inkább úgy érzi, hogy egy új világnak a kezdete jön, amelyik most, ezekben az órákban van születőben.

Gerő Ernő beszélt, aki a megszokott pártszólamokon kívül, nem mondott semmi újat. Beszéde Andris és Ernő telefonálása után azonban úgy tűnt, mintha olaj lett volna a tűzre.

Még nem fejezte be Gerő a beszédet, amikor ismét megszólalt a telefon. Ernő volt és megint a Parlamentből hívott. Ödönnel beszélt annyira hevesen, hogy nehéz volt megérteni.

Most jöttem vissza a rádióból, ahol tízezres tömeg követeli, hogy a 16 pontot olvassák be a rádióba. A rádió azonban tele van ÁVO-sokkal, akik könnyfakasztó gránátokat használnak a tömeg ellen. Néha egy-egy gránátot elkapnak és visszadobják az épületbe. A tömeg azonban nem mozdul, ameddig a 16 pontot be nem olvassák. Itt van már Nagy Imre is. Említettem neki, hogy figyelmeztessék Piros László belügyminisztert, nehogy az ÁVO a fegyveréhez nyúljon, mert ha azt teszi, olyan vérengzés lesz Magyarországon, amelyet a világ még nem látott. Nagy Imrét teljesen váratlanul érték az események és azt kérdi, hogy mit mondjon a tömegnek? Mondtam neki, hogy akármit, csak úgy ne kezdje, hogy

¹⁰ A rádióadások tükrében, 13. 5,6,7

elvtársak. Mégis úgy kezdte és kifütyölték. Újra kezdte úgy, hogy „magyar testvéreim” és erre hatalmas tapsot kapott. Megéljeneztek! Már vagyunk vagy huszonöten Nagy Imre mellett és a tömeg a téren még mindig nő. Félek, hogy az ÁVO mégiscsak használja a fegyverét és abból valóban nagy baj lesz, a tömeg hangulata miatt. Elment valaki Magdihoz megmondani, hogy ne várjon? (1. kép)

— Még nem, de pár perc múlva indulunk Bandival. Utána bemegyünk mi is Pestre.

Ödön letette a telefont és odaszólt Bandinak. „Talpra magyar, hí a haza.” Most már reánk is szükség van. Készülj. Menj fel a szénapadlásra és szedd elő apánk II. világháborús pisztolyát. Addig én megmosom a kezem.

Anyánk azonban eljűk állt. Már pedig ti nem mentek sehová. Két fiam már ott van. Nem elég az? Ti úgysem tudtok segíteni a helyzeten és főleg, ha pisztollyal mentek, csak meglövetitek magatokat. Nem engedlek!

Bandi azonban megfélekedve a szokott tiszteletről, megkérdezte anyát, hogy mi lenne ebből a szerencsétlen országból, ha minden anya így gondolkodna? Ha mindegyik a szoknyája mellé húzná a fiait, most amikor a hazának szüksége van rájuk? Vajon, ha apánk élne, mit mondana? Azt, hogy nem engedlek, vagy azt, hogy ott a helyetek! Csak, hogy folytassam azt, amit Ödön mondott: „Itt az idő, most vagy soha!” Hát ha most nem megyünk, akkor meg is érdemeljük a sorsunkat. Akkor ez a nemzet megérett a pusztulásra. Még most is azt mondja Édesanyám, hogy nem engedlek?

— Nem mondom — felelte anyánk sírva. — Belőlem csak a féltő anyai szív beszélt. Talán apátok is így akarná. Azt mondaná, hogy ott a helyetek. Nem állok az utatokba, menjetek. Imádkozom értetek és azokért az Édesanyákért, akik gyermekeiket veszítik el, ha az ÁVO mégis használja a fegyverét. Istenem! Ne engedd, hogy vérfürdő legyen. Vigyázzatok magatokra és egymásra.

Ödön és Bandi percek alatt elkészültek és elindultak gyalog Erzsébetre. Kimentek a főútra és minden Budapest felé menő járműnek intettek, hogy álljon le. Végre, amikor már majdnem elérték Erzsébet határát, egy krumplit szállító teherautó felvette őket, de nem mentek messzire. A Lámpagyár előtt néhány fiatal, kispuskákkal a kezükben leállították a teherautót. Az egyik srác megkérdezte a sofőrt:

I. kép.

Október 23-án este a Parlamentben. Nagy Imre mögött Ernő bátyám áll, gyászszalagos esőkabátban.

— Mit visz és hová? Kik az utasai?

Amikor tisztázódott a helyzet, a srácok elmondták, hogy fél órával ezelőtt az ÁVO a rádiónál a tömegbe lőtt. Sok halott és rengeteg sebesült van. Ők kezdték. Azért jöttek ide, mert fegyver kell. Kitört a forradalom. Budapesten mindenki fegyvert akar, de nem tudnak a gyárba bemenni. A kapu be van zárva és nem tudják, hogy mit csináljanak. Lehet, hogy a Lámpagyárban is ÁVO-sok vannak.

Bandi véleménye az volt, hogy amennyiben kitört a forradalom, akkor forradalmárok vagyunk és úgy is kell viselkednünk. Ha fegyver kell, akkor ne gondolkozzunk, hanem szerezzünk fegyvert. Maradjatok itt. Ha sikerül a kaput kinyitni, majd kiáltok.

A Lámpagyár kapuja alig száz méterre volt attól a helytől, ahol beszélgettek. Bandi oda ment és megrugdosta a vasajtót, amire egy idősebb ember jött ki az őrbódéból.

— Mű akar? — kérdezte az őr.

Bandi egészen halkan beszélt, elváltoztatott torokhangon és tudta, hogy az őr ebből a távolságból nem érti meg. Az öreg portás közelebb jött a kapuhoz és a vasrácsok között Bandi látta, hogy már alig egy méter a távolság közöttük. Kivette a kabátja alól Édesapám pisztolyát, amihez töltény ugyan egy sem volt és ráfogta az őrré.

— Kitört a forradalom! Kinyitja a kaput, vagy maga lesz ennek a forradalomnak az első hősi halottja! — mondta Bandi, most már erőteljes hangon.

A kapu kinyílt és Bandi kiáltott a srácoknak, akik szaladva jöttek. Bandi közben odaszólt az öregnek, hogy menjen haza, mert már nincsen szükség rá. A fiúkkal viszont közölte, hogy minden telefont amit találnak, tépjenek ki a falból. Máshoz ne nyúljanak. A legnagyobb meglepetésére, a tucatnyi srác után, mindenhonnan emberek özönlöttek. Már nem csak gyerekek, hanem meglett férfiak is. Mindenki fegyvert akart.

Bementek a gyárba megkeresni a fegyvereket, de csak nagyobb mennyiségű töltényt találtak. A fegyverraktár nem volt sehol. Találtak vagy tizenöt karabélyt a lőtérén, de nem azt keresték. Egy jó félórai keresés után, egy 15-16 éves tanonclány ment Bandihoz és azt mondta, hogy ha azokat a nagy zöld ládákat keresik melyekben a fegyverek lehetnek, akkor ő tudja a helyet. A kislány egy hosszú folyosóra vezette őket, ahol a jobboldali fal mellett beladázott varrógépek voltak a plafonig felrakva.

— A múlt héten itt egy ajtó volt valahol a ládák mögött. Oda hordták be azokat a nagy zöld ládákat.

Percek alatt félredobálták a varrógépeket a fal mellett és megtalálták az ajtót. Be volt zárva, de néhány feszítővas megoldotta a problémát. Amikor bementek, egy óriási teremben találtak magukat, ahol a „nagy zöld ládák” sorba, hatosával egymásra rakva, csak kis folyosókat hagyva, az egész termet betöltötték. Az első ládát a feszítővasakkal kinyitották és 12 darab vadonat új karabélyt találtak benne. Bandi az üres pisztolyával hadonászva kiabált, hogy itt ne nyissanak ki több ládát, hanem vigyék azokat ki a folyosóra és ott nyissák ki. Keressenek rongyot és zsírtalanítsák a fegyvereket. Először is a csőből húzzák ki a zsírt. Akinek van fegyvere és tölténye, az menjen a rádióhoz, amilyen gyorsan csak lehet.

A tömeg fogyott és a fegyverek is fogytak. A hír futótűzként terjedt, hogy a Lámpagyárban fegyverek vannak. Azok helyébe, akik elmentek, újak jöttek és vitték a fegyvereket. Azonban még mindig nagyon sok fegyver maradt a raktárban. Bandi erre is talált megoldást.

Teherautókkal jöttek Budapestről és Bandi mondta, hogy minden teherautóra rakjanak fel pár láda fegyvert, megfelelő mennyiségű lőszert és vigyék be Budapestre, osszák szét azoknak, akik fegyvert akarnak.

Éjfélre a raktár kiürült és Budapest el volt látva fegyverekkel. Bandi említette Ödönnek, hogy a forradalom gyermeke megtette az első lépést és a gyermek, amely ma délután született a Bem szobornál, néhány napon belül nemcsak járni, hanem szaladni is fog. Egy-egy karabéllyal a válukon elindultak Ernő lakására, hogy átadják Magdinak Ernő üzenetét.¹¹

* * *

A henypusztai állami gazdaságban, ahol 1956 őszén dolgoztam, október 23-án este 8 órás kezdettel mozielőadás volt a kultúrteremben meghirdetve. A filmelőadás azonban elmaradt, mert a párttitkár utasítására Gerő beszédét kellett meghallgatni mindenkinek. Tiltakozásnak nem volt helye és az sem számított, hogy a párttitkáron kívül, mindenki a filmet szeretne volna látni.

Bevonultunk a kultúrterembe és a párttitkár pontosan 8 órakor bekapcsolta a rádiót. Nem nagyon figyeltünk a beszédre, mert

¹¹ Fehér Könyv, III. 84. 7

tudtuk, hogy amit mond, a megszokott kommunista szólamokkal alátámasztott politikai hazugság, másszóval „agymosás”. Azonban ez a beszéd mégis más volt:

„Nehogy ellenséges elemek megzavarhassák pártunk, munkáosztyályunk, dolgozó népünk erőfeszítéseit...

Pártszervezeteink fegyelmezetten, teljes egységben lépjenek fel minden rendbontó kísérlettel, nacionalista kútmérgezéssel, provokációval szemben...

Pártunk vezetésének munkájában a nagy eredmények mellett voltak súlyos hibák is...

Arról van szó, a szocializmust akarjuk-e építeni országunkban, avagy rést ütni a szocializmus épületén, s majd ajtót, kaput nyitni a kapitalizmusnak? Arról van szó, megengedik-e a munkáosztyály hatalmának, a munkás-paraszt szövetségnek az aláaknázását”.¹²

A beszéd végén sokáig boncolgattuk az értelmét néhány munkatársammal. Hihetetlen, hogy Gerő elismeri; a mindenható, tévedhetetlen és az egyedüli párt vezetésében elkövettek súlyos hibákat is. Hát, ha mérlegre tennénk az elért eredményeket és a súlyos hibákat, vajon melyik lenne súlyosabb? 1945-től kezdve egyebet nem csináltak, mint irtották a nemzet legjobbjait. Nem kellett ahhoz nyilasnak lenni, hogy valakinek kötelet tegyenek a nyakába. Olyan emberek, akik a Gerő által említett súlyos hibákat annak idején csak éppen megemlítették, börtönbe és nagyon sokan akasztófára kerültek. Azok az emberek, akiknek magyarsága mindennél előbbrevaló volt, akasztófákon végezték életüket, mert útjában álltak a „szocializmus” fejlődésének. Bajcsy Zsilinszky Endrét a nyilasok akasztották fel és 1945-ben a kommunisták utcát neveztek el róla. 1948-ban azonban deportálni akarták az özvegyét, aki azt kérte, hogy először vegyék le a férje nevét a utca faláról. Mindszentyt a nyilasok is bebörtönözték de, hogy az ÁVO mit tett vele, az már több mint embertelenség. Pedig ő Magyarország hercegprímása, akinek az egyedüli bűne úgy a nyilasok, mint a kommunisták előtt az volt, hogy fájt neki a magyar nemzet sorsa.

1949-ben felakasztották Rajk Lászlót is, akit vagy 50 tábornok kísért a sírba.¹³ Pedig Rajk is és a tábornokok is végig, mindenben kiszolgálták Rákosit. Sőt Péter Gábort is letartóztatták. A szabóinasból lett tábornokot, akinek könyökig véres volt a keze és aki Rákosinak „hitsorsosa” volt. „Cionista összeesküvés” volt ellene a vád. Dehát nem kellett ahhoz cionista összeesküvés, hogy Péter

Gábort félretegyék az útból, hiszen voltak olyan időszakok, amikor a magyar kormány nagyrésze zsidókból állt. 1953 júniusában, röviddel Sztálin halála után Hruscsov Moszkvába idézte a magyar kormány vezetőit, ahol „zsidó bandának” nevezte őket. Rákosi Mátyás, Gerő Ernő, Farkas Mihály és Révai József a hatalom bitorlói ugyanis mind zsidók voltak.¹⁴

Miféle szocializmusról beszél Gerő? A munkásság sohasem volt annyira kihasználva, mint most. 1945-ben arról beszéltek, hogy mindenki egyforma, hogy minden embernek egyformán joga van a javakból részesedni. Milyen szépen hangzott! De mi történt? Mindenkitől elvettek mindent, a szocializmusra hivatkozva, „államosítottak”. Tehát minden az állam tulajdonába ment át. Az állam azután a hozzá nem értő gazdasági vezetőkkel, akik igaz, jó kommunisták voltak, koldusbotra juttatta az egész országot. A bebörtönözött, deportált és kivégzett arisztokrácia és kapitalisták helyébe kinevezték a saját, kommunista arisztokráciájukat és a magántulajdon megszüntetésével az állam lett a kapitalista. Éppen ezért a munkásság sorsa nemhogy javult volna, hanem sokkal rosszabbra fordult. „Kapitalista” lett a 25-30 holdas paraszt is, akinek a „kulák” elnevezést adták és ha valaki ebbe a kategóriába esett, örülhetett ha az élete megmaradt. Pedig ezek a középparasztok voltak a magyar mezőgazdaság oszlopai évszázadokon keresztül. Az új rendszer megszervezte a termelőszövetkezeteket, ahol a kuláknak nem volt helye, mert az osztályellenség volt. A vezetés a jó kommunisták kezébe került. Az állami gazdaságok igazgatóinak nem kellett szakmai képesítés, csak jó „kádernek” kellett lenni ahhoz, hogy valaki 5-6.000 hold földnek a mindenható ura legyen. Az eredmény az lett, hogy teljesen tönkretették a magyar mezőgazdaságot. Pontosan ez történt az iparban is. Bevezették az embertelen norma rendszert, amit állandóan emeltek. Aki nem lopott, az csak nehezen tudta eltartani a családját. Egy olyan elmélet alakult ki, hogy a miénk a gyár, tehát a magunkét vesszük. Ha valakit azonban lopáson értek, azt nem a rendőrségre, hanem az ÁVO-ra vitték. A népgazdaság vagyona ellen elkövetett büntett politikai bűnnek volt minősítve. Éppen úgy, mint egy vicc elmondása, amely az oroszokat, a pártot vagy a kormány valamelyik tagját érintette. Beépítették a júdások, a besúgók tiz-

12. A rádióadások tükrében 14. oldal

13. Méray Tibor, That Day in Budapest, 105, 2

14. Méray Tibor, That Day in Budapest, 48, 1

ezreit a munkások és a parasztok közé, akik szintén normára dolgoztak. Tehát soha, sehol és senki nem volt biztonságban.

Hát ezt nevezte Gerő szabadságnak? Ezt hívták a kommunisták szocializmusnak? Az elmúlt 12 év alatt a szabadságnak még a reményét is kiirtották a nemzet lelkéből, s állandó rettegésben tartották az egész ország lakosságát. A szocializmus helyett pedig megvalósítottak egy olyan kegyetlen állami kapitalizmust, amely százszorosán felülmúlja azt a kapitalizmust, amit ők emlegetnek. És milyen nacionalista kútmérgezésről beszélt Gerő? Éppen ő?! Azt tudtuk, hogy bűn Magyarországon magyarnak lenni és csupán ezért, ezrek kerültek börtönbe és akasztófára. Tehát senki sem mert beszélni a magyarságról, de ez nem azt jelenti, hogy kiölték a nemzeti érzést a magyarokból. Nagyon sok könyvet betiltottak, „indexre” tettek, ami az ifjúság nemzeti érzését fejlesztette volna. Petőfihez azonban még Rákosiék sem mertek hozzányúlni. A Petőfi versek égve tartották a nemzeti érzés mécsesét, amely ha pislákolva is, de égett. Talán ettől félt volna Gerő? Vagy attól félt, hogy ennek a pislákoló mécsesnek a tüzétől megdöglik az a tehén, amelyiket „Micsurin” a zsiráffal keresztezett; Magyarországon legelt és Moszkvában fejték?

Jóval elmúlt éjfél amikor lefeküdtünk, de aludni nem tudtunk. Nem is a Gerő beszéde, hanem az azt követő beszélgetés tartott azt hiszem mindannyiunkat ébren. A „nacionalista kútmérgezés” és a „provokáció” járt az eszemben. Szegény hazám! Évszázadok óta valamilyen igát kellett húzzon. Ha nem a török, az osztrák vagy a német és most az orosz tartja gyarmatként ezt a szerencsétlen nemzetet. Hát nem csoda, hogy még egyáltalán van Magyarország a térképen? Igaz, sok kísérlet volt arra, hogy teljesen letöröljék hazánkat onnan, de ez csak részben sikerült. Trianonban elosztogatták kétharmad részét hazánk területeinek a „győztes hatalmak”. Erdélyt is ahol én születtem, odaajándékozták a románoknak és én mégis magyar lettem. Miért? Talán azért, mert magyarnak neveltek szüleim? Vagy talán azért, mert oly sokszor megverték a román gyerekek azért, mert magyar vagyok? Az is igaz, hogy néha ők is kaptak. Azonban a tény az, hogy még mindig van Magyarország és ezek szerint magyar is van. Lehetséges lenne, hogy eljött az ideje annak, hogy a magyar hangos szóval megvallja magyarságát? Ez lenne Gerő szerint a nacionalista kútmérgezés? Kit provokál ezzel a magyar? Magyarországon! Az oroszokat?...

Október 24

Azoknak, akik a gazdaságban voltak elszállásolva, minden reggel 6 órakor volt az ébresztő. Álmosan keltem fel, mert nem sokat aludtam az éjjel. A friss, hideg víz azonban kimosta az álmot a szememből és 7 órára, amire megérkeztek a munkások a környező falvakból, már teljesen felébredtem. Ma reggel azonban valahogy az emberek hangulata is megváltozott. Csendesek voltak és a kiabálások helyett itt is ott is súgdoztak. Kíváncsian kérdeztem az egyik embertől, hogy mi történt?

— Hát nem hallotta, hogy mi van Budapesten? — kérdezte szinte súgva az ember. — A rádió minden öt percben a himnuszt játsza, kijárási tilalmat rendeltek el és kihirdették a statáriumot. Lehet hallani a rádióban a gépfegyverek ropogását és ez azt jelenti, hogy valami nagy baj van a fővárosban. Lőnek!

A Földműves Szövetkezet üzletében volt egy rádió és bementem, hogy meghallgassam, igaz-e mindaz, amit az öreg elsutogott? Feri, az üzletvezető azonban azt mondta, hogy a párttitkár utasítására nem lehet a rádiót bekapcsolni és ő nem akar bajba kerülni.

— Feri! Az én egész családom Budapesten van és én tudni akarom, hogy igaz-e, amit hallottam. Különböznél mindent lehet, csak akarni kell. Én pedig nagyon akarom hallani a budapesti adást. Bekapcsoltam a rádiót. A himnusz utolsó akkordjait hallottam és mindjárt utánna a következő bemondást:

„Ellenforradalmi, reakciós elemek fegyveres támadást intéztek középületeink ellen és megtámadták karhatalmi alakulatainkat. A rend helyreállítása érdekében további intézkedésig tilos minden gyülekezés, csoportosulás és felvonulás. A karhatalmi szervek utasítást kaptak arra, hogy a rendelet megszegőivel szemben a törvény teljes szigorával lépjenek fel. A magyar népköztársaság minisztertanácsa.”¹⁵

15. A rádióadások tükrében 19, 7

A háttérben egy-egy rövidebb géppisztoly sorozatot is lehetett hallani. Tehát igaz! Budapesten harcok vannak. Jól ismerve bátyáimat és öcséimet tudtam, hogy ők is benne vannak és úgy éreztem, hogy most mellettük van a helyem. Azt is tudtam, hogy hiába kérek engedélyt arra, hogy Budapestre menjek, mert azt úgysem kapom meg. Tehát nem szóltam senkinek, hanem felkapaszkodtam az első pótkocsira, amely cukorrépát szállított a selypi cukorgyárba. A gyár előtt azonban a vasúti sorompó le volt engedve és látni lehetett a vonat közeledtét. Az állomás még egy jó kilométerre volt, de nem tudtam, hogy mikor lesz egy másik vonat amelyik Budapestre megy, tehát ezt a vonatot el kellett hogy kapjam. Szaladva, az izzadságtól átázva, éppen hogy elértem az utolsó kocsni lépcsőjének a fogozkodóját. Felugrottam, s miközben a vonat Budapest felé robogott velem bőven volt időm arra, hogy kifújjam magam.

A vonaton, amelyen a megszokottnál sokkal többen voltak, újabb híreket hallottam: az orosz tankok bevonultak Budapestre és a főváros utcáin csaták folynak. Este az ÁVO-sok kezdték a rádiónál, amikor belelőttek a tüntető tömegbe, rengeteg sebesültet és halottat hagyva az utca kövezetén. A munkások és diákok azonban órák alatt szereztek fegyvereket és visszalöttek. Most már egész Budapest területén folyik a harc, az ÁVO és az oroszok ellen. Mindenki azt kiabálja, hogy ruszlik haza és, hogy vesszen az ÁVO. Nagy Imrét akarják miniszterelnöknek. Ez azt jelenti, hogy Budapesten kitört a forradalom.

Hallottam a tegnapi tüntetésről is. Kétszázezer ember a parlament előtt, ahol Nagy Imre beszélt a tömegnek. A Bem szobornál Sinkovits Imre színművész elszavalta a „Nemzeti Dal”-t, és bicskával kivágták az orosz címet a nemzeti zászlókból. Ledöntötték a Sztálin szobrot a Hősök terén, az egyetemisták 16 pontba foglalták össze követeléseiket. Ma reggelre pedig az egész főváros hangos volt a fegyverek ropogásától.

Nagyon féltem, de alig vártam, hogy haza érjek, mert nem hittem el azokat a meséket, amelyeket itt is, ott is hallottam. Testvéreimtől akartam hallani a történeteket, de amikor rájuk gondoltam, még jobban elfogott a félelem. Vajon otthon vannak? Vagy valamelyik utca kövezetén fekszenek sebesülten vagy halottan?

A vonat már több mint két órája befutott a gödöllői állomásra és most azt mondták, hogy ez a végállomás. A pesti harcok miatt nem megy tovább. Nem tudtam, hogy hány óra van, de már jól a

délutánban jártunk. Többen kimentünk az országútra és megindultunk gyalog Budapest felé. Már szürkült, amikor egy teherautó felvette kis csoportunkat és elvitt a Keleti pályaudvarig, ahova már sötétben érkeztünk. A távolból hallottam ugyan lövéseket, sorozatlövő fegyverek ropogását, de fegyverest schol sem láttam. Megindultam a Fiumei úton, hogy a Soroksári utat elérve legalább Erzsébetre, Ernő bátyám lakására érjek. A Kerepesi temető mellett egy vértócsát kellett kikerüljek, amelynek láttán a hideg végigfutott a hátamon. Vajon magyar, vagy orosz vér? Lehet, hogy ÁVO-s. A vértócsa nagyságáról arra következtettem, hogy az aki itt golyót kapott, meghalt. Tehát vagy az egyik, vagy a másik oldalnak a hősi halottja. Ismét borzalmas félelem vett erőt rajtam. Továbbmenve, tankok hernyótalpainak csörömpölését hallottam és láttam, hogy az a néhány ember is aki az utcán volt, eltűnt. Az egyik kapu alá én is behúzódtam, amíg a tankok elmentek.

Az első fegyverest az Üllői út kereszteződésénél láttam, de úgy, hogy belenéztem a karabélya csövébe. A 14-15 éves gyerek kikérdezett, hogy honnan jövök és hova megyek. Amikor elmondtam, másik négy hasonló gyerek bűjt elő a kapuk alól. Akkor láttam, hogy nemcsak ennek a gyerekeknek a fegyvere volt rámszegezve amikor megállított, hanem vagy öt karabély. Elkísértek egy darabig és ők is mondtak híreket. A Soroksári útnál ismét láttam fegyvereseket de, csak kevés felnőtt ember volt közöttünk. Kísérőim itt lemeradtak és figyelmeztettek, hogy vigyázzak, mert oroszok, vagy ÁVO-sok lehetnek a Soroksári úton. Főleg a Közvágóhíd után legyen nagyon óvatos.

Éjfél körül lehetett, amikor megérkeztem Ernő bátyám lakására, amely a pesterzsébeti HÉV állomás közelében volt. Az útnak több szakaszát lapos kúszásban kellett hogy megtegyem, mert körülöttem mindenfelé golyók röpködtek. Ilyenkor az ember úgy lapul a földhöz, mint az a palacsinta, amelyik leragad a serpenyőhöz. Ha eddig nem is tudtam volna imádkozni, ez az út megtanított rá.

Kopogtatásomra sógornőm, Magdi nyitott ajtót. Azzal fogadott: Na végre megjöttél! Ödön és Bandi már itt voltak érted és azt mondták, ha megjössz, itt várd meg őket. Alig egy órája Ernő is hazajött, és mert tegnap éjjel nem aludt egy percet sem, most lefeküdt. De azt mondta, ha megjössz, ébresszem fel. Éhes vagy? Ül le. Amíg összevágok valami harapnivalót, addig elmondom, hogy mi történt tegnap és ma.

Magdi beszélt és elmondta, hogy Ernő a parlamentben volt Nagy Imre mellett és figyelmeztette Nagy Imrét, hogy amennyiben az ÁVO fegyverét használja a Rádiónál, vérfürdő lesz. Elmondta, hogy Ödön és Bandi fegyvereket szereztek a Lámpagyárból és 23-án éjjélkor már sok-sok ezer fegyver volt a felkelők kezében. Azt mondták, hogy a Corvin közbe mennek és még az éjszaka folyamán visszajönnek érted. Elmondta még, hogy Andris volt az egyike azoknak a gyerekeknek, akik felmásztak a Sztálin szoborra és drótkötelet a nyakába tettek. Úgy lerántották a talapzatról, hogy csak a csizmája maradt ott. (A későbbiek során a Hősök terét csizma térnek hívták.)

Annyira belemelegedtünk a beszélgetésbe, hogy észre sem vettük az idő múlását. Hajnali 2 óra körül lehetett, amikor kopogtak az ajtón. Magdi megismerte Ödön kopogását. Ödön és Bandi együtt jöttek. Ernőt is felébresztettük és így négyen vettük körül az asztalt. Tátott szájjal hallgattam míg bátyáim beszéltek. Magdi palacsintát sütött, ami eszembe juttatta kúszásomat a Soroksári úton. Én is elmondtam, hogy miképpen kerültem ide. Megkérdeztem, hogy hol van a Corvin köz? A Corvin áruház körül? Nem, válaszolta Ödön. A Corvin mozi körül, az Üllői út és a Körút kereszteződésénél.

Ödön elmondta, hogy 24-én reggel 4 órakor már Bandival Budán voltak a Móricz Zsigmond körtéren, amikor a Fehérvári útról egy motorkerékpáros jött és hozta a hírt, hogy jönnek az orosz tankok. Elhatározták, hogy megállítják őket. A Fehérvári útnak mindjárt az elején, nem messze a körtértől van a postának a garázsa, ahol adtak volna benzint, de nem volt hordójuk. Néhány házzal lejjebb azonban egy építkezési vállalat raktárából kaptak hordót is. A hozzájuk csatlakozott srácok segítségével öt hordót gurítottak vissza a posta garázsába, és megtöltötték benzinnel. Közben az utcán találkoztak egy beszékhordóval,* aki munkába indult. Érdeklődésére elmondták a helyzetet, mire a beszékhordó azt felelte: — Úgy látszik, ma nem dolgozunk, tehát visszamegyek aludni. Itt van az ebédem srácok, biztosan éhesek vagytok.

Egy barna zacskóban néhány szem töpörtyű és egy darab kenyér volt, amit bátyáim megettek. Bandi a zacskóban maradt két szem töpörtyűt, zacskóstól zsebrevágta. Az öt hordó benzint kigurították a Fehérvári útra és vártak. Amikor meghallották a hernyótalpak zörgését, kicsavarták a hordók középső dugóját

és egy 70-80 méteres szakaszon az úton keresztbe gurították a hordókat, hogy a benzin kifolyjon belőlük. Az üres hordókat ott hagyták az úttesten. A tankok már nagyon közel voltak. Ödön és a srácok, eltűntek a Körtéren. Bandi, a benzines útszakasznak a Körtérhez közel eső sarkán, egy fa mögé húzódva a töpörtyűs zacskóval és öngyújtójával a kezében várt. Amikor az első tank rászaladt a benzines útszakaszra, Bandi meggyújtotta a zacskót és beledobta a benzinbe. Egy pillanat alatt pokollá vált ez az útszakasz, a tankok megálltak és az oroszok kiugrálva próbáltak menekülni. Az üres benzines hordók felrobbantak, ami olyan kavargást okozott az oroszok között, hogy a tűzben azt sem tudták, merre szaladjanak. Nem tudtak messzire szaladni, mert ruhájuk hamar tüzet fogott. Néhányan ott maradtak, elégték.

Bandi, ahogy a lángoszlop feltört visszaszaladt a Körtérre, ahol Ödön és a többi srác várta. Az egész akció alatt egyetlen puska lövés sem dördült el, azonban meghallották a tűzoltók szirénázó járműveit közeledni. Kiálltak az útra és leállították a tűzoltókat. Elmondták nekik, hogy mi ég, mire a parancsnok visszavezényelte a tűzoltó kocsikat a laktanyába.

— Tudtuk, hogy ezzel nem állítottuk meg az oroszok Budapestre való bevonulását, de ezen az útszakaszon legalább feltartóztattuk őket és tudomásukra hoztuk, hogy mi vár rájuk, ha elfoglalják a fővárost, — folytatta Bandi. Azt is tudtuk, hogy úgy az oroszok, mint az ÁVO-sok a következő órákban a Körtérre és annak környékére fognak koncentrálni tehát jobb, ha eltűnünk.

Átjöttünk Pestre. A Szabadság hídon jöttünk át, a Kálvin téren pedig az Üllői útra fordultunk. Amikor elértük a Körút sarkát, a Kilián laktanya körül egy nagyobb csoport embert láttunk, és őket is, mint mindenkit az úton figyelmeztettünk, hogy jönnek az orosz tankok, építsenek barikádokat. A Körúton ekkor egy fekete Pobeda kocsí jött egész lassan, diplomáciai rendszámmal. Néhány fegyveres meg akarta állítani, de többen kiabáltak, hogy diplomáciai kocsí, engedjétek tovább. A srácok félreálltak az útból és intettek a kocsinak, hogy mehet. Amikor a kocsí elérte a Ferenc körutat, leengedték az ablakát és géppisztolyból egy hosszú sorozatot adtak le a tömegre. Mindenki a földhöz vágta magát. A sofőr rálépett a gázra és a Boráros tér irányába elhúzott. Amire észhez tértünk már el is tűnt a láthatárról, 8 halottat és vagy 20 sebesültet hagyva maga után.

* B.Sz.K.R.T. (Budapest Székesfőváros Közlekedési Részvény Társaság)

Tehát diplomata kocsikból is lőnek a tömegre, vette át a szót ismét Ödön. A halottakat és sebesülteket bevittük a Kilián lak-tanyába, ahol a kislétszámú őrségen kívül, csak munkaszolgálatos katonák vannak. Ők részesítették a sebesülteket első segélyben és hívták a mentőket. Mindenkit felhábortított ez az aljasság, ami itt történt. Sokan megpróbáltak fegyvert szerezni a Kilián lak-tanyából, de ott csak néhány géppisztoly volt, amit az őrség használt. A lövöldözésre azonban 25-30 olyan srác is összeverődött, akiknél hosszúcsövű fegyverek és géppisztolyok is voltak. Már elmúlhatott dél, amikor hernyótalpak zörejét hallottuk közeledni a Boráros tér felől. Mindenki eltűnt az utcáról, fedezéket keresve. Két tank jött és egy páncélaútó. A tankokat hagyták elmenni, de a páncélaútóra minden irányból tüzet nyitottak. Kilőtték gumikerekeit és úgy látszik a vezetőjét is találat érte, mert pontosan az Üllői út és a Körút kereszteződésében megállt. Valaki benzines üveget dobott rá, ami a felső peremét érte úgy, hogy a benzin egy-része a páncélaútó belsejébe esett, a másik része kívül, az oldalán folyt szét. A benne levő oroszok nem merték felemelni a fejüket, mert aki azt tette, a rázúduló golyózáporból holtan esett vissza a többiek közé. Az autó tetejére felszerelt gépfegyvert sem tudták használni, mert az első halottjuk valószínűleg a gépfegyver kezelője volt.

Egyszerre halálos csend lett a környéken. Minden fegyver elhallgatott. A sarkon lévő hirdetőoszlop mögül egy öreg bácsi tipeggett elő, nagykabátja majdnem a bokájáig ért és spárgával volt megkötve a derekán. Lassú lépésekkel odament a páncélaútóhoz, két kezét előretartva, egyikben gyufásskatulyát, másikban 5-6 szál gyufát szorongatva. Amikor elérte a páncélaútót, meggyújtotta a benzint, ami azonnal lángra lobbant. Ő pedig megfordult és mint aki jól végezte dolgát, ugyanolyan lassú, tipegő léptekkel visszament a hirdetőoszlop mögé.

A tömeg ordított: „Ég a páncélaútó! Éljen a szabadság! Rusz-kik haza!” Azonban mind többen és többen kiáltották, hogy ment-sük meg a gépfegyvert. Az oroszok már mind halottak voltak, s így a tömeg ismét kijött az utcára. Néhányan közel mentek a pán-célaútóhoz és a kabátjaikkal próbálták a tüzet eloltani. A Ferenc körúton, alig 50-60 méterre volt egy homokos láda, ami tele volt homokkal, amit a villamosok fékezésére a sínekre szórva használtak. Emberek levette kabátjaikat, a nők bundákban, sokan mindent kiszórva retiküljükből hordták a homokot, hogy eloltsák

a tüzet és megmentse a gépfegyvert, amit percek alatt meg is tet-tek. Mindenki ölelgette, csókolgatta az öreg bácsit. Hihetetlen volt az az öröm. Az első komoly siker sokakból sírást és kacagást váltott ki. A zsákmány a gépfegyveren kívül 9 géppisztoly és 2 pisztoly volt, valamint néhány láda lőszer. Ezek a géppisztolyok is onnan vannak, a mi karabélyainkat oda adtuk olyan embereknek, akik fegyvert akartak. Most pedig mindenki, akinek még nincs fegyvere, azt keres Budapesten.

Tudtuk, hogy a páncélaútó megsemmisítését retorzió követi. Tehát szétnéztünk a környéken, hol van egy olyan hely, ami pán-célos és gyalogsági támadás ellen jól védhető és ugyanakkor a visszavonulást is biztosítani tudjuk, ha éppen sor kerül erre. A Kilián laktanyával szemben van a Corvin mozi, ami 4-5 emeletes épületekkel van körülvéve. A Körútra és az Üllői útra olyan szűk utcákkal, melyekbe egy tank sem tud befordulni. A mozi mögött van egy benzinkút és a közvetlen szomszédja a Práter utcai isko-lának, ami most üresen áll. Ezt az épülecsoportot jól lehet védeni és az Üllői út és a Nagykörút kereszteződésében igen fontos stra-tégiai pontot képvisel.

A páncélaútó megsemmisítésének és a gépfegyver megmen-tésének a híre hamar elterjedt a környéken és erre még több fegy-veres srác jött oda. Mindenki elismerte, hogy a Corvin köz olyan hely, ami alkalmas a védelemre és elhatároztuk, hogy itt mara-dunk. Voltunk vagy százan akik fegyverrel rendelkezünk és ki-sebb-nagyobb csoportokban állandóan jöttek újabb fegyveresek. El kellett osztani őket, hogy ne mind egy helyen legyünk. Egy na-gyobb csoportnak mondtam, hogy menjenek fel a Kilián lakta-nyába és a Körútra néző felső emeleti ablakokat foglalják el. Egy másik csoportot a szemben lévő épület emeleteire küldtem. Egy-szóval, jól védhető tüzelőállást csináltunk a srácoknak. Bandival feltörtük a benzinkút lakatját és a srácok hoztak vagy 50 üres üve-get, amiket megtöltöttünk benzinnel. Tehát már saját benzines-üvegeink is voltak. Ezeket is széthordták az emeleti ablakokban lévő srácoknak. A Corvinban maradtunk vagy 40-en, mi is fel-mentünk az emeletekre. Azokat az ablakokat foglaltuk el, amelyek a Körútra és az Üllői út kereszteződésére néztek. Vártunk. Úgy 4 óra lehetett, amikor szájról-szájra adják: „Két tank a Boráros-ról!”.

Bandival a József körút 82 ben, egy második emeleti ablakban voltunk és én is kiáltottam, hogy: „Ne lőjj, ameddig az első lövés

el nem hangzik!" Ez is szájról-szájra ment. Tudtam, hogy hol vannak a fegyveresek és beengedték a két tankot a kereszteződésig. A tankok fedezékében vagy 40 orosz katona is jött, tehát már gyalogságot is bevetettek ellenünk. Azon csodálkoztam, hogy az orosz hadvezetés milyen ésszerűtlen, hiszen mi jól védett helyről tudtunk lőni, az orosz gyalogság pedig az utcán tökéletes célpontot szolgáltatott. Sajnálattal látom őket, de a mi halottjaink és sebesültjeink jutottak eszembe. Meghúztam a géppisztolyom ravaszát, amire olyan lövöldözés kezdődött, amelyet csak a háborúban hallottam. A gyalogság a tankok alatt próbált menedéket keresni, a tankok viszont igyekeztek kihúzni a tűzből. Amire átértek a kereszteződésen, gyalogság már nem volt. Holtan, szanaszét hevertek az úton. Az ablakokból néhány benzines üveg is repült a golyózáporban. Az egyik tank kigyulladt, a másik pedig elhúzott a Körúton előtünk és elment. Az égő tank felső csapóajtója kinyílt, de a ruszki még derékig sem bújhatott ki, mert vége volt. Mindenhol kapta a golyót. Alig 50-60 méterre a Corvin köztől megállt és a benne lévő legénység benne is égett. Olyan diadalordítás ráta meg, a környéket, hogy az épen maradt ablakok most ebbe remegtek bele. Néhány perc elteltével jöttek a mentők és a tűzoltók. A mentők vagy nyolc sebesültet vittek a kórházba, de három halottunk is volt. Az oroszok viszont mind ott maradtak és 40-50 géppisztollyal növelték ismét tüzerőnket. A tankban lévő löszert is mind kiszedtük és behordtuk a mozi előcsarnokába.

Este 8 óra felé hazajöttünk, mert tudtuk, hogy jössz, és vártunk. Csak Bálint volt itt, aki velünk jött vissza a Corvinba. Ő ott maradt és kért, hogy siessünk vissza.

— Hát mire várunk? — kérdeztem. — Már majdnem 4 óra van. Induljunk.

Október 25

Magdi becsomagolt valami ennivalót, hogy vigyük el Bálintnak és Ernőt minden tiltakozása ellenére lefektettük. Ha tud, majd a délelőtti folyamán bejön a Corvin közbe ahol megtalál bennünket. Ödön, Bandi és én elindultunk gyalog Budapestre. Őszintén irigyeltem bátyáimat, mert ők már átestek a tűzkeresztségen és mindkettőjüknek géppisztolya is volt. Nekem nem volt semmilyen fegyverem és kitüntetésnek éreztem amikor hol az egyik, hol a másik átadta a géppisztolyát, hogy én vigyen. Vigasztaltak, hogy rövidesen nekem is lesz, csak tudjam majd használni. Néhányszor fegyveres srácok megállítottak bennünket, de amikor megmondtuk, hogy hova megyünk, többen csatlakoztak hozzánk, ugyanis a Corvin köznek már egész Budapesten híre volt. Hiába kértem fegyvert tőlük, attól senki sem akart megválni. A Boráros téren azonban egy 30-35 év körüli férfi nekem adta Mauser puskáját, két zsebre való tölténnyel. Ő haza ment lefeküdni. Azt mondta, hogy amikor felébred, majd szerez magának másik fegyvert és hogy a puskának úgysem kell az alvás. Olyan boldog voltam, hogy megcsókoltam a puskámat és alig vártam, hogy én is átessek a tűzkeresztségen. Ahogy a Corvinhoz közeledtünk mind sűrűbben állítottak meg bennünket és az út végét már kiabálva tettük meg: „Magyar, ne lőj!” Felmentünk a József körút 82-be, a második emeletre, ahol a délután folyamán bátyáim foglaltak tüzelőállást. A két szobának négy ablaka nézett a Körútra és a 10-12 srác közül csak kettő volt az ablakoknál. A többi a fotelekben, a földön és egy diványon aludt. Ödön és Bandi elmentek Bálintot megkeresni, én ott maradtam a srácokkal. Mondták, hogy keressek én is egy fekvőhelyet valahol, mert ha szükség lesz rám, úgyis felébreszt a fegyverek hangja.

Nyolc óra körül lehetett, amikor a srácok felébresztettek. Egyikük már korábban lement a Corvinba, ahol öregasszonyok és

emberek osztogtataknak ennivalót a felkelőknek. Nekem is hoztak egy almát és egy nagy szelet zsíros kenyeret, újságpapírba csomagolva. Megettem és közben beszélgettünk a srácokkal. Egy beszkártos, 3 katona és vagy 6 fiatal 16-18 év körüli gyerek volt a két szobában. Senki sem tudta a másik nevét és nem is kérdezte, mert ez valóban nem volt fontos. Bajtársak voltunk és az volt a lényeges. Mindenkit valamilyen külső ismertetőjel szerint hívtunk és akkor hamar mentek a keresztelések. Beszkártos, Szemüveges, Mici-sapkás, Kalapos, Kiskatona, Csonkakezü, Hosszú és így sorba olyan neveket adtunk egymásnak amelyek legjobban ráillettek viselőjére. Egy-egy név rajta is maradt az illetőn és soha senkinek nem jutott eszébe, hogy tiltakozzon az új neve ellen. Engem „Bajusznak” hívtak és ez a név rajtam is maradt végig. A gyerekek közül ketten voltak ipari tanulók, a többi gimnazista vagy első éves egyetemi hallgató volt. A Kiliánból megszökött munkaszolgálatos katonáknak most volt először fegyver a kezükben. Ebben a csoportban többen voltak olyanok, akik már 24-én délelőtt jöttek erre a környékre, amikor a páncélautót megsemmisítették. Ők már átestek a tűzkeresztségen. Lelkesen, hangos szóval mesélték el ők is az előző napi támadások visszaverését. Az ablakon kinézve balra, láttam a kiégett páncélautót és jobbra, egy kicsit feljebb a Körúton, a kiégett tankot. Halottakat azonban nem láttam sehol, mire a srácok megmagyarázták, hogy az éjszaka folyamán vöröskeresztes orosz teherautók jöttek és összeszedték a halottjaikat. Senki sem bántotta őket.

A környéken uralkodó csendet most egy messziről jövő kiáltás verte fel, amelyet átvéve négyszer-ötször megismételve mind közelebből és közelebből hallottunk:

„Egy tank és két teherautó a Borárosról!” A Beszkártos ment az ablakhoz és ő is kiáltotta: — Egy tank és két teherautó a Borárosról! Vagy háromszor még megismételték. Csőre töltöttünk és mindenki helyet keresett magának az ablak előtt. Vártunk. Ödön rontott be a szobába és mondta, hogy a Kiliánban ÁVO-sok vannak, az Üllői úti részt foglalták el. Oda is küldött egy felkelő csoportot, akiknek csak a fele jött vissza. A többiek fogságba estek. Most azonban ezt a támadást kell visszavernünk, majd utána megyünk a bajtársakért a Kiliánba.

— Öcsém, — szólt nekem, vártad, hogy átéss a tűzkeresztségen. Hát most itt az alkalom. Vigyázzatok, húzódjatok le, ne adjatok célpontot a ruszliknak!

Éreztem a szívemet, ahogy a torkomban dobogott. Az a szó, hogy félelem, nem fejezi ki azt, amit éreztem. Azt hiszem, hogy azokra az érzésekre nincs is megfelelő kifejezés a szótárban. Az oroszok azonban jöttek és a Ferenc körúton már lőtték is őket. A tank, amelyik elől jött minden irányban lőtt 76-os lövegével, és két gépfegyverével pásztázta az ablakokat. Most már mi is lőhetünk, mert elérték a kereszteződést. Láttam a tank ágyújának a csövét pontosan felénk fordulni. Felordítottam: — Feküdj! A lövedék a felettünk lévő emeletet érte, csak vakolat esett ránk a plafonról. Visszamentünk az ablakhoz, amikor láttuk, hogy orosz katonák szökösnek fától-fáig és kaputól-kapuig. Ruszki gyalogság! Az egyik kapualjban megláttam egy orosz fejet, ahogy az utat nézte. Céloztam és meghúztam a Mauser puskám ravaszát. Láttam, hogy az orosz katona kiesett a járdára. Borzasztó érzés vett erőn rajtam, de ez már nem félelem volt. A félelem elmúlt, ahogy a harc megkezdődött. Az a tudat, hogy én egy embernek oltottam ki az életét olyan érzést keltett bennem, amit a halálos ellenségemnek sem kívánok. Sirtam és visszahúzódtam a hátsó fal mellé. Nem sokáig lehettem ott, mert a srácok elkezdtek kiabálni: — Bajusz, ne sírj most! Jönnek a ruszlik! Majd ha visszavertük a támadást, lesz időd sírni. Gyere adj nekik! Ők támadnak, mi csak védekezünk. Ha ők nem támadnának, nem folya a vér. Nekünk azonban tartani kell a Corvint!

Visszamentem az ablakhoz. A tank, pontosan alattunk volt és alig lépésben haladt előre. Minden irányba szórta a tüzet a lövegéből és a gépfegyvereiből. Már kapott néhány üveg benzint, de nem égett. Volt egy láda kézigránátunk és egyiket a másik után dobtam rá, de nem robbantak. Ödön előszedte a zsebkendőjét, egy benzines üveg dugóját kivette és benzint öntött a zsebkendőre. A zsebkendő sarkát becsavarta a dugóba és úgy tette vissza az üvegbe, hogy a benzines zsebkendő, mint egy zászló lobogott az üveg oldalán. Meggyújtottam a zsebkendőt és az egyik katona aki tartotta az üveget, már dobta is. Telitalálat! A tank, amelyik már kapott vagy 5 üveg benzint, lángrollobbant. Tüzelése megszűnt és gyors iramban menekült. Alig 100 méterre azonban megállt, és néhány orosz katona ugrált ki belőle égő ruhával. Amire földet értek, lefeküdtek és többet nem mozdultak. Minden irányból gölyözőpor hullott rájuk. Mind a két teherautó felszaladt a járdára és megállt. Vezetőit találat érte. Az egyik után 76-os löveg volt kötve. (2. kép) A teherautók valamilyen csoda folytán nem robban-

tak fel, pedig tele voltak lőszerrel. Az egyik a 76-os löveghez repeszgránáttal, a másik gépfegyverhez és géppisztolyhoz való tölténnyel volt megrakva. Ötven-hatvan karabélyt és géppisztolyt szedtünk össze a halott oroszok mellől, amelyeknek hihetetlen gyorsasággal akadt új gazdájuk. Olyan forradalmárok és munkaszolgálatosok, akik fegyverre vártak. A Corvin köz tűzereje ismét erősödött.

Csend lett a környéken. Csak az Üllői útról hallatszottak néha lövések és rövidebb-hosszabb géppisztoly sorozatok. Azt viszont ami a Körúton volt, nyugodtan lehetett halálos csendnek nevezni. Orosz halottak heverték mindenhol. Sajnáltam őket, de a bajtársak szavai jutottak eszembe: „Ők támadnak, mi csak védekezünk. Ha ők nem támadnának, nem folyna a vér”.

Gerő Ernőék hívták be az oroszokat, hogy néhány gazembernek az uralmát biztosítsák, ha kell, a nemzet lemészárlása árán. Hát, ha az oroszok belementek ebbe a játékba és most ők húzzák a rövidebbet, az nem a mi bűnünk. Ez a mi hazánk és ezt nekünk kötelességünk megvédeni. Édesanyám egyik szerzeményének a refrénje jutott eszembe, Reményik Sándor versét zenésítette meg: „Meghalunk, de előbb megfizetünk érte”. Úgy is van! Most nem a mi életünk a fontos, hanem a magyar nemzet szabadsága.

Beszélggettünk a fiúkkal és úgy éreztem, hogy valami magyarázatot kell adjak az előbbi sírásomra. Amikor szóba került, az egyik gyerek megkérdezte, hogy azt hiszem, én vagyok az egyedüli aki ezen átment? Ő is, és valószínűleg mindenki, amikor az első halottját meglátta, úgy érezhetett mint én. Ez azonban harc! A hazáért! Hogy mondtad az előbb? Meghalunk, de előbb megfizetünk érte!... Egy másik srác szólalt meg és azt mondta, hogy az nem baj, ha meghal. Most csak az a fontos, hogy sok szolgálja legyen a más-világon. Emlékszel Lehel kürtjére? Az biztos, hogy nem adom olcsón az életem! Keservesen megfizetik!

A reggeli harcokban a mi veszteségünk egy súlyosabb és két könnyebb sebesült volt. A súlyosabb sebesült srácot elvitték a kórházba, a két könnyebb sebesültet bekötözték és maradt. Ödön ment le a Corvinba mindjárt a harcok után és küldte a mentőket. Még most sem jött vissza, pedig már több mint fél órája elment. Ernőt, Bandit és Bálintot láttam az ablakból, amikor vagy 20 felkelő társaságában leszerelték a 76-os löveget az orosz teherautóról és behúzták a Corvinba. Fegyveres és fegyvertelen srácok a két teherautón lévő löszert is behordták a mozi előcsarnokába.

2. kép

A teherautókat később lőtték szét az orosz páncélosok.

Az idő délhez közeledett és az utóbbi fél órában egy-egy ágyúlövést is hallottunk az Üllői út irányából, de tankot nem láttunk egyet sem. Mondtam a srácoknak, hogy én is lemegyek a Corvinba, megnézni mi van ott.

Amikor befordultam a Kisfaludy köz sarkán, egy harcost láttam a járdán feküdni élettelenül. Aligha lehetett 17 éves. A 2-es számú ház előtt másik három gyerek volt kitérítve. Ödönt kerestem, akit a benzinkútnál találtam meg. Üvegeket töltött, többen segítettek neki. Frotír törülközőkből szakítottak le két ujjnyi széles csíkokat és azokat kötötték az üveg nyakára. A benzinkút mellett volt a 76-os löveg is. A Kilián laktanyában ÁVO-sok vannak és már reggel óta lövöldöznek. A löveget is azért hozták ide, hogy vagy három-négyet odapörköljenek nekik. Bandit is majdnem meglőtték. Szerencséje volt, mert ahogy szaladt az Üllői úton a fal mellett, a golyók előtte a falba csapódtak és csak vakolattal telt meg mind a két szeme. Nem látott semmit, a bajtársak vitték be a segélyhelyre, ahol Doki kimosta a mészport. Most is ott van.

— Fiúk! szólott Ödön, — tudjátok csinálni nélkülem? Úgy kös-
sétek azt a rongyot az üveg nyakára, mintha csokornyakkendő
lenne. Később majd visszajövök. Töltsetek meg minden üveget.
Elég, ha minden negyedike köttök rongyot. Ha valaki jön ben-
zinért, adjatok neki és mutassátok meg, hogyan kell használni.

Közben a srácok ruháskosarakban üres üvegeket hoztak.
Mondták, hogy amikor bekopognak egy-egy lakásba és üres üve-
geket kérnek, a télre eltett paradicsomot is kiöntik a háziasszo-
nyok és mindenhol kapnak üveget, mikor elmondják mihez kell.

Bementünk a segélyhelyre, ahol megismertem Dokit és Pufit,
két orvosunkat; Zsuzsát, Erzsit és Kócost, akik most az orvosok-
nak segítettek, míg nem volt harc. Bandi már teljesen rendbe jött
és ő is elmondta, hogy mi történt. Az ágyakon vagy 15 sebesült
feküdt, de egyik sem volt súlyos. Vagy 10-et, akik súlyosak voltak,
már elvitték a kórházba.

Amikor kijöttünk a segélyhelyről, a mozi előtt egy kis csoportot
láttunk. Odamentünk. Két 13-14 éves lány és egy öreg néni, zsíros
kenyeret osztogatott a harcosoknak egy ruháskosárból. Mi is
kaptunk egy-egy jó karéj zsíros kenyeret, zöldpaprikával. A mozi-
ból is és a környező épületekből is jöttek forradalmárok és a ruhás-
kosár tartalma hamar elfogyott. Az ennivaló mellé egy kis biztatást
is kaptunk az öreg nénitől, aki elmondta, hogy két unokájával,
ők is tenni akarnak valamit a forradalomért.

Ödön és Bandi körülvittek, hogy megmutassák a Corvin közt.
Az egészet. A Práter utcai iskolába is bementünk, ahol vagy 150
felkelő tartózkodott. A pincében megmutatták a konyhát, ahol
400 embernek lehet főzni. Ödön egyetemista korában járt ide ét-
kezni. Az iskolában ismertem meg Jutkát, akiről a fiúk azt mond-
ták, hogy orvosnő. Géppisztoly volt a vállán. Beszélgettünk. El-
mondta, hogy a 6 hónapos kisfiát elvitte a nővéréhez és férjével,
Attilával jött a Corvinba. Amikor megkérdeztem, hogy miért nem
megy a segélyhelyre a sebesültek mellé, azt válaszolta, hogy most
doktorált és semmi gyakorlata nincs. Rábeszéltem, hogy legalább
a harcok szünetében menjen be a segélyhelyre Doki és Pufi mellé,
segíteni nekik. A géppisztolyától azonban semmiképpen sem akart
megválni.

Rengeteg tennivaló volt és úgy láttam, hogy egy kicsi szerve-
zéssel meg lehet oldani olyan dolgokat, amik fontosak és jobb
körülményeket biztosítanak bajtársainknak. Bandinak mondtam,
hogy menjen el a Közvágóhídra, ahol a háború alatt inaskodott

és próbáljon szerezni húst. Hozzon szalmát is, hogy a moziban és a
tantermekben a földre leszórva, azon fekhessenek embereink.
— Vigyél magaddal néhány srácot és fogjál valahol egy teherautót
— mondtam.

Bandi elment és mi kerestünk egy szakácsot. Egy 25-26 év kö-
rűli ember jelentkezett, hogy ő a honvédségnél főzött. Nagyszerű!
Leküldtük a menzára, készüljön fel, hogy amire megjön a főzni-
való, azonnal hozzá tudjon kezdeni a munkához. Ernő és Bálint
jött velünk szemben. A löszert behordták, az egész a mozi épületé-
ben van. Ernőnek mondtam, hogy van szakács, Bandi elment hú-
sért, most kenyér kellene. Menjetek el, keressetek egy péket és
mondjátok neki, hogy a Corvinistáknak kell. A harcok után majd
kifizetjük neki. Hozzatok vagy 25-30 kétkilósat.

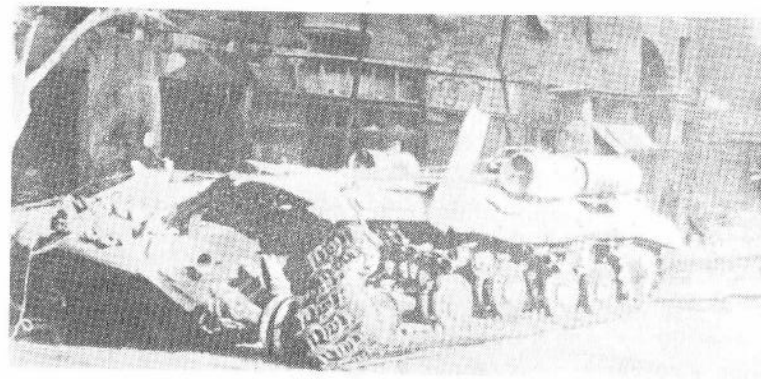
A benzinkúthoz mentünk, ahol úgy fogytak az üvegek ahogy
töltötték őket. Minden emeleten ahol felkelők tartózkodtak benzin
is volt. A 76-os löveget Falábú Jancsi kezelte, négyen segítettek
neki. Megkérdeztem, hogy kell-e még segítség? Nem kellett, de azt
mondja Jancsi, hogy a löveg nincs jó helyen. Minden lövés után
elmozdul és csak az Üllői utat védi. A Körútra kellene hogy nézzen,
mert onnan jönnek a tankok. Jancsi azt is említette, hogy a Kilián-
ba valami „Hosszú ezredes” jött, öt tankkal. Négy elment, egy
befarolt a Kilián bejáratába, amelyikből a Hosszú ezredes szállt
ki. Azóta, hogy megjött, csend van.

Kora délután volt, amikor kiáltásokat hallottunk. „Négy pán-
célos a Borárosról!” Ismét szájról-szájra ment a kiáltás. A forra-
dalmárok percek alatt eltűntek az épületekben, a mozi és az iskola
kiürült. Mindenki elfoglalta a helyét, csak mi nem tudtunk már
visszamenni a József körút 82-be, mert az oroszok borzalmas tűz
alatt tartották a Körutat. Ödönnel az átjáróba mentünk, ahol volt
már néhány srác. Az Üllői úton is jött két tank és egy páncélautó,
de nem nagyon nézegethettünk ki, mert a Kiliánból megint lőttek.
Ketten csak a Kilián ablakait figyelték, s néha odalóttek. Az egyik
elszaladt néhány benzinesüvegért és kézigránátért. Az oroszok a
páncélautóból lőttek a legjobban, amely nagyon lassan jött, mert
mind a két első kereke ki volt löve. Ödönnek mondtam, hogy men-
jen fel valamelyik emeletre, onnan könnyebb a benzines üveget
ledobni. Két tank már elment előttünk, az egyik kapott néhány
benzinesüveget és égett. Hirtelen hatalmas robbanás rázta meg a
levegőt. Abban a tankban amelyik égett, felrobbant a lösz. A
forgótornya, miután vagy 20 métert repült, ráesett az első meg-

semmisített páncélautóra és ott mindent összetört. (3. kép) A páncélautó ekkor megtorpant és láttam, hogy alig 15 méterre van tőlem. A másik oszlopnál lévő felkelő egyszersak kihajolt és egy kézigránát dobott. Behúzódtam az oszlop mögé, hogy ne érjen repesz, de a robbanás nagyon tompán hangzott. A kézigránát beesett a páncélautóba és ott robbant. Átszaladtam a sráchoz, aki kinyírta a páncélautót és megöleltem. A másik tank elment. Az Üllői úton csend lett, csak a Kiliánból kaptunk egy-egy lövést. A Körúton azonban dörögtek a kézifegyverek és a tankok 76-os lövegei. A mozi elé szaladtam, ahol egy lány állt pontosan a Kisfaludy köz közepén és onnan adott le rövid sorozatokat egy tankra. Megálltam a sarkon, a fal fedezett, s rákiáltottam a lányra, hogy jöjjön hozzám. Amikor odajött, megmutattam, hogy innen a fal mellől jobban lehet lőni, mert a géppisztolya csövét még neki is támaszthatja a falnak és ugyanakkor védve is van. Kézigránát leszákitotta egy tank hernyótalpát és a tank csak addig tudott menni, amíg le nem szaladt a hernyótalpról. Most ott volt alig 10 méterre a Kisfaludy köz bejáratától és minden irányba tűzelt a lövegével és gépfegyvereivel. Azt is mondták, hogy négy halott van a Kisfaludy köz 2. negyedik emeletén. Ahonnan benzinnel meg lehetne semmisíteni a tankot, de senki sem akar oda menni.

Ödönt láttam jönni és kiáltottam neki, hogy hozzon egy láda benzinesüveget. A 2-es számú ház bejáratánál is voltak néhányan, akik szintén elmondták a helyzetet és megmagyarázták, hogy a négy halott miatt nem akarnak odamenni. Ödön megjött a láda benzinnel és felmentünk a negyedik emeletre. Ketten jöttek velünk, hozták a benzint és megmutatták, melyik szobának van két ablaka, közvetlen a tank fölött. Az ajtóban azonban egy kis „családi” jelenet játszódott le. Ödön megfogott és nem engedett be az ajtón. Azt mondta, hogy én még fiatal vagyok, nekem még élni kell. Ő megy be.

„Te Ödön, — válaszoltam — te vagy a legidősebb a családban és neked kötelességed van az öcséid iránt. Ne félj, még sokat fogok veszekedni veled.” Benyomtam az ajtót, amit belülről egy felfordult fotel nem engedett kinyílni. Akkora rés azonban volt, hogy bemászhattam rajta és odébb toltam a fotelt, a srácok már hozták is a benzinesüveget. Ödön meglocsolta benzinnel az üveg nyakán lévő rongyot és meggyújtotta. Átmásztam a felfordult fotelen és amikor a szoba közepe felé értem, éreztem, hogy a szőnyeg süllyed alattam. Ösztönösen felemeltem az üveget a fejem fölé és leestem

3. kép.
A forgótorony nélküli T 54-es. Jobbra a Corvin és az Üllői út közötti átjáró látszik.

az alattunk lévő lakás ebédlőjébe. Esés közben a dugó kiesett az üvegből és az égő benzin végigömlött a hátamon. Ödön azt kiáltotta fentről, hogy vessem le a gumiköpenyt. A benzines üveg azonban még mindig a kezemben volt. Odaléptem az ablakhoz, láttam a tankot alattam és rádobtam az üveget. Ezután gyorsan levetettem a gumiköpenyt, amit Ödön aki utánam ugrott húzott le rólam. A fiúk fentről ledobtak még három üveget, amiket Ödön elkapott és dobta nekem az ablakhoz. Az első üveg találatát nem láttam, de hallottam az ordítást, amit a srácok végeztek: — Ég a tank! Kapott még három üveg benzint, melyeknek kanócat már nem kellett meggyújtani. Néhány perc múlva a Körúton is csend lett, csak a diadalordításokat lehetett hallani.

Amikor lejöttünk az emeletről, vagy ötvenen vártak bennünket. Azt a boldogságot, örömet amit ezek az arcok sugároztak, nem lehet leírni. Öleltek, csókoltak és gratuláltak. Gondoltam, hogy úgy örülnek ők is, mint ahogy én örültem, amikor bajtársunk bedobta a kézigránát a páncélautóba. Most megnyertünk egy másik csatát és ha így folytatjuk, a forradalom győzelme is biztosítva lesz.

Ödön elment és én bementem a segélyhelyre, hogy megérdeklődjem a mi veszteségeinket. Öt halott és vagy egy tucat könnyebb-súlyosabb sebesült. Az egyik gyerek combjából akkor szedett ki

Doki egy repeszdarabot, minden érzéstelenítő nélkül. A srác egy összecsavart rongyot harapott és még csak nem is jajgatott. Doki be akarta küldeni a kórházba, de ő tiltakozott:

— Nincs nekem semmi bajom, minek mennék én a kórházba? Most itt van szükség rám! Nem megyek sehova! Itt maradok! Doki, légy szíves, engedd, hogy maradjak!

Leszállt az asztalról, amin Doki a műtétet végezte és sántikálva az ajtó felé bicegett. Egyszer csak elkezd kiabálni: — Hol a puskám?! Ki vitte el a puskámat?!

A segélyhelyen mindig voltak fegyvertelen felkelők, akik várták a sebesülteket, s ha a Doki vagy Pufi egyszer valakire azt mondta, hogy a kórházba megy, annak a fegyverét máris vitték. A gyerek puskája is eltűnt és az, akinek a combjából néhány perccel ezelőtt érzéstelenítő és jajszó nélkül kivették a repeszt, most elkezdett sírni. Nem a sebesülése és a fájdalom, hanem a puskája eltűnése csalta ki a könnyeket a szeméből. Hiába vigasztaltuk, hogy majd szerzünk másikat, neki most kellett fegyver. Odaadtam neki az én Mauser puskámat, ami megvigasztalta. Én azonban ott maradtam fegyver nélkül. Egy eltört tusájú orosz gépkarabély szuronyát szereltem le és dugtam a csizmám szárába. Gondoltam ez is fegyver és amíg szerzek magamnak egy géppisztolyt, legalább van valami nálam.

Kimentem a segélyhelyről és Doki jött velem. A sebesültek el voltak látva és pillanatnyilag nem volt munkája. Beszélgettünk. A mozi előtt nagy volt a sürgés-forgás. Falábú Jancsi, Ágyús Gyurka, a csonkakezü Beszkártos, akinek a bal kezén csak két ujj volt és még néhányan, akkor húzták a 76-os löveget a benzinkút mellől, a mozi elé. Úgy láttam, hogy Ödön vezette ezt az akciót, mert neki volt a legnagyobb hangja. Igaz, hogy ő mindig nagyhangú volt. Az ágyútalpakat neki fektették a mozi lépcsőjének, tehát onnan már nem tudott elmozdulni. Ödön kötelet keresett, amit ráköthet az elsütő szerkezetre és azt a moziban meghúzódró srácok, az épületből tudják kezelni. A házmasterhez ment kötéleért, aki kétségbe volt esve. Csak nem akarnak valakit felakasztani? Ödön megnyugtatta és elmondta, hogy mire kell a kötel. A pincében találtak egy drótkötelet, amit jobb híján felkötöttek az elsütőszerekezetre. A másik végét pedig a pénztár ablakán húztak be, a pénztáros kabinba. Egy felkelőt Ödön átirányított a Valéria kávéház melletti fához és úgy csavargatta az ágyú csövét, hogy egy jó méterről bele nézve a harcos térdeit lássa. Tudtuk azt, hogy az oroszok csak

repsz lövedéket hoztak, tehát a 76-os löveget hiába hívták páncéltörő lövegnek, mert ahhoz, hogy a páncélt áttörje, páncéltörő lövedék is kellett. A repesz lövedék azonban bőven elég volt ahhoz, hogy a tank kerekeit és hernyótalpát szétrombolja.

Mondtam Ödönnek, arról is gondoskodjon, hogy a József körút ablakaiban, legalább 150 méterre, minden épületben legyenek forradalmárok megfelelő mennyiségű benzinnel. Ha elszakad a hernyótalp, hamar kell végezni a tankkal, hogy ne tudja a löveget használni. Továbbmenni már nem tud, de sokkal veszélyesebb, ha meg van sérülve.

Dokival átmentünk a Práter utcai iskolába, ahol már ismertek és a délután folyamán nagyon megnőtt a tekintélyem. Mindenki Bajusznak szólított. Mondták, hogy ott is van néhány könnyebb sebesült. Kértem Dokit, hogy mint rangidős, Jutkát vagy Pufit, aki még mindig egyenruhában volt, (orvos főhadnagy) telepítse át az iskolába. Jutka jött át, még aznap este és berendezkedett az egyik tanteremben. A Kisfaludy utcából, egy másik munkásszállásról hoztak a srácok vagy 15 ágyat, szalmazsákot. Tehát már két segélyhelyünk volt.

Lementünk Dokival a menzára, ahonnan finom ételszag csiklandozta az orrunkat. Bandi már régen megjött a Közvágóhídról, hat fél disznóval és szalmával. Ernő és Bálint két fiút toborozva maguk mellé, négy zsák kenyeret hoztak. A szakács is talált segítséget, néhány asszony és lány személyében. „Disznópörkölt lesz a vacsora és fél óra múlva kész”, — mondta. A konyhán minden felszerelés megvolt, azokon akik itt dolgoztak, fehér köpenyek és kötények voltak. Néhányan az ebédlőben lézengtek. Éhesek voltak és várták a vacsorát.

Mi is leültünk egy 23-24 éves göndörhajú szőke fiatalember mellé és beszélgettünk. Negyedéves orvostanhallgató volt, Szabónak hívták. Voltak vagy harmincan a csoportjában, többségben diákok. Ő volt a parancsnokuk. Ott lakott nem messze és már az elejétől a Corvinban harcolt.

— Ismered jól a környéket? — kérdeztem.

— Persze, hogy ismerem, hiszen itt nőttem fel, — válaszolta. — Miért kérdezed?

— A Corvin, mint ahogy láthatod, nagyon jól tartja magát. Eddig még minden támadást visszavertünk és óráról-órára erősödünk. Nemcsak fegyver és lőszer dolgában vagyunk jól ellátva, amit az oroszok hoznak, hanem emberek is jönnek állandóan ki-

sebb-nagyobb csoportokban. Nagyon fontos feladat lenne ami megoldásra vár és azt hiszem te tudnád a legjobban megoldani. A Corvin körül jó őrséget kellene szervezni, megbízható személyekből. Felállítani egy őrszázadot, hogy ellenőrizni tudjuk a környéket éjjel nappal. Vállalod?

— Természetesen, hogy vállalom. Ez valóban nagyon fontos. Máris megyek és beosztom az embereimet, — helyeselte.

— Várjál, egyél először hiszen percekben belül itt a vacsora. Utána pedig küldd le a többieket, hogy ők is egyenek — ajánlottam neki.

Vacsora után Dokival felvittünk egy tál pörköltet a segélyhelyre majd átmentem a moziba, ahol közöltem a bajtársakkal, hogy inkább két csoportban menjenek vacsorázni. Az ágyú már fel volt állítva és a kezelőszemélyzet is készen állt. Gyakorlatoztak. Ágyus Gyurka mondta, hogy 20 másodperc alatt újra van töltve, de ez még nem jó. Addig gyakorlatoznak, amíg 10 másodperc alatt tudnak majd újratölteni.

Késő este volt, amikor Szabóval, az őrszázad parancsnokával a moziban találkoztam, ahol a srácokkal beszélgettem. Bandi által a Közvágóhídról hozott szalmán sokan már aludtak. Fialtak, fiúk, lányok és közöttük elvétve néhány idősebb is. Szabó mondta, hogy az őrség a helyén van. Úgy osztotta be őket, hogy minden három órában van váltás. Hívott, hogy menjek, nézzem meg őket.

Végigmentünk a Körúton, ahol minden 60-70 méterre: „Állj, ki vagy” felkiáltással állítottak meg bennünket. Néhány percet minden őrrel beszélgettünk. Az épületek ablakaiból is kiszóltak, hogy mi van? Velük is beszélgettünk. A vacsora híre hamar elterjedt és mindenkinek jutott. Szóltam a harcosoknak, hogy egy ember kivételével, aki az ablaknál marad, mind menjenek aludni. Váltak egymást. Mindenhol megkérdeztem, hogy van-e elég lőszerük, benzinesüvegük és kézigránátjuk? Ha nincs, menjenek a moziba, mert ott kapnak. Mondtam nekik, hogy soha ne menjenek egyszerre enni a menzára. Fele a csoportnak mindig legyen a helyén, mert soha nem tudjuk, mikor támadnak az oroszok.

Majdnem a Rákóczi térnél mentünk át a Körút másik oldalára és jöttünk vissza a Corvin felé. Mindenki a helyén volt és a hangulatból azt vettem ki, hogy nem kell félteni ezeket a gyerekeket. Nagyon jól tudják, hogy miről van szó.

Felmentünk a József körút 82-be, ahhoz a csoporthoz ahol én is kezdtem. Tudták, hogy mindenbe beleütöm az orrom. Szervezek! A Beszkártos, aki ennek a csoportnak a parancsnoka volt, elmondta, hogy milyen öröm volt mindenkinek, amikor látták a tankot égni. Figyelmeztettem, hogy holnap minden tankot kinyírunk, ami a Körúton jön. A 76-os löveg be van állítva a mozi elé és szétlővi a hernyótalpakat. Készüljenek fel, legyen elég benzinesüveg és kézigránát. Ne hagyják, hogy sokáig lövöldözzön. „Adjatok neki benzint. Olyan lesz minden tank, mint egy sebzett vadkan. Minél előbb végeztek velük, annál kevesebb veszteséget tudnak okozni nekünk.” A Beszkártos mondta, hogy van három láda benzinjük és kézigránátjuk is elég. A tankok azonban nem holnap, hanem ma jönnek, mert már közeledünk a reggeli 4 órához.

Szabóval végigmentünk a Ferenc körúton is, ahol az őrség szintén jól elhelyezve a helyén volt. Mindenhol ketten voltak és néha a másik is aki aludt, felébredt közeledésünkre. Öt óra lehetett reggel, amikor visszamentünk a moziba. Szabónak gratuláltam, mert valóban elsőrendű munkát végzett. Mondtam neki, hogy feküdjön le, aludjon amíg lehet.

A Corvin közben is minden sarkon és majdnem minden kapualjban őrség figyelt. Még a segélyhely ajtajában is egy géppisztolyos állt. Mondta, hogy a Doki keres, akar velem beszélni. Amikor bementem a Doki ébren volt és mondta, hogy éjfél felé visszajött az a fiú, akinek odaadtam a puskámat. Szerzett magának egy géppisztolyt és a puskát itt hagyta. A lelkére kötötte, hogy csak a Bajusz bácsinak adhatja oda.

Október 26

Korán reggel megindultak a támadások, melyek fogadására úgy-ahogy voltunk csak felkészülve. A srácok a Körúton végig jól el voltak látva fegyverrel, lőszerrel, benzinesüveggel és mindenki a helyén várt. Alig világosodott ki, amikor kiáltásokat hallottunk a Körút felől: „Négy tank a Borárosról!” Felszaladtam a József körút 82-be a második emeletre, ahol helyet szorítottak nekem is az egyik ablaknál.

Valamennyien féltünk. Gondoltuk, hogy a mai nap kemény harcokat hoz, és arra gondoltunk, hogy estére talán mi is csak egy statisztikai adat leszünk a halottak, vagy legjobb esetben a sebesültek listáján. A tankok nagyon lassan jöttek. Sokszor megálltak, pedig nagyon vártuk, hogy utána legyünk már ennek a támadásnak. Ezek a percek voltak a leghátborzongatóbbak. A várt támadások előtti idő, mintha megállt volna, a végtelenbe nyúlott. Hiába voltunk felkészülve a halálra, ezekben a lassú percekben mindenkin halálfélelem lett úrrá. Amikor benne voltunk a harcokban, akkor már nem volt időnk félni. Olyankor a harc kötötte le teljes mértékben figyelmünket és így a félelem is elpárolgott. Csak a harcra, az orosz tank megsemmisítésére gondoltunk.

A mozi előtti 76-os löveg betöltve, tüzelésre készen várt. (4. kép) Ágyús Gyurka, aki a Műszaki Egyetem hallgatója volt, a mozi lépcsője mellett egy kis szökőkút mögött állt, amelyben egy szobor formájú alak eltakarta. Jó álca ha a Körútról benéznek. A pénztár ablakából azonban jól lehetett őt látni, ahol Falábú Jancsi tartotta a kezében a drótkötelet, amelynek másik vége a löveg elsütő-szerkezetére volt erősítve. Ágyús Gyurka a jobb kezét felemelve várt és figyelte a Valéria kávéház melletti fát. Amikor az első tank eltakarta a fát, Gyurka intett a karjával és felordított:

— Tűz!!!

4. kép.

Ez a 76-os löveg október 26-án 17 lövést adott le. Babérkoszorú helyett csak a „Prolongálva” táblát akasztották rá.

A löveg megugrott és visszaesett az eredeti helyére. Telitalálat! A hernyótalp nem szakadt el teljesen, de erősen megrongálódott. A tank vezetője rákapcsolt, de 70-80 méter után, talán a hirtelen gyors iram is hozzásegítette, elszakadt a hernyótalp és a tank lefutott róla. Ekkor már égett és nem jelentett veszélyt. A lövés után Gyurka kiugrott, kinyitotta a löveg zárját és kiesett az üres hüvely. A csonkakezü Beszkártos már ott volt az új tölténnyel, melyet bal karján tartott és jobb kezével fogta a hüvely végét. Betette a lövedéket a csőbe és jobb kezével meglökte. Gyurka már a helyén volt és figyelte a fát. A Beszkártos ordította, hogy: — Kész! A löveg

zárja ugyanis, a lövedék erős lökése következtében automatikusan bezáródott. Visszaszaladt a moziba. Az első lövés után csak pár másodperc múlhatott el, amikor Gyurka másodszor is ordította: — Tűz!!! Telitalálat! A hernyótalp elszakadt és a tank majdnem a mi ablakunk alatt kezdett egy helyben forogni. Kapott vagy öt üveg benzint és ez is égett. Kiugráltak belőle az oroszok, de nem mehettek messzire a rájuk zúduló golyózáporban. Soknak égett a ruhája, amely vatta ruha lévén magába szívta a benzint. Ezek fekérté étek és összezsugorodtak. A másik két tank, melyek most értek a kereszteződésbe, elfordultak az Üllői úton balra és elrobogtak a Kálvin tér irányába. Láthatták, hogy mi történt az első két tankkal és jobbnak látták megfutamodni.

Ismét a győzelem mámore vett erőt rajtunk. Minden okunk megvolt arra, hogy örüljünk a támadás sikeres visszaverésének, annál is inkább, mert ez alkalommal nekünk még csak egy sebesültünk sem volt. Az oroszok viszont két T 34-est, a teljes személyzettel együtt vesztek.

Nem volt sok időnk arra, hogy győzelmünket élvezzük, mert ismét jöttek a kiáltások: „Három tank a Borárosról!” Azok akik kimentek a Körútra a kilőtt tankokat megvizsgálni, percek alatt eltűntek az épületekben. Mindenki a helyén volt. A 3 tank megjelent a Körúton és mint az előbbieket, ezek is nagyon lassan közeledtek. Azonban még jóval a kereszteződés előtt erős golyózáporba kerültek, ami arra készítette őket, hogy rákapcsoljanak. Közvetlen egymás után jöttek és lövegekkel, géppuskáikkal olyan lövöldözést végeztek minden irányban, amelyet csak fegyvereik elbírtak. A süketítő fegyverropogás, a lövegek dörgésével keverve, borzalmas hangzavart eredményezett, amihez hozzájárult a lövedékek becsapódásának robbanása is. Most azonban a félelem helyett türelmetlenség vett erőt rajtam és alig vártam, hogy közelebb jöjjenek. Amikor az első tank elért a Corvin bejáratához, Ágyús Gyurka ismét felordította: — Tűz!!! A tank megtorpant, de néhány másodperc után ismét megindult. Tüzelése azonban megszűnt. A második tank olyan közel volt az elsőhöz, hogy szinte lehetetlen volt a mozi előtti löveget újra tölteni és időben löni. A löveget kezelők azonban csodát műveltek. Ez esetben alig 8 másodperc a két lövés között. A második tank is halálos sebet és néhány benzines-üveget kapott. A harmadik tank kikerülte az előtte lévő, megsemmisített két tankot és azok fedezete mögött rákapcsolt és elrobogott előttünk. Az első két tank azonban már égett és csak egy-két

5. kép.

Három a megsemmisített szovjet páncélosokból. A felvétel a József körút 82, második emeletéről készülhetett.

oroszt láttunk kiugrálni belőlük. A harmadik tank is telitalálatot kaphatott, vagy 100 méterrel odébb lángokban égett és végleg megállt. Vége volt.(5. kép.)

Alig múlhatott 11 óra, amikor a fegyverek elhallgattak és másodszor hangzott fel a körúton a diadalordítás. A mai nap második támadásának visszaverése azonban még eredményesebb volt mint az első. Három a háromból! Később tudtam meg, hogy az Üllői úton is van egy másik megsemmisített tank. Az is teljes tűzerejét kihasználva jött és a Tűzoltó utcánál kapott néhány benzines üveget. Még a kereszteződés előtt megsemmisült. Sajnos mi is súlyos veszteségeket szenvedtünk ettől a tanktól.

Azok mondták el a történeteket, akik a Kiliánból Maléter ezredes parancsára lettek kidobva az Üllői útra, pontosan akkor, amikor ez az égő tank jött. Két felkelőt még a laktanyában Maléter a saját pisztolyával agyonlőtt és a 28 lefegyverzett bajtársunk közül csak 21 ért át a Corvinba. Hét fegyvertelen bajtársunk esett el ennek a tanknak a vad gépfegyver tüze és Maléter könyörtelensége miatt, ami azonban az ő halálos ítéletét is jelentette. Csupán a sors

iróniája, hogy ezt az ítéletet saját elvtársai hajtották végre 1958-ban rajta. Ezzel a tettükkel megpróbálják Maléter ezredest mint mártírt és nem mint hazaárulót beiktatni a magyar forradalom történelmébe. Sorsát azonban a forradalom győzelme után, egy független bíróság által hozott ítélettel sem kerülhette volna el, mert bűneiért neki is éppen úgy kellett volna felelni, mint ÁVO-s elvtársainak. Isten malmai lassan, de biztosan örölnék.¹⁶ (6. kép.)

Sajnálunk és gyászoltuk bajtársainkat de mégis a ma reggeli két győzelem nagyon magasan tartotta a corvinisták hangulatát. A halott orosz katonák mellől hamar eltűntek a géppisztolyok és gépkarabélyok. Ezek a fegyverek ismét erősítettek bennünket. Új fegyverek csatlakoztak a régiekhez és örömmel láttuk, hogy minden orosz támadás ahelyett, hogy gyengítené, inkább erősíti sorainkat. Védelmünknek ők hozták a fegyvert és a löszert, mi csak a benzint szolgáltatottuk. Ember anyag volt bőven, akik fegyverre vártak, mert mindegyikük úgy érezte, hogy dicsőség corvinistának lenni. Hiába zavartuk haza a fiatal 12-13 éves gyerekeket, nem mentek el. Létszámunk óráról-órára nőtt. Sokukat csak a kíváncsiság hozott oda, amikor meghallották a harcok eredményét a Corvin mozi körül. Nagyon sok kíváncsiból lett aztán hős. A Corvin köz híre bejárta Budapestet és a srácok egyre jöttek. Érdekes jelenség, hogy a bátorság éppen annyira ragadós, mint a félelem. A kíváncsiskodóknak csak néhány percet kellett beszélni egy corvinistával és látni a harcok eredményét ahhoz, hogy ő is keressen egy fegyvert magának. Corvinista lett belőle, és éppen úgy megállta a helyét, mint az „öregek”. Ha egyszer valaki átesett a tűzkeresztségen, azt már elzavarni sem lehetett onnan. Célunk pedig köztudomású volt. A magyar nemzet szabadsága! Azoknak a srácoknak, akik ezekben a napokban fegyvert fogtak, a hazaszeretet nem csak üres szólam volt, hanem azt szívük mélyén érezték. A hazáért és a szabadságért készek voltak életüket is feláldozni. Sokan meg is tették, áldott legyen emlékük.

Alig egy óras harcszünet után ismét kisebb-nagyobb csoportokban jöttek a tankok. Késő délután ért véget az oroszok támadása. Ágyú Gyurka a nap folyamán tizenhétszer kiáltotta Falábú Jancsinak, hogy: — Tűz! A 17 lövésből azonban egyetlen egy sem érte a Valéria kávéház falát. Minden lövedék oda ment, ahova küldték. Estére a Corvin köz környéke páncélos temetővé vált, melyek közé néhány teherautó és páncélautó is került. Zsákmányunk ismét szaporodott fegyverekkel, löszrel, 76-os és két lég-

6.kép.

A képen négy koporsó látható a hétből. Hármát a megsemmisített orosz tank eltakar. Ha Maléter hős volt, akkor ezek voltak az árulók?

védelmi löveggel. A 76-os löveget a Práter utcai iskola bejárata elé állítottuk fel úgy, hogy az iskola bejáratának a fedezékéből lehetett kezelni. (7. kép.) Ez is a Körútra nézett. A két légvédelmi löveget behúztuk a mozi mellé, de nem használtuk. (8. kép.) A Kisfaludy utca bejáratát az Üllői útról is egy nagyobb kaliberű, 122-es löveg védte. Tehát ismét erősödünk, és ez a tény, lelkiileg is erősített bennünket. Igaz, az is hozzájárult mostani lelkiezünk fokozásához, hogy Ödön valamelyik lakásban látott egy zongorát, és engedélyt kért, hogy játszon rajta. Kinyitották az ablakot és a Corvin közben valamenynyien hallottuk Ödön éneklését a zongora kísérettel. Ő is Édesanyámnak azt a szerzeményét játszotta, amelynek versét Reményik Sándor írta. Refrénjét sokan átvették a srácok közül és később is lehetett hallani valakit itt is ott is énekelni:

„Inkább vesszen el hát szívünk drága vére,
Meghalunk, de előbb, megfizetünk érte.”

16. Fehér Könyv III. 78, 1,2

7. kép.
A Práter utcai iskola előtt felállított 76-os löveg.

8. kép.
A Corvin köz belseje a két légvédelmi löveggel és az átjáróval.

Már sötétedett. Csak távolból lehetett hallani egy-egy fegyver ropogását, a Corvin körül azonban csönd volt. A Körút kövezetén szanaszét heverték az orosz halottak, s egyik-másik megsemmisített tank még mindig füstölgött. A kimerültség valamennyiünkön erőt vett, hiszen ezen a napon kaptuk még eddig a legerősebb orosz támadást. A mozi lépcsőjén ültünk néhányan és a nap eseményeiről beszélgettünk, amikor a Körútról jött egy felkelő és a szaladástól lélekszakadva, izgatottan mondta:

— A Körút másik oldalán, vagy 100 méterrel feljebb ketten bementek egy női fodrászüzletbe, hogy ott leülve megtöltsék géppisztolyaik tájrat. Én is velük voltam, de nem mentem be. Az üzletben két lövés hallatszott és most ott van két bajtársunk megsebesülve. Segítség kell sürgősen, mert elvéreznek. ÁVO-sok, vagy oroszok lehetnek az üzletben.

Heten indultunk el a fodrászüzlethez, hogy kihozzuk a két sebesült bajtársat. Átmentünk a Körút másik oldalára és a fal mellett lapulva, egymás után lopózkodva közelítettük meg az üzletet. Én voltam elől. Kézigránátot nem dobhattunk be a sebesültek miatt, tehát valakinek be kell menni, hogy kihozza őket. Amikor az ajtóhoz értünk megálltam és hátraszóltam a mögöttem lévőknek;

— Bemész te, s fedezlek én, vagy menjek én, és te fedezel?

— Bemegyek én, Bajusz. Te fedezz engem, — válaszolt társam.

Átléptem az ajtó előtt, tele tárral és kibiztosított puskával, amit a kitört ablakú kirakatba helyezve letérdeltem és vártam. Amikor a fiú belépett az ajtón, vagy három méterre tőlem egy rövid géppisztoly sorozatot adott le valaki. A srác elvágódott, s én a torkolattűz irányába lőttem. Amikor a következő ment be, a másik irányból jött egy lövés. Megint a torkolattűz irányába tüzeltem. A harmadik is kapott egy rövid sorozatot, amire megint lövéssel válaszoltam. A negyedik, ötödik és hatodik bajtársam is elvágódott. Egyedül maradtam és a fegyverem is kiürült. Elmondhatatlan, borzalmas félelem lett úrrá rajtam. Olyan érzés, amit sohasem fogok elfelejteni. Félttem én máskor is, de ez más volt. Reszkettem és a hideg rázott. Halálfélelem? Lehet! Ezt azonban érezni kell, hogy valaki megértse. Azt az érzést leírni, egyszerűen lehetetlen.

Gondolataim összezavarodtak a fejemben, csak azt tudtam, hogy menekülnöm kell. Feljebb szaladtam a Körúton, s a harmadik, vagy a negyedik kapualjba húzódtam be, ahol néhány méterre tőlem egy villanykörte égett. Bántott a világosság és mintha fo-

kozta volna félelmemet. Hatalmas erőfeszítembe került, hogy Mauser puskám tárát megtöltssem s csak a negyedik lövésre találtam el a villanykörtét, hogy sötétben maradhassak, de a sötétben is reszkettem. Az idő, mintha megállt volna, csak a szívemet hallottam puska lövésként dobogni a torkomban. Arra gondoltam, hogy az oroszok biztos elfoglalták a Körutat és a Corvint. Mindennek vége. Kidugtam a fejem a kapun és figyeltem, hogy jön-e valaki arra, és milyen nyelven beszél? Magyarul vagy oroszul? Vártam...

Egy idő után hangokat hallottam. Minden idegszálammal megfeszítve figyeltem. Magyarul beszéltek. Szólni akartam, de a torkom teljesen beszáradt, nem jött ki hang rajta. Erőlködtem, míg végre kinyögtem:

— Srácok!

Három géppisztolyos jött hozzám, akik megismertek és láthatták rajtam, hogy még mindig reszketek.

— Bajusz, mi van veled? Megsebesültél? Alig állsz a lábadon! — néztek csodálkozva.

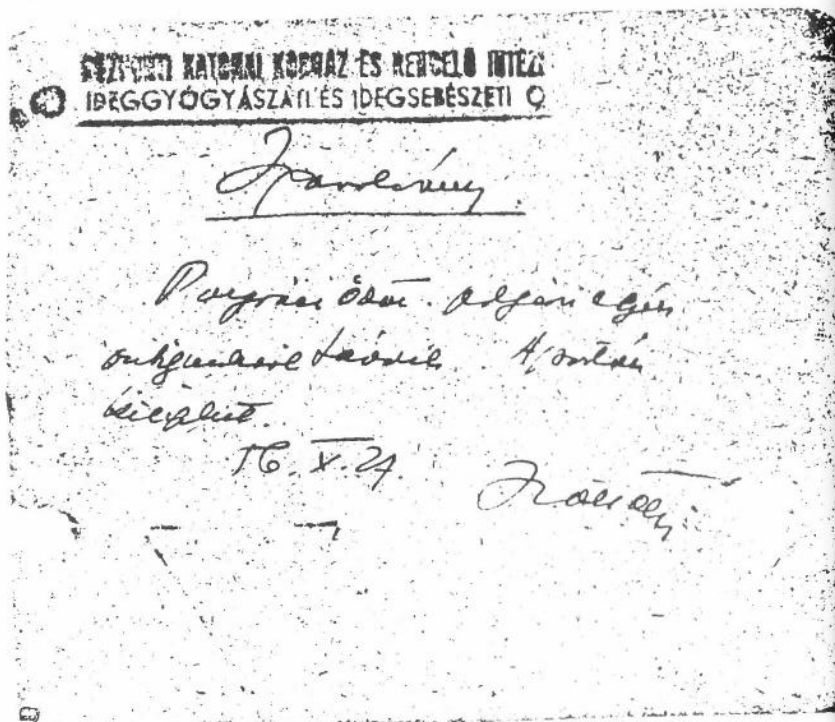
Gyűjtöttem a nyálat a számban és nyeltem, hogy beszélni tudjak. A srácok közrefogtak és támogatva vittek a fodrászüzlet felé. Azt mondták, hogy ott nagy lövöldözés volt és azért jönnek, hogy megnézzék, mi történt? Amikor odaértünk már több mentőautó volt ott és fegyveres felkelők jöttek minden irányból. A sebesülteket és halottakat már kihozták az üzletből és hordágyakon vitték őket a mentőkbe. Oroszok, egyenruhába öltözött ÁVO-sok és társaink voltak, összesen tizennégyen. Az idegeim teljesen felmondták a szolgálatot. A feszültséget, az egész nap eseményei után a fodrászüzletnél történtek, csak betetőzték. Zokogtam.

Bajtársaim bevitték a Corvinba, ahol négy orvos úgy határozott, hogy beküldenek a kórházba. Nem tudták a sírásomat elállítani. Hiába tiltakoztam, Ödön, Attila és még valaki betuszkoltak a mentőautóba és a Károly Róbert körúti 1-es számú Honvédkórházban kötöttünk ki. Sírógörcsöm még mindig nem hagyott alább. Egy orvos őrnagy, aki most Angliában él, félmarék pirulát hozott egy pohár vízzel. Azonban mielőtt bevettem volna a gyógyszer, Ödön megeskette az őrnagyot, hogy ezek között a pirulák között nincsen más csak nyugtató és altató. Szavát adta, hogy másnap reggel kimehetünk a kórházból. Ők is kaptak altatót és az éjszakát végig aludtuk.

Most azonban, több mint 25 év után nyugodtan állíthatom, hogy ez volt részemre a forradalom legkeservesebb epizódja.

Október 27

Az orvos őrnagy állta a szavát. Az éjszaka folyamán jött ugyan egy olyan parancs, hogy a kórházból a civileket ne engedjék el. Ezért ő átutalt bennünket egy másik kórházba, ahova nekünk kellett mennünk. — Miután kimentek a kapun, oda mentek ahova akartok, — mondta az őrnagy és valamennyiünknek írást adott. Kezet fogtunk és megköszöntük, amit értünk tett.

Az őrnagytól kapott írás felmutatásával akadály nélkül jöhetünk ki a kapun. Az éjszakai alvás, vagy a gyógyszerek, megtették hatásukat. Teljesen felfrissülve indultunk vissza a Corvin közbe. Az egyedüli dolog ami bántott, hogy nem volt semmilyen fegyverem. Minden alkalmat megragadtam, hogy valamilyen fegyverhez jussak. Az utcán rá akartam beszélni a fiúkat, hogy fáradtak, menjenek haza aludni és adják nekem a fegyverüket, de eredményt nem értem el. Senki sem akart megválni a fegyverétől.

Az egyik sarkon egy társunk eltűnt. Úgy ment el, hogy még csak el sem köszönt, pedig nem tartottuk volna vissza. Néhány háztömbbel odébb Attila is megállt és a következőket mondta:

— Fiúk! Származásomnál fogva, amiről most nem akarok beszélni, elég jó kapcsolataim vannak olyan körökhöz, akik esetleg tudnának segíteni. A kormányhoz, de talán még az orosz városparancsnokhoz is be tudnék jutni és remélem rá tudom venni őket egy fegyverszünetre, ami alatt leülhetnénk tárgyalni. Mit szólnak hozzá? — kérdezte.

— Attila! Gondolom, hogy az oroszok legalább annyira meg akarják szüntetni a vérontást, mint mi. Én egyetértek veled. Próbáld meg. Ha azonban sikerül bekerülnöd az orosz parancsnokhoz, kérjél fegyverszünetet és javasold a tárgyalást, de te ne tárgyalj velük. Te úgy menj oda mint a Corvin köz parlamentere, aki üzenetet, levelet hoz és visz. Akárhová tudsz bekerülni, a kormányhoz, vagy az oroszokhoz, csak azt mond nekik, hogy a Corvin köz parancsnokai hajlandók velük leülni tárgyalni, a vérontás megszüntetése érdekében. Ha őket is érdekli a vérontás megszüntetése, rendeljék el a tűzszünetet, állítsák le a támadásokat, Te pedig gyere vissza a Corvinba, s mondd el, mit intéztél. Ezzel nincs mit veszíteni, de esetleg sokat nyerhetünk. Egyetértesz Ödön?

Ödönnek nem volt kifogása a terv ellen, így Attila is elment és kértem az Istent, hogy eredménnyel járjon. Ketten folytattuk utunkat.

Már közel járhattunk a Corvinhoz, amikor az egyik házból sebesült orosz katonát hoztak ki hordágyon az utcán várakozó mentőautóba. Odamentem, hogy megmottozzam, mert arra gondoltam, hogy a pokróc alatt esetleg talállok valami fegyvert. Még hozzá sem értem, amikor mintha egy árnyék közeledését láttam volna bal oldalról és ösztönösen elfordítottam a fejem. Valaki boxerrel a kezén, halántékon akart ütni. Az ütés lecsúszott, de a halántékom és a szemem között a bőrt jó két centiméteres darabon

felszakította. Hogy fedezze magát az ott lévő emberek előtt, hangosan kiáltotta:

— Ne bánts egy sebesültet, még akkor sem, ha az egy orosz katona!

Neki akartam ugrani, de Ödön közénk állt és csillapított. A seb erősen vérzett, Valaki adott egy zsebkendőt, amit rányomtam amíg beértünk a Corvinba, ahol egyenesen a segélyhelyre mentem. Pufi kapcsokkal akarta összefogni a bőrt, de én ellenkeztem. Pufinak azonban nem lehetett ellentmondani. Viccelve és taktikával összefogta négy kapoccsal a sebet majd, ragtapasszal leragasztotta.

(Október 31-én délután ÁVO-s főhadnagyot hoztak be a felkelők a Corvinba és mint minden ÁVO-st először az irodába kísérték ezt is. A folyosón kellett neki várni, amíg átnéztem az igazolványait. Amikor bejött és leültettem, felismertem benne boxeres támadómat. Ez volt az egyedüli ember a forradalom és szabadságharc alatt, akit megütöttem. Akkora pofont kapott, hogy leesett a székről. Nem azért mert ÁVO-s volt, hanem csak visszaadtam neki a kölcsönt, amit nem kértem tőle.)

Amikor kijöttem a segélyhelyről, láttam a társaimon mennyire örülnek, hogy megint látnak. Tudták, hogy mi történt velem tegnap este a fodrászüzletnél és elmondták, hogy mi lett a vége annak a harcnak. Három ÁVO-s tiszt és három orosz katona volt az üzletben, mi pedig összesen nyolcan. Két ÁVO-s és egy orosz katona meghalt, a másik ÁVO-s és két orosz katona pedig megsebesült, az egyik orosz súlyosan. A mi veszteségünk sajnos nagyobb volt. Négy halott, három súlyos és egy könnyebb sebesült. A harc zárára lettek sokan figyelmesek a Corvinban, de amire odamentek, már mindennek vége volt. A sebesült ÁVO-s tiszt kiabált, hogy ne lőjenek, mert megadják magukat. Hívták a mentőket és minden sebesültet kórházba vittek. A szőke, aki elsőnek ment be az üzletbe, meghalt.

Ma reggel alig, hogy kivilágosodott, volt egy támadás, de csak két tank jött. Mind a kettőt kinyírták. Azt mondják, hogy a Boráros térről még három tank indult támadásra, de az egyik szerencséjére beesett a földalatti WC lejáratába és onnan nem tudott kijönni. (9. kép.) Azóta csend van. Ekkor 10 óra lehetett. Fél 11 felé kaptunk még egy támadást, de a 3 tank elrobogott előttünk és csak lövöldözés volt. Komoly harcra nem került sor, pedig fel voltunk készülve a tegnaphoz hasonló nehéz harcokra.

9. kép.

Szerencséjére, beesett a Boráros téri földalatti WC lejáratába.

Amikor megláttam az első zsákmányolt orosz tankot, melynek a tetején ketten irányították a tank vezetőjét, hogy hova állítsa azt, a fiúk elmondták Falábú Jancsi vállalkozását a tankvadászatról. Corvinisták voltak, s ez mindent megmagyaráz!

A budapesti utcai harcok alatt az életüket reszkirozták úgy az oroszok, mint mi, a Pesti Srácok. Egyikünknek sem volt lehetősége, hogy foglyokat ejtsünk. Ma reggel azonban, a harcok szünetében néhányan elmentek tankvadászatra. Lehetek vagy tizenötön a csoportban, a parancsnokuk Falábú Jancsi volt. Nem kellett senkitől sem engedélyt kérniük, mert eddig még valamenynyien csak felkelők voltunk. A „parancsnok” kifejezést nem lehet katonai értelemben venni, hiszen mindenki, akinek fegyver volt a kezében, parancsnok volt. Falábú Jancsi is csak azért volt ennek a csoportnak a parancsnoka, mert ő volt az, aki a körülötte lévőket megkérdezte: — Ki akar velem jönni tankvadászatra? Tehát ő volt az indítványozó és ezért tekintették az önként jelentkezők Jancsit parancsnokuknak.

Többször megtörtént velem is, már főparancsnoki megválasztásom után, hogy amikor parancsot adtam valakinek, durván válaszolt. Nem írhatom le, hogy hova küldött el. — Menj és csinálj te! Nekem ne parancsolgass! De ha fél órával később ugyanannak a feladatnak a végrehajtására önként jelentkezőt kértem, az volt az első jelentkező, aki az előbb durván válaszolt. Vagyis parancsolással semmit sem lehetett megoldani. Szépszóval azonban nem kérhettem olyasmit a srácoktól, amit ők meg ne tettek volna, legtöbbször az életüket is reszkírozták.

A tankvadászcsoporthoz tagjai lassan visszazáloglottak, többnyire egy-egy orosz tankkal, melyben a teljes orosz kezelőszemélyzet is benne volt, akik a Corvinba való megérkezésük után, felemelt kezekkel másztak ki a páncélosaikból. A tankokat sorba, szorosan egymás mellé állították a mozi mellé, a foglyokat pedig bekísérték a Práter utcai iskola egyik tantermébe. Estére már volt vagy 10 tank a Corvinban és az orosz foglyok száma is hatvan-hetven körül mozgott. Közöttük vagy egy tucat tiszt, a legmagasabb rendfokozatú egy őrnagy volt. (10. kép.)

Rövid megbeszélésre összehívtam néhány parancsnokot. Falábú Jancsi is közöttük volt. Elmondtam nekik azt, amit még gyerekkoromban Édesapámtól hallottam:

— Fiúk! Az első világháborúban a fogoly tisztektől nem vették el az oldalfegyvert. Igaz, hogy akkor ez a kardra vonatkozott, most pedig a tisztek oldalfegyvere pisztoly. Azzal a pár pisztollyal úgyse megyünk semmire, tehát azt javasolom, hogy a pisztolyokat adjuk vissza a tiszteknek. Természetesen történelem nélkül. Ha ezt meg tesszük, ők is megtartják büszkeségüket, mi pedig megmutatjuk nekik, hogy kik vagyunk. Van-e valakinek kifogása ez ellen?

Nem volt. Minden tiszt visszakapta pisztolyát és kértem a szakácsot, hogy etesse meg őket, mert biztosan éhesek. A tisztek oldalfegyvereinek visszaadásával én is jobban éreztem magam és valóban büszke voltam bajtársaimra, akik ebbe a kicsi, de emberileg mégis nagyon fontos dologba beleegyeztek.

Dél körül lehetett, amikor Jutka jött hozzám, hogy a felkelők között van egy 17 éves gyerek, aki hemofiliás. Jutka azt is megmagyarázta, hogy a hemofília olyan betegség, hogy a vér nem alvad meg. Tehát ha ez a srác megsebesül, akár csak egy karcolás is éri, elvérzik és menthetetlen az adott körülmények között. Jutka engem kért, hogy beszéljek vele, mert őrá nem hallgat, harcolni akar. Azt mondja, hogy mindenki meghal egyszer, most azonban van miért meghalni.

10. kép.
Varga József a Kossuth címert festi a zsákmányolt lövegekre és harckocsikra.

Tudtuk, hogy hiába küldjük haza, mert úgysem megy el. Arra gondoltam, és ezt megbeszéltük Jutkával, hogy az orosz foglyok mellé kellene egy őrpáncsnok. Ezzel a beosztással őt kellene megbízni. Jutka azonban figyelmeztetett, hogy amennyiben a fiú megtudja ezt azért csináltuk így mert őt ily módon akarjuk kivenni a harcból, nem fogja elvállalni. Megkért, hogy legyek óvatos.

— Hogy néz ki a srác? — kérdeztem.

— Szőke, nagyon világos bőre, géppisztolya van és esőkabátot visel. Most a moziban van.

Bementem a moziba és amikor megláttam a szőkénket megkértem mindenkit, hogy jöjjenek közelebb. Felálltam egy székre és elmondtam, hogy van egy csoport orosz fogoly a Práter utcai iskolában. Egy önként jelentkezőt keresek, aki az őrpáncsnoki tisztséget elvállalja mellettük. Több mint a fele felnyújtotta a kezét. Háromra rámutattam és kértem őket, hogy jöjjenek velem. Átmentünk az iskolába és közben egy sor kérdést intéztem hozzájuk, hogy lássam, a három közül, melyik felel meg a legjobban ennek a tisztségnek a betöltésére. Mind a három tizenhét év körüli volt. A szőke lett az őrpáncsnok, a másik kettő a helyettese.

Hollós Ervin, a Corvin fogdájának őrpáncsnokáról a következőket írja:

„A főparancsnokság fogdájának parancsnoka, négyszeresen büntetett vagány volt.”¹⁷

Ez a valótlanság is jellemző a szocialista történészek „Háry Jánosi” hitelességére.

Lementem a konyhára, mert éhes voltam. A szakács közölte, hogy az ebéd fél óra múlva lesz kész, de nincs kenyér. A Körúton, egy kicsit feljebb van egy pék, próbáljak tőle szerezni kenyeret.

Néhány bajtársat magam mellé vettem és elmentünk a pékhez. Hosszú sor állt az utcán, férfiak, asszonyok, fiatalok és öregek, mind kenyérre vártak. Bementünk és elmondtuk a péknek, hogy a Corvinból vagyunk és kenyérre van szükségünk. A válasz az volt, hogy 500 kg kenyér van most a kemencében, de ha csak fél kilót is ad mindenkinek a sorban, akkor sincs elég, hogy mindenkinek jusson. Beszéljek a sorbanállókval és ha ők elmennek, az egész kenyér rendelkezésünkre áll. Ő azonban nem küldheti haza a népet azzal, hogy a corvinistáknak kell a kenyér. Ha önszántukból elmennek, az egész kenyeret ingyen nekünk adja.

Kimentünk az utcára és kértem mindenkit, hogy jöjjenek közelebb. Olyan sokan voltak még akkor is, amikor a sor felbomlott,

hogy kiabálnom kellett, ha azt akartam, hogy mindenki meghallja mondanivalómat. Megkértem őket, hogy akinek van otthon krumplija, lisztje, száraztésztája vagy valamilyen más élelmiszere, az ne vigyen most kenyeret, mert a Corvin harcosait kell megetetni és szükségünk van a kenyérre. Azonban ha ők elviszik a kenyeret, a harcosok, akik éhesek hazamennek ebédelni és az lehet a forradalom vége. Tehát azt az áldozatot kérem tőlük, hogy a felét annak a kenyérnek ami most a kemencében van, engedjék át a Corvin harcosainak. Így az is kap kenyeret, akinek nincs semmi élelme otthon és mi is folytathatjuk a harcot értük és az egész nemzet szabadságáért.

A tömeg oszladozni kezdett és én kiabáltam az emberek után, hogy ne menjen el mindenki, mert meg tudjuk osztani a kenyeret. Nekik is marad és a corvinistákat is jóllakattuk. Az egyik azt mondta, hogy van még egy kis lisztjük otthon és most a harcosok a fontosak. A másik pedig, hogy holnap is kell enni a corvinistáknak. A harmadik meg azt mondta, hogy ők is hozhatnak ennyi áldozatot a forradalomért. Sokan odajöttek hozzánk csak azért, hogy kezefogjanak velünk, vagy megöleljenek bennünket. Gratuláltak és biztattak, hogy tartsunk ki.

Mindenki elment, egy öreg néni kivételével, aki odajött hozzám és azt mondta: — Édes fiam, csak egy kis darab kenyeret szeretnék, mert már két napja nem ettem semmit. Szédülök az éhségtől.

Odaszóltam az egyik társunknak, hogy menjen vissza a Corvinba, keresse meg a teherautó sofőrjét és jöjjenek vissza a kenyérért. Az öreg nénit pedig megkértem, hogy tartson velem. A pék, úgy láttam, hogy ezekben a percekben az egyik legboldogabb ember volt Budapesten. Amikor megköszöntem a kenyeret, a következőket mondta:

— Hihetetlen! Én még ilyet nem láttam! Hogy ennyire támogassák magukat! Jöjjenek vissza holnap is, mert 2-300 kilót félretesznek a corvinistáknak. (11. kép.)

Az öreg nénit levittem az iskola konyhájára és a szakácsot megkértem, hogy lássa el bőven élelemmel. Egy ott levőnek mondtam, hogy segítsen neki a kaját hazavinni.

Hála Istennek és a magyar népnek, volt miből adjunk.

Már sötétedett, amikor hívtak a munkásszállásra, mert két magasrangú katonatiszt érkezett a kormány részéről tárgyalásra a parancsnokkal. Ez volt az első eset, amikor a kormány részéről

17. Hollós Ervin, Kik voltak, mit akartak, 50, 2

leültek velünk tárgyalni. A munkásszállás nem volt erre megfelelő hely, ezért valami olyan helyiség után néztünk, ahol mi sem zavartunk senkit és bennünket sem zavar senki. A házmester Dr. Kramolin lakását ajánlotta, a második emeleten. A lakás két ablaka a mozira néz. Ott nem zavarunk senkit, mert Dr. Kramolin kórházi főorvos most nincs itthon. A kórházban van, s nem valószínű, hogy mostanában haza jön, mert sok munkája lehet.

Ebből a lakásból lett parancsnoki iroda és valóban, a házigazdát soha sem láttuk. Ez alkalommal köszönöm meg Dr. Kramolinnak lakása használatát, melyből történelmi hely lett.

Ide vezettük fel a két vezérőrnagyot. Az egyik, Váradi Gyula, a páncélos fegyvernem parancsnoka volt, a másik nevére nem emlékszem. Az ebédlő nagy asztala mellé ültünk le, vagy hat parancsnok és a két küldött. Váradi lehetett a küldöttség vezetője, mert ő kezdte a beszédet, aminek a lényege az volt, hogy milyen körülmények között vagyunk hajlandók letenni a fegyvert?

Ágyús Gyurka válaszolt, hogy addig amíg az oroszok Magyarország területén vannak, semmilyen körülmények között nem tesszük le a fegyvert, tehát erről nem is érdemes beszélni. Első és legfontosabb követelésünk, hogy a ruszlik azonnal hagyják el hazánkat.

— A szovjet csapatok kivonásán kívül, milyen egyéb követeléseik vannak? — kérdezte Váradi.

— Nem akarjuk Nagy Imrét a kormány élén látni, mert ő adta ki a statáriumot.

— A statáriumot nem Nagy Imre adta ki, hanem Gerő Ernő, aki azzal akarta Nagy Imre tekintélyét aláaknázni, hogy az ő nevében adta azt ki. Különben Nagy Imre ma délig az ÁVO foglya volt. Csakis olyan intézkedéseket tehetett, amiket az ÁVO-sok megengedtek neki. Mi is Nagy Imre kérésére jöttünk ide tárgyalni magukkal, mert ő minden körülmények között meg akarja szüntetni a vérontást. — mondta Váradi.

A Nagy Imre kérdésében nagy vita támadt, mert mi nem akarunk elhinni azt, amit a küldöttek mondtak. Előadtuk a többi követeléseinket is. Oszlassák fel az ÁVO-t. Vonják felelősségre és büntessék meg mindazokat, akiknek vér tapad a kezükhöz. Ismerjék el a forradalom jogosságát. Ismerjék el nemzeti hősöknek, a forradalom alatt elesett bajtársainkat. Több párton alapuló, szabad választásokat akarunk, ahol a kommunista párt csak egy lesz a többi pártok között és nem lesz egyeduralkodó a nemzet felett.

11. kép.
Megérkezett a kenyér a corvinistáknak.

Engedjék szabadon az összes politikai foglyot, akik hamis vádak alapján kerültek börtönbe. Rehabilitálják és kártalanítsák őket. Új alapokra helyezni az ország gazdasági és kereskedelmi kapcsolatait úgy az oroszokkal, mint a nyugati országokkal, kizárólag a magyar nemzet érdekeit véve figyelembe. Még ezek után sem tesszük le a fegyvert, hanem azt átadjuk a magyar hadseregnek, vagy a rendfenntartás érdekében létrehozandó új karhatalomnak. Stb...

A küldöttség egyes pontoknál vitába szállt, de a vita nem volt heves. Próbálták védeni a rendszert és az volt a vesszőparipájuk, hogy mi csak az elkövetett súlyos hibákat látjuk, de az elért eredményeket nem.

Vita közben bejött egy felkelő és kihívott. A folyosón többen álltak egy 16-17 éves gyerek körül. Röviden elmondták az esetét: „Most engedték el a Pártközpontból, ahova 24-én délután vitték be azért, mert egy karabély volt a vállán. Borzasztó kínzások között vallatták. Az összes körme véraláfutásos. De nézd meg a nyelvét Bajusz. Zsiletpengével vagdoszták össze.”

Amikor a gyerek kinyitotta a száját és megláttam a nyelvét, megborzonek. Körülbelül 10-12 helyen, fél centiméter mélyen be volt vágva. Mint az velem sokszor még ma is megtörténik, akkor is robbant az indulat bennem. Megfogtam a gyerek kezét és behúztam az ebédlőbe, hogy a kormányküldöttségnek megmutassam az ÁVO-sok munkáját. Könnyek voltak a szememben és dühömben ordítottam: „Ezt minek lehet nevezni? Súlyos hibának, vagy elért eredménynek? Vezérőrnagy bajtárs, még ezek után is azt kéri tőlünk, hogy tegyük le a fegyvert? Hagyjuk, hogy szadista állatok tovább kínozzák a magyar nemzetet? Mit érdemel az aki ezt csinálta?”

Váradí szabadkozott. — Én nem tudtam, hogy ilyen módszereket használnak. Ez elképzelhetetlen. Ilyesmit egy normális ember nem csinál. Nekem ehhez semmi közöm és én nem akarom azonosítani magam azokkal, akik ezt tették.

A tárgyalásnak vége volt. Amikor kikísértük a két vezérőrnagyot, Váradí mellém jött és belémkarolt. A folyosón, ahol csak ketten fértek el egymás mellett, közel hajolt hozzám és a fülembe súgta:

— Bajusz, 24 órát tartsatok ki és győztetek. De nehogy valakinek megmondd, hogy ezt én mondtam neked!

A mozi előtt voltunk, amikor észrevették a tankokat. Megmutattuk a tankvadászat eredményét annak az embernek, aki a magyar néphadsereg páncélos fegyvernemének a parancsnoka volt. Csodálkozását és elismerését hangos szóval fejezte ki. Úgy, hogy azt a környéken lévők is hallották. Talán azt is mondhatnám, hogy megdicsérte azokat, akik a tankokat behozták. Falábú Jancsi elmondta, hogy amikor láttak egy-egy tankot jönni, behúzódtak egy kapu alá és vártak amíg a tank egész közel ért hozzájuk. Akkor egy-két harcos felugrott a tetejére és a kémlelő nyíláson keresztül megmutatta a kézigránát a vezetőnek. — Stoj! Amikor kinyílt a csapóajtó és a tiszt kidugta a fejét, az egyik, aki beszélt oroszul oda szólt, hogy vezessék a tankot ahova mutatja. Ha nem, bedobja a kézigránát. Mind engedelmeskedett, s a kézigránát használatára soha nem került sor.

Váradí a tankokban lévő orosz katonák sorsáról kérdezősködött. Elmondtam neki, hogy az iskola egyik tantermében vannak, a tisztek megtarthatták pisztolyaikat és megetették őket. Később majd visszaküldjük őket csapattestjeikhez. Váradí csak a fejét csóválta, s néhányszor azt ismételte, hogy hihetetlen, elképzelhetetlen.

A kormányküldöttség elment. Mi, parancsnokok már meggyeztünk, hogy az orosz foglyokat elengedjük. Lementem a konyhára és megkértem a szakácsot, hogy terítsen meg annyi személynek, ahány fogoly van. Minden fogolynak adjon egy pohár bort, egy kétkilós kenyert és egy csomag cigarettát a vacsorájuk mellé. Amikor minden kész, küldjön fel valakit az új parancsnoki irodába értem. Egy bajtársat pedig küldjön a foglyokhoz, aki megmondja az őrpapancsnoknak, hogy hozzák le az oroszokat vacsorázni.

Felmentem az irodába, ahonnan felhívtam telefonon az orosz városparancsnokságot. Egy magyarul is beszélő orosz tisztet kértem a telefonhoz, akinek elmondtam, hogy a Corvin közből telefonálok és a nálunk lévő foglyokat át akarjuk adni az orosz parancsnokságnak. Ma este 9 órakor várjon egy orosz tiszt bennünket a Boráros téri híd pesti hídfőjénél, aki átveszi őket.

Kerestem két tolmácsot. Az egyik, aki jól beszélt oroszul egyetemista volt, a másik orosz tanár, aki lehúzott néhány évet az orosz fogságban, ott tanult meg oroszul. Amikor jött az üzenet a szakácstól, hogy a foglyok az ebédlőben vannak, mi is lementünk.

A szakács úgy terített, hogy engem ültetett az asztalfőre, mellettem a két tolmács, utánuk a tisztek és a katonák ültek. Vacsora közben a közöttünk ülő tolmács segítségével beszélgettem az őrnaggyal. Határozottan szimpatikus ember volt. Elcseréltük pisztolyainkat. Neki adtam a 7.62-es pisztolyomat, s ő nekem a 9 milliméteres szolgálati pisztolyát, ami akkor úgy tűnt nekem, mint egy kis „kézi ágyú”. Töltény volt hozzá bőven, hiszen az orosz tisztektől minden töltényt elvettünk.

Vacsora után feláltam és a következőket fordítottam az oroszoknak:

„Láthatjátok, hogy nem fasisztákkal és nem a csőcselékkel álltok szemben. Mi magyar hazafiak vagyunk, akik nem akarnak semmi mást, csak szabadon élni hazájukban. Ez a mi hazánk, aminek megvédését itt valamennyien kötelességünknek tartunk. Nemzetünk már évszázadok óta elnyomás alatt élt. Vagy a török, vagy az osztrákok, vagy a németek, s most ti vagytok az elnyomók, akik hazánkat gyarmatnak tekintik. Ezt a gyarmati sorsot akarjuk végre megszüntetni.

Láthattátok a harcok alatt, hogy mi soha nem támadtunk. A támadók ti vagytok. Ti akarjátok vérbe taposni a szabadság eszméjét, ami nekünk fegyvert adott a kezünkbe. Most ti, az orosz hadsereg katonái akarjátok ismét leverni szabadságtörekvéseinket, mint ahogy azt a törökök, osztrákok és németek évszázadokon keresztül tették. Most ti vagytok a megszállók és az elnyomók.

Mégis, mi parancsnokok úgy határoztunk, hogy szabadon engedünk benneteket. Visszamehettek csapattesteitekhez és mondjátok el bajtársaitoknak, hogy mit láttatok és hallottatok itt. Mondjátok el, hogy nem fasiszták, hanem magyar hazafiak ellen harcoltok. Akiknek az egyedüli céljuk, hogy kivívják nemzetük szabadságát. Azonban azt is mondjátok meg bajtársaitoknak, hogy ameddig ti támadtok, mi védekezni fogunk. Ömleni fog a vér, ami nektek is és nekünk is drága.

Nekünk van egy célunk, ami fontosabb, mint az életünk. Hazánk védelmében, nemzetünk szabadságáért, hajlandók vagyunk gondolkozás nélkül meghalni. De ti miért haltok meg? Érdemes a ti életeteket azért feláldozni, hogy továbbra is rabságban tartatok egy szabadságra vágyó nemzetet? Menjete haza a ti hazátokba, s éljete úgy, ahogy ti akartok. De engedjete a magyar népet is úgy élni hazájában, ahogy akar. Szabadon!

Menjete vissza bajtársaitok közé és adjatok nekik is egy szelet kenyert. Tudjuk, hogy nincs utánpótlásotok, s van köztetek olyan, aki 2-3 napja nem evett...”

A mozi előtt sorakoztattuk foglyainkat, ahonnan fegyveres őrség kísérte őket a Boráros téri hídfőhöz. Azonban mielőtt elindultunk volna, egy bajtárs jött hozzám és mondta, hogy a mozi lépcsőjére leült egy orosz katona és azt kéri löjjük agyon! Ő inkább meghal, de nem megy vissza a csapattestéhez. Mit csináljunk vele? — kérdezte társunk.

Hagyjátok, hadd maradjon itt. Valaki vigye őt le a konyhára, adjátok át a szakácsnak, hogy segítsen neki mosogatni és takarítani.

Ez az orosz katona Viktor volt, aki elmondta, hogy több bajtársát politikai tisztjeik agyönlötték azért, mert nem akartak lőni rájuk. A 20 éves Viktor november közepén a Rákóczi téren, a magyar nemzet szabadságáért áldozta életét. A mi hősi halottunk lett.

A Boráros téren egy őrnagy várta csoportunkat, akinek átadtuk a foglyokat. Mind a két őrnagytól kézfogással váltam el.

Amikor visszamentünk a Corvinba, Attilát és Fehér Sapkát láttuk ott a két orvostanhallgatót, akik, mint a Corvin köz parlamenterei levelet hoztak az orosz főparancsnokságról. Az ellenállási mozgalom budapesti főparancsnokságának volt címezve. A levelet Kuzmenov ezredes, a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok parancsnoka írta alá. Erről a Kossuth rádió október 28-án reggel 6 órakor a következő értesítést sugározta:

„A katonai parancsnokság közli: Budapesten az éjszaka folyamán nyugalom volt. Fegyveres összetűzésekre nem került sor. A fegyveres ellenállók és a hadsereg megbízottai között az ellenállók kérelmére tárgyalások kezdődtek.”¹⁸

Kuzmenov levele mellett egy engedelyezés is volt parlamenti-reinknél, amelynek szövege így hangzott:

18. Sz.E. A magyar forradalom a rádióadások tükrében, 93, 1

„Honvédség Bp. katonai parancsnokság.
Engedélyezés.

Engedélyezem, hogy az éjszaka nálunk járt két parlementer is-
mét visszamenjen a Korvin moziban lévő fegyveres ellenállást
tanúsító felkelők parancsnokságához a fegyverletétel tárgyalása
miatt.

Budapest 1956. 10. 28-án 15.30

Ezen engedély érvényes 18.00 h-ig.

Solymosi János s.k.
(Solymosi János alezr)
Bp. VIII. Kat. pk.

Honvédség Bp. katonai parancsnokság

Engedélyezés

*Engedélyezem, hogy éjszaka nálunk járt
két parlamenter ismét visszamenjen a Korvin
moziban lévő fegyveres ellenállást tanúsító
felkelők parancsnokságához a fegyver letétel
tárgyalása miatt.*

Budapest 1956. 10. 28-án 15.30.

Ezen engedély érvényes 18.00 h-ig.

*Solymosi János alezr
Bp. VIII. Kat. pk.*

Kuzmenov a levélben teljes amnesztiát ígér, szabad elvonulást,
és biztosít bennünket arról, hogy a felkelés elérte a célját, mert
Nagy Imre lett a miniszterelnök, aki megvalósítja követeléseinket
és kér, hogy lássuk be, nincs értelme a további vérontásnak, tegyük
le a fegyvert. Azonban ha van valami követelésünk, feltételünk,
azt adjuk elő, mert a szovjet hadvezetőség is mindent elkövet, hogy
véget vessünk a vérontásnak. A levél tónusában nem volt fenye-
getés, az inkább kérő, rábeszélő hangot ütött meg és ebből is arra
következtettünk, hogy az oroszok Magyarországon nagyobb
bajban vannak, mint mi. Különben ezt már sejtettük abból, amit
az orosz fogoly tisztektől hallottunk a beszélgetés folyamán. Ezen-
kívül amiket Viktor mondott el, és a magyar kormányküldöttség-
től akik csak néhány órája hagyták el a Corvint. Tehát tudtuk,
hogy közel vagyunk a győzelemhez és felmértük annak a súlyát
is, hogy az oroszok levelére küldött válasz helyes megszövegezése
mennyire fontos.

Összehívtuk a parancsnokokat. Voltunk vagy tízen az irodá-
ban, amikor megtárgyaltuk a levél tartalmát és azt, ami mögötte
lehet. Javaslatokat kértünk a válaszra, amit Attila és Fehér Sapka
sürgettek. Figyelmeztettük a parancsnokokat, hogy nagyon sok
minden áll, vagy bukik azon, amit erre a levélre válaszolunk. Tehát
jól meg kell gondolni levelünk minden szavát. Meg akarjuk szün-
tetni a vérontást, de csak akkor, ha az eddig kiömlött vérnek nem
leszünk árulói. Átadjuk a fegyvert a magyar honvédségnek, de csak
akkor, amikor követeléseink megvalósultak. Nem hiszünk az
ígéretekből, amiket sohasem tartanak be. Válaszunk tehát olyan
kell legyen, ami biztosítja harcunk győzelmét, akár elfogadják
azt az oroszok, akár nem. Ha tovább folytatódik is a harc, min-
den jel arra mutat, hogy az oroszok rövidesen kénytelenek lesz-
nek beadni a derekukat. Éppen ezért azt javasolom, hogy ragasz-
kodjunk követeléseinkhez. Ne alkudjunk meg most, amikor már
nagyon közel vagyunk a győzelemhez.

Ágyús Gyurkának volt egy javaslata. Ma délután két óra felé
Hosszú ezredes a Kiliánban kitette a fehér zászlót az egyik ablakba.
Átüzent az egészségügyi őrmesterrel, hogy mi se lőjjünk, s ők sem
lőnek. Tehát fegyverszünetet kért, — Azóta valóban nem kaptunk
egy lövést sem a Kiliánból.¹⁹

Valakinek át kellene menni és kikérni Maléter ezredes véle-
ményét, hogy mit válaszoljunk erre a levélre, mert mégiscsak ő

19. Gosztonyi Péter

katonai szakember, aki jobban ismeri az eljárást ilyen esetben mint mi. Talán tud valami jó tanácsot adni.

Az elején tiltakoztam a javaslat ellen, de engedtem bajtársaimnak, mert valóban nem volt veszítenivalónk vele. Arra is gondoltam, hogy most megtudhatjuk, hogy a fehér zászló mit jelent. Átáll-e az ezredes a mi oldalunkra, vagy csak a bőrért félti és azért kérte a fegyverszünetet. Ezt a tanácsából is kivehetjük. Ha mellénk áll, s őszintén velünk érez, talán át is jön a Corvinba, mert láthatja, hogy fontos dologról van szó. Nem hiszem, de lehetséges, hogy megbánta bűneit. Az is fontos, hogy egy olyan ember beszéljen vele, aki valamennyiünk bizalmát teljes mértékben élvezi és akiről én is tudom, hogy a legmegbízhatóbb. Ödön bátyámat javasoltam ennek a feladatnak a végrehajtására, amit ő is és a parancsnokok is elfogadtak. Ödön tehát Kuzmenov levelével átment a Kiliánba, ahonnan egy jó órával később feldúltan jött vissza, és elmondta, hogy mi történt:

— Amikor beengedtek a kapun, két géppisztolyos katona nekem szegezte fegyverét. Mondtam nekik, hogy az ezredessel akarok beszélni, vezessenek hozzá. Az udvaron mentünk keresztül, ahol egy teherautó állt és a katonák letették velem a géppisztolyom a teherautó végére. Továbbvezettek még mindig rámszegezett géppisztollyal. Amikor az alagsor egyik ajtajához értünk megállítottak és az egyik katona elment. Majdnem fél órács várakozás után visszajött és bement azon az ajtón, amelyik előtt várakoztunk, de nemsokára kijött. Megkérdezték, hogy van-e nálam más fegyver? Megmotoztak. Ezután bekísértek az alagsor ajtaján, ahol egy szobában Hosszú ezredes feküdt vaságyon. Rám se nézett, hanem úgy, fekve megkérdezte: Mit akar?

— Ezredes úr, ez a le... — kezdtem, de durva kiáltással közbevágott — Elvtárs vagyok!

Újból kezdtem. Ezredes bajtárs..., de megint rámkiáltott:

— Mondtam már, hogy elvtárs!

— Kérem nem azért jöttem ide, hogy a megszólításon vitatkozzak önnel. Azért jöttem, mert ez a levél érkezett Kuzmenov ezredestől, a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok parancsnokától. A Corvin köz parancsnokainak a kérésére jöttem át, hogy megkérdezzem önt, mint képzett katonai szakembert, mit válaszoljunk. Itt a levél.

Erre az ezredes felült az ágyon. Átvette a levelet, elolvasta és körülbelül így válaszolt:

— Mit akarnak maguk? Kispuskákkal és karabélyokkal harcolnak tankok ellen. Örüljenek, hogy amnesztiát kapnak, menjenek haza és feküdjenek le... — És eldobta a levelet.²⁰

A levelet felvettem a padlóról, betettem a zsebembe és így feleltem:

— Köszönöm a tanácsot, de amikor ide bejöttem, már sejtettem, hogy rossz ajtón kopogtatok. Most már azonban tudjuk, hogy ezután is öntől csak arra számíthatunk, amit eddig kaptunk. Majd mi megírjuk a választ Kuzmenov ezredesnek, azonban az ön tanácsát a történelem fogja feljegyezni.

Amikor a két katona, a még mindig rámirányított fegyverekkel kikísért, kerestem a géppisztolyom a teherautó végén, de nem találtam. Ordítani kezdtem, mire előjött egy szemüveges százados, (Csiba Lajos, a laktanya parancsnoka) és parancsot adott a katonáknak, hogy adják vissza a géppisztolyomat. Tehát ezredesünk megmaradt annak a „rendszerhű elvtársnak” aki volt.

* * *

A házmester segítségével, Falus Károlytól, az egyik lakótól, kaptunk írógépet. Megint összeültünk, hogy megfogalmazzuk azt a választ, amit Ödön gépelt le Kuzmenov ezredesnek és amelynek indigós másolata ma is a birtokomban van.

A gépelés végeztével Ödön azt mondta, hogy ezt valakinek alá is kell írni, mert csak úgy lesz hitelt érdemlő dokumentum. Ő volt az első, majd én következtem s utánam még négyen. Ez volt az első eset, amikor a forradalom érdekében nevünkkel is hivatalosan szerepeltünk.

* * *

Már hajnalodott, amikor Attila és Fehér Sapka átvették a levelet, hogy elvigyék az orosz parancsnokságra. Attila azonban követelte Kuzmenov levelét is, hogy azzal is igazolhassa magát, ha a kora hajnali órákban az orosz járőr fogná el. Ödön nem akarta odaadni, amire nagy vita keletkezett. Sajnos én is Attila oldalára álltam és így ez a fontos történelmi bizonyíték, talán örökre elveszett. Még ma is szemrehányást kapok érte Ödön bátyámtól.

A választ Kuzmenov ezredes levelére Attila és Fehér Sapka elvitték. Tekintettel arra, hogy Kuzmenov levele a magyar ellenállási mozgalom főparancsnokságának volt címezve, ebben a mi-

20. Molnár János. Századok, 1148, 4

nőségben válaszoltunk neki. Tehát tudtuk, válaszunk az egész magyar forradalmat képviseli, s igyekeztünk azt úgy megfogalmazni, hogy az egész nemzet követeléseit benne legyenek.

A magyar forradalomnak ez a másik fontos történelmi dokumentuma, a Corvin köz parancsnokai által lett megfogalmazva. Jó szabadságharcosok voltunk, de a diplomáciának, a politikai rafináltságnak még a nyomát sem lehetett bennünk megtalálni, mert őszintén írtuk meg a választ. Ez a szövegből is kitűnik, ami főleg az utolsó pontban bizonyítja politikai tájékozatlanságunkat. Sajnos senki sem volt mellettünk, aki egy ilyen fontos kérdésben tanácsot tudott volna adni nekünk. A Corvin közben nem voltak politikai tisztek. Maléterrel szembeni ellentéttel kapcsolatban Molnár János a következőket írja:

„A felkelők és különösen a Corvin köziek hosszú ideig részben valóságos, részben taktikai megfontolásból bizalmatlanok voltak Maléterrel szemben. Ez politikai jellegű bizalmatlanság volt, megfogalmazói a közöttük lévő reakciós politikai vezetők voltak.”²¹

Ebben az idézetben nem Maléterről, hanem „a közöttük lévő reakciós politikai vezetőkről” van szó. Akármennyire próbálják Kádár János ügynökei elhíttetni a világ közvéleményével, hogy a magyar forradalmat megszervezték, előkészítették, és annak „reakciós” politikai vezetői voltak, Kuzmenov levelére küldött válaszunk bizonyítja az ellenkezőjét. Sőt azt is bizonyítja, hogy nem párteszmék, politikai világnézetek vezették a szabadságharcosokat, hanem kizárólag a hazaszeretet és a szabadság utáni vágy. Sem politikai, sem katonai képzettséggel nem rendelkezünk, de erre valójában nem is volt szükség, mert a hazaszeretet és a szabadság utáni vágy, mindent pótol. Ebben a kérdésben nem ismertünk megalkuvást, nem lehetett egyezkedni és ebben a szellemben fogalmaztuk meg követeléseinket.

A Kuzmenov levélen óriási orosz pecsét volt és az aláírás alatt ez a szöveg: „A Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok parancsnoka, a Sz. U. hőse.”

Tehát mi is így kezdtük válaszunkat.

A Sz. U. Hadsereg Parancsnokságának
Kuzmenov ezredesnek a Sz. U. Hőseinek.

B U D A P E S T

A Magyar, ellenállási megalelem Főparancsnoksága
a mai napen megtartott értekezletén a következőkben
foglalja össze a jogait követelő Magyar Nép akaratát.

Mögöttünk korlátlan mennyiségű emberanyag áll
és tudjuk azt is, hogy ha a Magyar Hadsereget felfegy-
verszik és bevetik ellenünk 9 Óra mellőnk állnak - és
alig várják ezt a pillanatot.

Ellenünk csak az Á. V. H. egyrésze harcol és a
Hazánkba lévő Szovjet Haderónak Budapestben bevetett
része. Elitéljük azokat a kormányfőfiaiunkat akik
persecúciójuk megvédése érdekében az Önök fegyvereit kéri-
tők segítségül. Testvérgyilkosnak tekintjük az Á. V. H.
akik kiprovokálták a fegyveres felkelést és az eztefé-
len vérontást. De nem tudjuk megérteni Önöket sem his-
zen mi nem vagyunk kizáró ellenség csak a jogait joga-
san követelő Hinyemett Nép. Ennek alapján Önöket nem
kötelezheti a Varsei Szerződés. Miért harcolnak elle-
nünk? Miért folyik Orosz vér a mi belügyeinkért?
Ehes Önöknek nincs és nem is lehet joguk. Bizák redni
ezt a harcot és mi becsületesen megvívjuk jogainkért
ami minden embert meg kell hogy illessen,

1. Követeljük, hogy a Szovjet Haderó szüntesse
be az ellenséges magatartást, vonuljon vissza támasz-
pontjaira és folyó év december hó 31-ig adja el Hazán-
kat.

2. Az Á. V. H. -t fegyveresszák le.

3. A karhatalmat a Magyar Honvédség vegye át.

4. Alakítsanak egy ideiglenes kormányt.

5. Ez év december hó 31-ig tartsanak egy szabad
választást mely több párton alapul.

6. Az ideiglenes kormánytól követeljük ezen je-
ges követeléseinknek a Magyar Rádióba való szószertini
felolvasását.

./.

21. Molnár János, Századok, 1148, 2

Molnár János a Századokban, a magyar történelmi társaság folyóiratában Maléter „átállításáról” így emlékezik meg: „Maléter átállása kezdetben ellentmondásos volt. A rendelkezésre álló források nem teszik lehetővé a teljesen egyértelmű állásfoglalást. Maléter az újságíróknak adott nyilatkozatában november elsején, egyenesen október 24-ére tette az ellenforradalom mellé való csatlakozását.”

7. Teljes Amnesziát minden hősnek, akik részt vettek övédelmükért és jogaik követeléséért.

8. Egyenjegűségen alapuló gazdasági és politikai kapcsolatokat a Szovjetunióval és a többi országgal.

9. Felelősségre vonását mindazoknak akik önértük miatt ezrek életét áldozták fel.

10. A jelenlegi ideiglenes kormányt nem ismerjük el és követeljük, hogy az új ideiglenes kormány megalakításával Veres Péter író bízuk meg.

Ha nem is fogadjuk el feltételeinket amit mi nem tartunk valószínűnek fel akarjuk hívni figyelmüket arra a tényre, hogy a mi harcunk nem bukhat el mert ez a harc egy sokat szenvedett nemzet szabadságáért, jogaiért folytatott harc lesz a végső győzelemig.

Éljen a Független Szabad Magyarország !

Budapest 1956 október 28.

**Az ellenállási mozgalom
budapesti főparancsnoksága.**

„A Corvin köziek és Maléter összefogása volt az új hadsereg létrehozásának egyik fontos feltétele. Maléter Pál döntő lépése ebben a vonatkozásban az volt, hogy átállt a felkelők oldalára éppen a Kilián laktanyában, a Corvin köz mellett. Ez az átállás, amit ő azonnal közölt a Corvin köziekkel, a felkelők előtt azt reprezentálta, hogy a hadsereg és a felkelők azonosak, hogy nemcsak egyes katonák, hanem tisztek és seregrészek is átálltak. Hogy Maléter pontosan ki mindenkivel tartotta a kapcsolatokat 25-e után, azt nem lehetett megállapítani. Tény az, hogy a Corvin köziekkel, már akkor felvette a kapcsolatot.”

Október 28

Miután Attila és Fehér Sapka elmentek a válaszunkkal Kuzmenovhoz, úgy gondoltuk, hogy az oroszok nem fogadják el követeléseinket és minden rendelkezésükre álló erőt bevetnek, hogy szétverjék a Corvint. Azt is tudtuk, hogy a Corvinköz felzárolásával elérhetik céljukat, tehát fel kellett készülnünk egy olyan támadás visszaverésére, amely a legnehezebb harcokat hozza magával. Értesüléseink arra mutattak, hogy ez lesz az oroszok utolsó támadása. Ha ezt sikeresen visszaverjük, akkor győzött a forradalom és bajtársaink kiömlött vére nem folyt hiába.

Körülmentem néhány parancsnok kíséretében, hogy leellenőrizzük az őrseget és mindenkinek elmondjuk a helyzetet. Felkészítettük őket egy olyan orosz támadás visszaverésére, amely talán a 26-i harcokat is felülmúlja. A hangulat azonban olyan volt, hogy annál jobbat már nem is lehetett várni.

Hajnali 4 óra után visszamentünk a Corvinba. Zsuzsa azt mondta, hogy Édesanyám már kétszer hívott és kért azonnal hívjam vissza, mert nagyon fontos dologról akar sürgősen beszélni velem. Alig két perce hívott másodszor.

Soroksáron laktunk és a mi utcánk a főúttal párhuzamosan az első utca volt. Hátsó szomszédunk, akinek kapuja a főútra nyílt és a mi házunk közötti deszkakerítés két deszkájából kishugom kihúzta az alsó szegeket. Az így széthúzott két deszka között akkora rés keletkezett, amin Marika keresztül tudott bújni.

Felhívtam Édesanyámat, és ő gyorsan közölte, hogy nemrég a főút irányából jövő zaj ébresztette fel. Marikát odaküldte, hogy nézze meg mi történik a főúton. Ha tankokat lát, számolja össze és figyelje meg, hogy milyen irányba mennek. Marika pár perce jött vissza és két tankot látott meg vagy 30 teherautót orosz katonákkal megrakva. Budapest felé mentek. Csak azért akartam veled